חסידות · ספרי ראשית

# מדרש פנחס

רבי פינחס שפירא

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# מדרש פנחס

רבי פינחס שפירא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מדרש-פנחס/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**שער** ..... 5
**הקדמה** ..... 5
**פרק א** ..... 7
**פרק ב** ..... 22
**פרק ג** ..... 34
**פרק ד** ..... 40
**פרק ה** ..... 47
**פרק ו** ..... 54
**פרק ז** ..... 69
**פרק ח** ..... 76
**פרק ט** ..... 79
**פרק י** ..... 81
**פרק יא** ..... 83
**גבעת פנחס** ..... 85
הקדמה ..... 85
פרק א ..... 85
פרק ב ..... 86
פרק ג ..... 87
פרק ד ..... 87
פרק ה ..... 88
פרק ו ..... 88
פרק ז ..... 88
פרק ח ..... 89
פרק ט ..... 89
פרק י ..... 90
פרק יא ..... 91
פרק יב ..... 91
פרק יג ..... 92
פרק יד ..... 92
פרק טו ..... 92
פרק טז ..... 93

פרק יז ..... 93
פרק יח ..... 93

# שער

ספר

## מדרש פנחס

עם

גבעת פנחס

המדרש פנחס הם דברים עמוקים, שבעתים מזוקקים, יצאו מפי קדוש ד' איש אלקים, רבינו **פנחס מקארץ** זצללה"ה, וכבר נודע דרכו בקודש, כי בכל שיחותיו הסתיר סודות נוראים ורזין דאורייתא:

גם דברים נוראים מהצדיק הקדוש ר' **רפאל מבעריטש** זצ"ל תלמידו, וגם הנהגות מהרב הצדיק מו"ה **שמואל וואלציס** זצ"ל:

וראו זה דבר חדש, חלק שני, בשם

## גבעת פנחס

הוא חידושי תורה, מהרב הצדיק קדוש ד' הנ"ל, רבינו **פנחס מקארץ** זצללה"ה, שנדפסו אך פעם אחת לפני מאה שנה בראש ספר "וצוה הכהן" מהגאון הקדוש מוהר"ר אהרן שמואל הכהן זצל"ה.

גם הדפסנו דבר חדש בראש הספר תולדה קטנה ויקרה מגדולת קדושתו של הה"צ הקדוש רבינו פנחס מקארץ זצללה"ה. מאת הה"ג הגדול המפורסם כו' מו"ה צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א, בועד הרבנים דווארשא:

בילגוריי

בהוצאת ובדפוס ר' נתן נטע קרוננברג

שנת "הספר גבעת פנחס טוב מאוד" לפ"ק

# הקדמה

**בשם** ה' ובעזרתו ית"ש יום א' תצא ג' אלול תרפ"ט פה ביער מיכאלין סביבות ווארשא. **כוח"ט** לכבוד ש"ב ידידי התורני המופלג הנגיד המהולל וכו' מו"ה **נטע** נ"י **קראנענבערג**. **שמחתי** לקול מבשר ואומר במכתבך, כי הנך מעלה בדפוס הספה"ק מדרש פנחס עם הוספות **חידושי תורה** מהגה"ק איש אלקים ציסו"ע וכו' ש"ב רבינו **פנחס** זצוקל"ה **מקארץ**, ויצאת לשחר פני לכתוב מה מקורות ימי חייו, אבל טרדותי עצומים, וזה ימים מספר אשר באתי לכאן לנוח קצת מעמלי, עכ"ז אחזתי עטי להשיבך בקוצר אמרים.

**רבינו** פנחס קארצר זי"ע נולד בעיר שקלאב לאביו הרב הצה"ק מ' אברהם אבא שפירא, בהרב הצה"ק מגיד משרים מ' פנחס מק' שקלאב, בהרב הצה"ק מ' משה שפירא, נכד הגה"ק מ' נתן נטע שפירא מקראקא בעל מגלה עמוקות, נכד רבינו נתן שפירא מק' הורדנא בע"ס מבוא שערים על השערי דורא, ולמעלה בקודש עד רבינו משה שפירא א' מבעלי התוספות, ומצד אמו הי' רבינו פנחס קארצר נכד לרבותינו הטור והרא"ש והראב"ן זצ"ל ובנוגע עוד ליחוס שפירא למעלה ראש הובא במג"י בסו"ס מקור חיים מיד"נ ש"ב הגה"צ ר' אלטר שפירא אבד"ק וויקנא (ד' טשערנאוויץ תרפ"ו).

**והנה** מסבת עלילה שהעלילו עליהם כדרך הימים ההם ימי חושך ואפילה שנות ראינו רעה, ברח אביו של הרר"פ עם בני ביתו ובאו לגור במדינת וואהלין, והתישבו בעיר מצער מיראפאלי, ושם ע"י סיבה נתודע להבעש"ט ז"ל והיה תלמיד מובהק להבעש"ט, אח"כ העתיק הרב ר' פנחס את מושבו ובא לעיר קארץ, ולשמע שם חכמתו וקדושתו נהרו אליו תלמידים גדולים לקחת ממנו מוסרו הטוב וללמוד חכמתו אשר בה דברי ח"ן ופילוסופיא אלקית יחד נפגשו, אמונה צרופה ויראה טהורה יחד נשקו, אך גם שם לא ארכו לו הימים, כי מפני שעברו דברי ריבות בינו ובין הה"ק ר' שלמה מלויצק (תלמיד מובהק להמגיד ממעזריטש ז"ל) בא לגור בעיר אוסטרהא, וישב בה יותר מעשרים שנה, וקנה לו בית, והובא בפ"ש דף דכ"ז ששלחה הח"ק "א' פלאש יין גפן להרב ר' פנחס בעת שנכנס לדירתו", וכן נכתב בפנקס ששלחה הח"ק דבש להר"ר פנחס בכל רגל ויו"ט כמה פעמים, בס' חסד לאברהם להה"ק ר' אברהם המלאך ז"ל נדפס המכתב שכ' הה"ק ר' פנחס להרה"ק ר' ישעי' מדינאוויץ ז"ל וחתם עצמו "מנאי פנחס שפירא מאוסטרהא".

**הרהצה**"ק ר' פנחס קדושתו וחכמתו הטהורה רבה מאד, הרבה סיפורים שגורים בעולם אשר ספרו נפלאות ממנו, והיה באוסטרהא בזמן אחד עם הרב המגיד רב ייבי זצ"ל, ועם הרב המ"מ ר' אשר צבי זצ"ל בעל מעין החכמה, והם חלקו לו כבוד גדול והלכו לקבל את פניו בכל רגל, וכל זמן שבתו באוסטרהא התפלל בבהכנ"ס של הרב הקצין המפורסים בעולם ר' יוזפא זצ"ל, (מחותנו של זקיננו החכם צבי זצ"ל) ושמה תפסו את מנהגיו של הרר"פ באמירת הפיוטים וסליחות ושאר מנהגים עד היום, ומגדולי תלמידיו המה הרב הגה"ק מ' יעקב שמשון משפטיווקע ז"ל, והרה"ק מ' רפאל בערשטער ז"ל, ונדפסו דברי תורה מהרר"פ בסו"ס ליקוטי רב האי גאון עם פי' נר ישראל דברים גבוהים רמים ונשגבים העומדים ברומה של חכמת הקבלה וחקירה אלקית, גם הובא ח"ת בס' בני יששכר ובס' נתיב מצותיך, ובס' עשר אורות דף י"ח הובא בשמי מה שאמר הה"ק ר"פ לזקיניי האחים הגה"ק הרר"ש מניקלשבורג, ובעל הפלאה בעת שבאו אליו על ש"ק,

והובא בשמו הק' בס' באה"מ ד"כ, ובס' בית אהרן להגש"פ, ובס' אגרא דפרקא, ובס' יבקש רצון, ובס' שפתי צדיקים, ובס' שמועות טובות, ויתר דבריו ומעשיו הטהורים ונפלאותיו אשר יספרו ממנו הלא הם כתובים על ספרי סיפורי צדיקים, ובס' עשר אורות שם.

**ואלה** המה תולדות הצדיק ר' פנחס קארצר זי"ע. א) הה"צ מ' יהודא מאיר אבד"ק שעפטיווקע. ב) הה"צ מ' יעקב שמשון אבד"ק זסלאב. ג) הה"צ מ' משה אבד"ק סלאוויטא. ד) הה"צ מ' יחזקאל מאוסטרהא. ה) חתנו הה"צ מ' שמואל אבד"ק קאלניבלאט, וזווניראדקע, ויתר צאצאיו ונכדיו וניניו כולם אהובים צדיקים וקדושים נזכרו במגילת יוחסין בס' שם משמעון מיד"נ הגאבד"ק וויקנא הנ"ל, ובס' בית ישראל מיד"נ הגה"צ אב"ד בעיר יאסי ז"ל.

**בשנת** תקנ"א שם הר"ר פנחס לדרך הקודש פעמיו הלוך ונסוע שואף זורח לעיר ירושלים הקודש, מסורה בפי אנשי אוסטרהא (הובא בס' מזכרת לגדולי אוסטרהא דף רי"ב) אשר הה"צ רב ייבי מ"מ דאוסטרהא אמר אז "הרב ר' פנחס חכם גדול הוא וחושב לקיים בעצמו שני ת"ח הדרים וכו' אחד וכו' וא' גולה והוא רוצה להיות הגולה, אך מסופק אנכי אם יובילוהו רגליו לארץ הקדושה", ויהי כאשר בא הר"ר פנחס לעיר שעפטיווקע שם יצאו מלאכי השרת לקראתו ושם נגנז ארון הקודש זי"ע, ועל קברו בית חומה סביב, ובתוך הבית אצל הקבר עומדת המצבה מאבן הגדולה ועליה כתוב כדברים האלה:

פנ נפש אדונינו, זוהר טמיר כפנחס, בן יאיר רוח אפינו, מורינו ורבינו רב' פנחס ב"מ אברהם שפירא, גודר גדר, עומד בפרץ תהלתו מלאה ארץ נשמתו יצאה במהרה ע"ש נקבר בקבורה יו"ד אלול לפרט הקבר אש"ר אי"ש אלהים נקבר בו (תקנ"א).

**והנני** מסיים בברכה, נזכה בעגלא, לבנין זבולה, ולביאת שילה, ולעבוד את ה' א' על אדמתינו כאשר עם לבבינו, כצפיית ידידך ש"ב

צבי יחזקאל מיכלזאהן בועד הרבנים דווארשא.

## פרק א

**איתא** במנהגים שיש להדליק בשבת קודש ל"ו נרות כנגד ל"ו שעות ששימש אור הראשון דהיינו שאדם הראשון נברא בע"ש נמצא י"ב שעות של ע"ש וכ"ד שעות של שבת ואח"כ נגנזו ואמר מורי שהוא האור של ל"ו מסכתות שבש"ס והוא ל"ו נרות דחנוכה (ופעם א' אמר שהאור נגנז בל"ו מסכתות) וע"כ נעשה נס בחנוכה כי אז נתגלה אור הגנוז (ופ"א שמעתי ממנו שבכל חנוכה בשעת הדלקת נרות נתגלה האור הגנוז והוא אור של משיח)

והדברים הנ"ל שמעתי מפיו בליל שבת והוא הי' ליל שבת הראשון שהתפלל בביהכ"נ שלו בק"ק אוסטרהא ואח"כ כשבא בשחרית לביהכ"נ מנה את הנרות שדלקו בביהכ"נ ומצא מצומצם ל"ו נרות לא פחות ולא יותר והנאהו מאוד (גם היה מנהגו בחנוכה בשעת הדלקת הנרות שלא לסגור את החלונות ברחוב משום פרסומא ניסא) ובשאר לילות הקפיד מאוד לסגור החלונות בתחילת הלילה ואמר כי איתא בזוהר שבלילה תרעין דג"ע סתימין ותרעין דליבא אינון עייניו מסתתמין (והוא בר"מ פ' פנחס דרכ"ב) בגין דלא יסתכלו באינון מזיקין ע"כ. ולכך צריך לסגור גם את החלונות והבן. ועפ"ז אמר רפואה לאיש אחד שהי' צועק בלילה משנתו מאוד דהיינו שהקיץ משנתו ויושב וצועק לערך שעה או יותר ואח"כ חזר לשנתו ואמר שרפואותו להקיז לו דם מן היד שקורין גיד של לב לערך ב' טעליר דם כי איתא בזוהר הנ"ל דכד אתי לילי' תרעין וכו' וכמה חיילין כו' מתפשטין בכל איברים כו' בההוא זימנא כו' סתימין בליבא ע"כ כי הדעת הוא השומר את האדם ובלילה בשעת השינה מסתלק הדעת מן האדם ואין לו שמירה לכן מתכנס כל הדם בלב להתחבא שם. והאיש הנ"ל הי' לו רבוי דמים ולא הי' יכול להתכנס בלב וע"כ הי' מפחד. וריבוי דמים הנ"ל הקיץ אותו משנתו בכדי שיחזור הדעת אליו ויהי' לו שמירה והאריך בזה יותר ואיני זוכר יותר:

**בענין** הסליחות שבתחילה אומרים פסוקים של שבח כי איתא בגמרא לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל והוא יחוד הוי"ה אדנ"י כי תפילה הוא מלכות וכו' ולכך אומרים תחלה שבחו של מקום ואח"כ מתפללים הסליחות והיחוד צריך להיות ע"י מסירת נפש לכך נופלים על פניהם אחר הסליחות כמו בכוונת נפילת אפיים שבתפלת ש"ע ואח"כ מתחילין מתתא לעילא לכך אומר בלשון תרגום מחי ומסי וכו' כי נפילת אפיים הוא מסירת נפש למיתה ממש. ותרגו"ם הוא בגימטריא תרדמ"ה שהוא א' מס' וכו' ואח"כ באים לעולם המלאכים ואומרים בלשון הקודש מכניסי רחמים כי מלאכי השרת אינם נזקקים וכו' ואחר כך חוזרים ואומרים בל' תרגום מרן דבשמיא (ועיין בכוונת נ"א היטב) (הע' מכתבי מהר"ש והוא רחים ארוך בסוד א"א הסליחות כמו השבחים והתפלות ונ"א ודורמיטא ועולם המלאכים ועולם העשי' בסוד עבד וכו' ולכך אומרים כעבדא דמתחנן וכו' ע"כ) ופ"א שמעתי ממנו בענין הסליחות כי איתא בפרדס בשער הכינוים כי סליחה הוא בת"ת ע"כ ותפלה הוא במלכות ויתוד ת"ת ומ"ל הוא על ידי סוד ואיתא בתיקונים תיקון י"ג תשיעאה ברנה כו' כי רנה הוא בצדיק ע"ש וע"כ אומרים תחלה סליחות שהוא בת"ת ואחר כך אומרים פזמון שהוא רנה ואח"כ אל רחום שהוא תפלה ועוד הראה לנו בכל הסליחות שהפסוקים שקודם הסליחות כוללים כל

התפלה שבסליחות וגם יש הרבה סליחות שבכל סוגר וסוגר מסיים בפסוק של תורה והוא כולל גם כן כל הנאמר בפרטות ואמר כי נאמר בסליחה המתחלת שלש עשרה מדות כו' צרו"פה אמר"תיך לחלות ע"ל ע"ם אל"ה ע"כ כי התורה עצמה מתפללת על ישראל וע"כ כללו כל הבקשות בהפסוקים של תורה והבן. וגם הראה לנו כמה סליחות שאחר סיום הא"ב הוא סימן זבדיה ומהם הרבה בער"ה ובעשרת ימי תשובה כי הוא מלאך הממונה על החיים כנז' בכוונות ר"ח ואנחנו מתפללין על החיים. ואמר כי הוא דבר פלא מאוד:

**באור** פני מלך חיים כי מנהג מלכותא דארעא כשהמלך רואה בעיניו שבוים אפילו הם מחוייבים מיתה אזי פוטר אותם תיכף כיון שבאו לפני ראייתו ולכך בר"ה אנו עושין כמה דברים שאנו מתפללין כמה תפלות ואומרים שבחים הרבה כפי שהם מסודרים במחזור וגם קורין בתורה כי הקב"ה מסתתר ממנו כמ"ש בכסא ליום חגנו ולכך אנו מבקשים ומחזרים איך למצוא את הקב"ה ובאיזה מדה הוא מסתתר עד שאנו מוצאים אותו ובאור פני מלך וכו' כנ"ל. גם אמר שהשבחים שאנו אומרים בראש השנה הוא המתקת הדינים:

**יום** הכפורים מכפר על כל השנה ובוודאי יש בו כח שבכל השנה וע"כ הכפ"רים בגימ' שנ"ה כי כן הוא כתב בתורה חסר ואו:

**איתא** בתיקונים נשמתין דמתתרכין בתר קוב"ה ושכינתיה ע"כ כי צריך להשגיח בעין שכלו איך ובאיזה מדה הקדוש ב"ה מסתתר דהיינו בר"ה שהקב"ה נק' מלך והוא דין שהוא בסוד הקטנות צריך להתענות קודם ר"ה ובעשי"ת ולבכות שהוא ג"כ בסוד הנ"ל כי הקטן דרכו לבכות ובט"ב שאז היא בסוד נקודה לכך צריך להתאבל כי האדם ההולך אחר הקב"ה כנ"ל ובמקום שהקב"ה ושכינתיה שם נשמר ג"כ האדם שם מכל מקריים וכו' וראיתי כמה בנ"א שהם בשחוק בימים ההם ולא עלתה להם לטובה. ופעם א' בי"ט של חג הסוכות אמר אלי כי כעת היא התפשטות החסדים שצריך להמשיך אותם והוא ע"י כו' וכל הנ"ל הוא לפי הזמן אך איתא בזוהר אחרי (דף נ"ח) ת"ח כו' זמנין אית ביומי דדינין תליין ומשתכחין אפי' בשעתי' עיי"ש. וע"ז צריך עינא פקיחא (ז"ל דאס איז איין מלאכה):

**כל** מי שאין לו חוש הריח אינו מהיכל המשיח שנאמר והריחו ביראת ה'.

**בכל** הדברים שבעולם יש בחינת שינה ואפי' בצומח ועל ידי זה מתחדש החיות שבו בכל בוקר כמ"ש חדשים לבקרים וגו' ואפילו במים יש בחינת שינה שאל"כ היה נתקלקל ולא היה אפשר לשתותו וברה"נ נפלה שינה על ז"א דהיינו שנופל בחי' שינה על התורה

ועל כל המלאכים (ועל כל הברואים) כמ"ש ומלאכים יחפזון ואפילו באותיות יש בחי' הנ"ל והוא בבחי' קטנות דהיינו שנסתלקו המוחין של כל הנ"ל והוא בחי' דין שבר"ה והבן וע"כ כיון שכל הנ"ל הוא לחדש המוחין ע"כ יו"ט ואמרו בגמרא מוטב שאהיה שוטה כל ימי ע"כ עצה היעוצה לאדם שיהיה בעיניו לשוטה נמצא שהוא בעיניו דומה ממש לאין ועי"ז נתחדש כל המוחין שלו הן ברוחני הן בגשמי דהיינו אפילו בפרנסה ובבריאות גופו ובכל השייך לו והוא לפי בחינת האדם כי יש אדם שתלוים בו כמה נשמות וכשהוא כנ"ל מתחדשים כולם עמו והבן:

**כשבאים** לאדם הרהורים ח"ו שמעתי מפיו כמה דברים, א') הוא כי ההרהורים הבאים לאדם הוא ע"י הסתלקות המוחין והם הסתלקות החסדים ועצה היעוצה שיאמר חטאתי עויתי פשעתי ויכה על לבו ועי"ז חוזרים להתגלות ועי' בכוונות. ב') הוא עפ"י שהקשה קושיא גדולה ועצומה כי ק"ש הוא דאורייתא ותפלה הוא דרבנן ואיך יצדק שיהיה ק"ש בעולם הבריאה ותפלה בעולם האצילות והי' עפ"י גמ' דברכות אם רואה אדם שיצרו וכו' יקרא ק"ש וסיפר ג"כ מעשה נפלאה שאירע בזמננו ששני ב"א היו הולכים בלילה ותעו בדרך וראו מרחוק אש ביער והלכו להתקרב לשם. וכשנתקרבו לשם ראו שהאש בוער באויר לא על הארץ והבינו שאינו אש ממש והם היו אחד ת"ח ואחד ע"ה ואמר הע"ה להת"ח קרא אתה ק"ש ואני אומר אחריך מלה במלה ועשו כנ"ל והתחיל' האש להתקטן עד שהגיעו לתיבות ובשעריך היה גדול כמו מטבע סלע וכשאמרו תיבת ובשעריך שקע ולא נראה כלל (והוא נסע ג"כ פ"א במקום ותעה ג"כ בדרך) וכשאדם הולך מעולם לעולם גבוה אזי יש עליו קיטרוגים ע"כ תיקנו אנשי כנה"ג קודם עולם היצירה שהיא ברוך שאמר לקרוא ק"ש קטנה כדי לגרש מעליו כל הנ"ל ואח"כ כשהולך לעולם האצילות שהוא יותר עליון במעלה צריך לקרות ק"ש גדולה נמצא כי הק"ש היא הכנה לתפלה שהוא בעולם האצילות כ"א לא ע"י הק"ש לא היה יכול לבא לעולם האצילות ע"כ קורא ק"ש בעולם הבריאה וכו' ואמר מורי ג"כ עצה להרהורים שיקרא ק"ש ומי שחלק לו ה' בכוונות האר"י זלה"ה יראה לכוין ג"כ קצת כוונות (ער זאל צו לייגין איין כוונה). ג') הוא לכוין בשם א"ל שדי גימטריא משה והוא לשון הוצאה כמו מן המים משיתהו והבן זה מאוד, ודבר זה הגם לא שמעתי מפיו רק בשמו ואמרו לי שמשמעות דבריו היו שזה הוא להסיר מעליו ההרהורים לעולם וגם שמעתי בשמו ליטול ידיו במים וע"י שמטהר ידיו סרים ג"כ הרהורים כו', ודבר זה ראיתי ממנו כמה פעמים:

**בכל** הדברים יש בחינת אור ישר ואור חוזר והוא ג"כ בהלואה דהיינו ההלואה הוא בחי' אור ישר והפרעון הוא בחי' אור חוזר ובמים אין בו בחי' אור חוזר כי מים למפרע הוא

ג"כ מים כי הוא פשוט בתכלית הפשטות ומילוי ג"כ מים דהיינו מלוי מ"ם הוא מ"ם אחרת ומילוי יוד י' הוא"ו וד' בגימטריא י' וכן מ"ם השני וע"כ אי' בגמרא לא שאילו אינשי (ושמעתי בשמו שפ"א אמר שיש סכנה לומר במים ל' הלואה) ובאש אין בו בחי' הנ"ל כי הוא למפרע ש"א שטבע האש לעלות למעלה וגם מילויו ג"כ אינו כמו במים הנ"ל. וגם שמעתי ממנו פעם אחרת כי מה שהאב נותן לבנים הוא בחינת אור ישר שהוא רחמים ומה שהבנים נותנים לאב הוא בבחי' אור חוזר שהוא דין ע"כ אמרי אינשי כי אב א' יכול לפרנס יו"ד בנים ועשרה בנים אינם יכולים לפרנס אב אחד:

**אחר** יו"כ דשנה הזאת שנת תקמ"ח קילס מאוד את המוסף יוה"כ שהיה מתפלל לפני התיבה ואמר כי התחלתי להתפלל במסירות נפש שניחר גרוני מאוד ואח"כ עזר לי השי"ת שהייתי יכול להאריך בתפלה רק כו' ואח"כ אמר אני משגיח לפעמים על תפלה ת' שמונה ימים ואני שומר את עצמי בכל הימים בכל תנועה ותנועה אפילו איך להפוך את פני לכאן ולכאן כמשמעו. וגם פעם אחרת שמעתי ממנו שהוכיח את בנו בעסק התפלה ואמר לו כשאני מתפלל לפני התיבה ומטה את עצמי לכאן (דהיינו לצד ימין) נרתעים עולמות אחרים וכשאני מטה את עצמי לכאן כו' וצריך האדם להזהר בכל תנועה ואמר ר' מאיר נשמת אדם תלמדנו (וזה המאמר של ר" מאיר היה מרגלא בפומיה תמיד) ואמר כ"פ כי אין לך אדם שנשמתו אין מלמדתו בכל עת ובכל רגע אך בוודאי אין דרך הנשמה לחזור ולכפול הדברים כ"פ ופ"א האריך מאוד איך אחר מות האדם צריך ליתן דין וחשבון על מה שיראה בעינו שבתנועה א' היה מהפך כמה עולמות (והיה דוה לבינו מאוד) ואמר כי כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב אך אין כל העוה"ב שוה בבחינתו והבן:

**האריך** מאוד בענין הלומדים כתבי האר"י ז"ל שלא לגשם כלל וכלל ח"ו וע"כ נאסר ביוה"כ אכילה ושתיה וכו' כי ביום הכפורים הוא יחוד גדול למעלה כדי לידע שאין שם שום גשמיות כלל רק שמתיחד מחשבה עם מחשבה כשאדם משגיח לפעמים בס' הזוהר ובתיקונים יש לו תענוג מזה מאוד והתענוג של היחוד הנ"ל הוא יותר רוחני במעלה (ואמר שהרמב"ם כ' שיש להוכיח אפי' את הנשים שלא יסברו שלמעלה יש אש או מים או שום דבר גשמי ח"ו) ואמר כי נאמר בספר שבילי אמונה שבא לו אדם ונדמה לו שאדם עומד בתוך מחשבתו ודבר זה היה קודם שחיבר את הספר הנ"ל והאדם הנ"ל היה מדבר עמו ע"ש ואח"כ כשסיים את הספר בא ג"כ האדם הנ"ל תוך מחשבתו כנ"ל (ואמר מורי כי כל הספר הנ"ל הוא בצורת אדם) ואיך אפשר להיות כאן שום גשמי שאדם יעמוד תוך המחשבה ואמר כי בנערותי הייתי לומד את הספרים השייכים לענין הנ"ל והייתי מזהיר את העולם מאוד ומאוד וכעת הוא מדריגה פחותה בערכי (ז"ל אצונד איז צו נידריק פאר

מיר) וגם אמר כי נאמר בס' חובת הלבבות כי כשיתנהג האדם כמו שנאמר שם ע"ש אזי יראה בעין שאינו עין וישמע באוזן שאינו אוזן ע"כ כי כ"פ בא אלי א' לשאול עצה ממני ואני שומע שהוא עצמו אומר איך להשיב לו. וגם אמר כי ראיתי פעם אחד בספר הישר לר"ת על עלה אחד על העץ החיים וכעת נעלם ממני ובתוך האריכות הדברים הנ"ל אמר כי לכך הוא ביו"כ יום סליתה כי כשאדם הולך ומתעלה מעולם לעולם גבוה במעלות הוא המתקת הדינים ואח"כ אמר כשהאדם חולה החיות שלו בעולם העליון הוא המתקת כו' ואיני זוכר יותר:

**אמר** שיש לאדם למעט באכילתו כי כל משך אכילתו דנין את האדם למעלה וגם כל הברואים לפי אכילתם כן הוא משך ימיהם כי יש ברואים שהם בארץ ואוכלים כל ימיהם ומשך חיותם הוא מעט מאוד לכל היותר חצי שנה והבהמה היא גם כן מרבה באכילתה וגם כן משך ימים מעט ואין לך בכל הבהמות שממעט באכילתו כמו הגמל ויש גמלים שחיים שמונים שנה:

**פעם** אחד למד הסבא דפ' משפטים ואמר כי בדרא דרשב"י לא היה רשות לשום אדם לפרש דבריו כמו רשב"י ובכללות הוא מרכבה כי סבא הוא תלת ראשונות וינוקא הוא בבחינת נע"ר הוא מט"ט והזוהר הוא כוללת וכו' ובכל הדברים צריך להיות בבחינה נ"ל וע"כ באברהם שהיה זקן ויושב בישיבה שהוא בבחינת סבא אמר אצלו עבדו זקן ביתו כי מט"ט הוא ג"כ גדול במעלתו מאוד וע"ז אמר בזוהר בלק גבי ינוקא דר"י זכאה חולקיה דסבא מארי דדרא כו' תרין מתיבתין הוא מתיבתא דלעילא ומתיבתא דלתתא וגם ביעקב היה יוסף בבחי' נער כמ"ש והוא נער ובמשה היה יהושע בבחי' הנ"ל כמ"ש ויהושע בן נון נער וגם בגמרא יש בחי' הנ"ל כמו שאמרו בגמ' דברכות נהוג עלמא כתלת סבין ופירש"י וכולהו נקולא כי שם הכל בבחינת רחמים והוא ג"ר וגם יש בחי' ינוקא כמ"ש בגמרא אתו דרדקי לבי מדרשא וכנ"ל דאפילו בימי יהושע בן נון לא אתמר כוותייהו והוא מה שאמר בימי יהושע בן נון שהיה ג"כ בבחי' זו וב' בחי' הנ"ל סבא וינוקא הוא מרכבה שלימה ואח"כ אמר אלי כ"פ באו אלי בני אדם גדולים ואיני יכול לומר לפניהם תורה וכעת בא לפני איש מאוקריינא פחות הערך אני אומר לפניו דבר גדול כזה כי כשהתורה מחייחדת עם הצדיק הוא יחוד ויחוד אינו יכול להיות לפני בני אדם והבן ועפ"י הנ"ל אמר כי אדם גדול אין ליסע לבדו אלא צריך להיות עמו איש ילד בשנים (איין יונגער מאן) וכן הוא ברש"י פרשת וירא שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדרך וכו':

**זוהר** אמור ק"ג תשבו ולבתר ישבו אלא קדמאה לאשפיזין ע"כ אמור איך נרמז כאן אושפיזין ובאר כי תשבו הוא מלשון תושב ושכיר כי האושפוזין הם בבחי' ז' סבין אערעו

בבוצינא קדישא כי הז"ם עילאין הם נתגלו לרש"י וגילו לו סודות התורה ועל פיהם עשה תיקוני הזהר:

**העוה"ז** נקרא בבחי' אדו"ר והוא לשון אדון כי מלכותא דארעא וכו' יש מדריגות קטנות שאינם ראוים למלוכה ונקרא המלך שם בבחי' אדון לא מחמת חסרון המלך רק מחמת פחיתות המדינה דוק והבן. וכשהאדם עוסק בעוה"ז ומשגיח בכל מה שעושה לא כמו אנשים פחות המעלה שאינם משגיחים כלל (ז"ל וואס הארט זייא גאר נישט) הוא יחוד הוי' אדנ"י רק שהוא מתתא לעילא א"י ד"ה נ"ו י"ה ואח"כ אמר כשהאדם עוסק בדברי עוה"ז וזוכר בהקב"ה הוא יחוד הנ"ל מתתא כו' וכשעוסק בתורה ובינתו ליתן השפעה לעולם העשיה וגם שאין יכול ללמוד בלא עולם העשי' כי צריך לו בית וכו' הוא יחוד הנ"ל מעילא לתתא יאהדונה"י וז"ס בכל דרכיך דעהו כי יחוד העוה"ז הוא מתתא וכו' הוא היה קודם ל"ו ה"ו וגם כשאדם הולך בדרך הוא בחינת שם יוה"כ כי דרך הוא בחי' סוד קטנות ומחמת זה אין שם הוי' שלם וגם אינו כסדר רק ו' קוד' לה' ואות ך' היא כהנים לכך צריך לומר ברכת כהנים בדרך (וכמדומה לי שאמר שגם בשעת עליית כהנים לדוכנם הוא כוונת שם זה) ויש יחוד הוי' אלהים והוא לשבר את הרשעים לכך כשמתפלל על מפלתן של רשעים צריך לכוון יחוד הנ"ל ויש עוד כמה יחודים ולא רצה לגלות יותר והבן זה הסוד גדול:

**כשהצדיק** רואה דבר חדש בתורה דהיינו שמחדש דבר חדש נעשה מזה נס בעולם רק כ"א כפי גודל צדקתו כי יש צדיק גדול וחכם נעשה נס על שש מאות פרסאות וכו' וז"ש בגמרא אסתר סוף כל הנסים כי כל הנסים הם ע"י התורה ומגילת אסתר היא סיום התורה וע"כ הוא סוף וכו' להיות הנס מתפשט על כל כלל ישראל כמו בימי מרדכי (וכמדומה לי שאמר אח"כ כי דבר זה שאמרתי הוא המתקת הדינים על שלשה פרסאות):

**כשהאדם** עוסק בעולם העשייה ומשגיח בכל דבר כגון אם לילך או שלא לילך וגם איך לישב אם להיסב את פניו לכאן כו' הוא יחוד א"ל אדנ"י וכשמשגיח בכל דיבור אם לדבר או שלא לדבר הוא יחוד א"ל הוי' וכששומר את עצמו בעניני מחשבתו וגם (ז"ל מיט איין תנועה) נעשה יחוד א"ל שד"י והיחוד של עולם העשייה הנ"ל הוא בחי' ד"י כי ד' הוא בחי' מלכות ואות י' הוא בחי' יסוד נמצא הוא יחוד יסוד ומלכות ד"ו פרצופים וכשהיו אבותינו במצרים יגעים בעבודת פרך והתחילו להשגיח על מה ולמה המצרים עובדים בנו נעשה יחוד ד"י הנ"ל וז"ס די אכלו אבהתנא (עיין בכוונת פסח) וע"כ במצרים שהיה יחוד ד"י הנ"ל נתגלה בחי' משה שהוא בחי' ת"ת ונעשה עליית השכינה:

**א"א** להיות נס אא"כ נעשה יחוד למעלה ע"ש למה נקרא שבת הגדול ע"ש הנס שנעשה כי אז היתה עליית השכינה גדול כ"כ עד שנעשה יחוד גדול למעלה והוא בבחי' נקודה שקודם בריאת העולם היו הכל שוה ים ויבשה וכדומה והבן ונעשה עי"ז נס א' גדול ובכל שבת הוא עליית השכינה רק שאינו בבחי' גדולה הנ"ל וז"ס שלקחו שה וגררו אותו על הארץ והמצריים לא אמרו להם שום דבר כי נתבטלה הע"ז ונפלה על הארץ וכו' (והוא מהיכל המשיח שכן אמרו בגמרא משיח בא בהיסח הדעת כי הדעת הוא נברא ואורו של משיח היה קודם בריאת העולם):

**אמר** טעם שלכך אסור לאכול קטניות בפסח כי מיני קטניות הוא בחי' מוחין דקטנות ופסח הוא בחי' מוחין דגדלות אך לחם הוא גימ' ג' הויות והוא בחי' גדלות וכל הוי' הוא בבחי' שם מ"ה שהוא בגימטריא אדם וכל מה שהוא בסוד ציור אדם הוא כולל עשר ספירות לכך צריך להניח י' אצבעות על הלחם בשעת המוציא וגם יש בברכת המוציא ו' תיבות משא"כ בברכת שהכל וכיוצא (וביום ה' של פרשת שמות עשו מאכל של שומשמין והיו טוב עד מאוד ואמר שהוא מחמת שהיו צריכין להתענות ותענית הוא ג"כ בחי' מוחין דקטנות כמבואר בכוונות):

**ספרו** לפניו גודל צער עניים ונצטער ג"כ מאוד ואח"כ אמר נראה (לאמיר זעהין) להמשיך את הקב"ה בזה העולם ויהיה הכל על נכון ואמר כי איתא במגיד משרים כי צריך להחזיר כל דבר לשרשו ודלות ועניות נמשך מבחי' ד' וכשמעלה בחי' ד' לבחי' יסוד ומשם נמשך כל טוב אז נעשה הכל טוב ואח"כ עוד פעם א' כי מבחי' ד' רח"ל נמשך כל מיני דלות וכל הסיבות שבעולם כי הוא דינא דמ"ל ומבחי' יסוד נמשך כל הטובות וכל השפע ויש ספירות חסד ויש ספירות גבורה וכו' וכשעושה אדם יחוד בכל הספירות אז הגיע אל הנקודה שקודם בריאת העולם כו' ואח"כ אמר תאמינו לי שדבר גדול הוא זה כ"כ עד שהוא מלא את כל העולם כולו:

**אמר** כי יש בני אדם שכל מתשבתם ותנועתם הוא הכל במהירות ולא בהתישבות הדעת והם הנק' רהיטי מוחין והם שורפים במחשבתם את הדבר שחושבין ולכך אין מתקיים מחשבתן:

**כל** העולם הוא בסוד בחי' צורת אדם כי ישראל הם הראש כי הם בסוד המוח וגם אין בכל האומות הרבה דיבורים (להמתיק ולפרש הדברים) כמו בישראל והאומות הם בבחי' ידים לכך הם בעלי מלאכות והבהמות הם בבחי' רגלים כי כל העשית הבהמות הוא ברגלים ונתפשט הדבר עד שהגיע לבחי' שרצים שאין דרכם לילך כלל רק לרוץ כן הוא בכללות העולם ובפרטות אדם א' כי התינוק הוא בסוד רגלים ולכך כשמתחיל התינוק

לילך אינו הולך כדרך בני האדם או עומד או רץ ואח"כ כשגדל יותר הוא עושה מלאכה בידים לא ינוח (אפילו בני שמעון שהוא מופלג בתורה ועוסק הכל במלאכות) וכשיגיע האדם לימי הזקנה אזי אין לו תענוג אפילו מדבורים רק משתיקה וז"ש באד"ר סבא תדעו סתום ושקוט וכנ"ל וכשאדם הוא בימי בחרותו אז גובר בו רתיחת הטבע הן למלחמה וכו' ובימי זקנותו נחה בו רתיחת הטבע לכך הלוים מבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה כי נחה בו רתיחת הטבע ולכך ג"כ נראה הקב"ה בים כבחור כגבור מלחמה והוא בחי' מט"ט ולכך איתא בגמ' גבי אלכסנדר שירד והשתחוה לפני ר"ש כה"ג ואמר דמות דיוקנו של זה מנצחת וכו' כי מט"ט הוא כ"ג והשי"ת לאיזה סיבה רצה להגביר את אלכסנדר מוקדן וראה דמות בחי' מט"ט מנצחת לפניו וע"כ בחנוכה שהוא בחי' אחת מבחי' מט"ט (כמ"ש בזוהר איהו חנוך ואיהי חנוכה) גברו בו כה"ג של בית חשמונאי ובימי שלמה הע"ה שהיה בבחי' גדלות גדול שמלך על העליונים וכו' כמ"ש וישב שלמה על כסא ה' והיה שלום גדול בימיו וירבעם שהיה מדרגה פחותה ממנו ובימיו היתה מריבה כמ"ש ירבעם ירב עם ע"כ ואחר כך אמר ראיתם דבר חידוש שהתחלתי מבחי' אדם וסיימתי בירבעם כי גם ספר הקדוש עץ החיים הוא עד"ז מתחיל מאדם קדמון ומסיים בשער הקליפות אח"כ אמר כי בכל הדבר יש בחי' א"ק לכך כשאומרים לאדם בשורה לא טובה ח"ו יחליט במחשבתו ויאמר תיכף שאינו כן או יאמר לא תחרדו כלל ואפי' כששומע על חבירו וכו' ונמצא שאין בדבר הזה בחי' א"ק ואינו בא אח"כ לידי השתלשלות ונתבטל:

**הקפיד** מאוד כשאדם יודע דבר אשר לא טוב ח"ו הן ע"י חלום כו' שלא לאמרו ולגלותו כי הדיבור הוא בבחי' מלכות דינא דמלכותא וכשהוא במחשבתו יכול לבטלו וגם הנביאים לא ניבאו לישראל כ"א מה שנצטוו ופ"א אמר איש א' שיהיה שריפה רח"ל בעיר אחת ואמרתי לו תיכף שיהיה בין הגוים וכן היה:

**הקפיד** כ"פ לישב בשעת אכילה סמוך לשלחן ממש כי בחי' האדם עם בחי' השלחן כידוע הוא יחוד:

**ביאר** מ"ש בגמ' כל המשתף שם שמים בצערו כי כשהאדם מצטער שכינה מה אומרת וכו' נמצא כשמחשב האדם איך אצטער ואגרום ח"ו ג"כ וכו' וז"ש בזוהר סבא משפטים דק"ז דוד בדיחא דמלכא וכו' בגין לבדח"א למלכא וכו':

**כשיש** לאדם צרכי שבת במילוי ובריוח הוא יחוד יסוד ומלכות כי שבת הוא בבחי' מלכות ושם שדי הוא בבחי' די שאמר לעולמו די והבן היטב. ובחול אדרבה הוא טוב בחי' חסרות כדי להשתתף עם השכינה כביכול וכו' ואח"כ ביום השבת קילס את הדבר

מאוד ואמר כי בשעת אמירתו נעשה יחוד. פ"א דיבר בענין שרצונו מאוד לקבוע דירתו בא"י רק ברשיון הש"י ואח"כ אמר כי המדינות שהם קרובים למלך אין צריכים לשמירות גדולות כי הם נשמרים בהשגחת המלך עליהם ובמדינות הרחוקות צריך להושיב גבורי חיל כך ארץ הקדושה א"י נאמר בה תמיד עיני ה' אלקיך וכו' אך בח"ל שהם רחוקות וכו' צריך להושיב גבורי חיל:

**אמר** טעם למה היה יום מ"ת גדול ג' ימים כי כשבא לעולם אור חדש א"א להתיישב בזה העולם עד אחר ג' ימים וז"ש בזוהר בלק דר"ה חדי תמן תלתא יומין והבן. ופ"א שמעתי ממנו כי מחנה ישראל היה שלשה פרסאות ומהלך אדם בינוני וכו' ובכל דבור שיצא מפי הקב"ה היו נרתעים לאחוריהם כאורך מחניהם נמצא לעשרת הדברות הוא ג' ימים מכוונים ובחזירתם נאמר מלכי צבאות ידודון וכו' ומ"ת היה בשבת נמצא שדיבור עשירי היה לעת מנחת ערב וזהו וכל אשר לרע"ך שהוא רעוא דרעוין וגם אמר טעם למה אינו שכיח שיעבור אדם על לא תחמוד (כמ"ש בגמרא לא תחמוד לאינשי בלא דמי וכו' וכן האמת כמ"ש התוספות) כמו על כל י' הדברות כי איתא בגמ' בכל דיבור וכו' נתמלא כל העולם כלו בשמים וכי מאחר וכו' דבור שני וכו' הקב"ה הוציא רוחות מג"ע נמצא שבכל הדברות שייך זה אך בדבור עשירי לא היה צריך ונשאר בזה העולם:

**הזהיר** שלא ליסע תיכף אחר יו"ט לדרך כ"א לנוח ולישן ולאכול מאכל שהוא מתאוה לו אפילו מאכל חלב כי כל המצאות והדיבורים שדבר או ששמע הן בתורה הן בתפלה הם הכל מתפשטים בנפש האדם (וז"ל קומט דאס אריין אין נפש) וז"ש בזוהר ואתבסמו בנפשייהו וע"כ בשעת מתן תורה יצאה נשמתם ופי' שיצא מהם אפילו כח שבדומם עד שחזרו לאין ממש כמו שאמרו בזוהר במדרש הנעלם קי"ו פ' וירא ואשתאר ההוא תרוד רקב וכו' ונפיק נשמתייהו ומתעכל ההוא תרוד רקב וכו' ואין לך התבסמות הנפש יותר מזה ופ"א שמעתי ממנו שיזהר האדם אחר שבת ויום טוב ואחר תפלה בכוונת הלב שלא לדבר בדברי עולם וכמה לא עלתה להם לטובה כי נופל פתאום מאיגרא רמא וכו'. ואמר לא' מבני עלי' כשתבוא לביתך (תבין דבר זה הנ"ל) וגם שמעתי ממנו שהזהיר מאוד שלא ליסע במש"ק:

**אמר** על מלבושי נכרים שישראל לובשים בזמנינו כמו פעלץ וכו' כי הם אינם מחממין רק שהם מגינים מפני הצינה כי המלבוש הוא אור המקיף ובישראל אור המקיף נכנס ומתחבר עם אור פנים אבל האומות אין להם אור המקיף ופ"א אמר שמעו דבר חכמה כי כל השוטים אין יכולים להתלבש במלבושיהם מהר רק לובש מלבוש א' ושוהא ואח"כ וכו' כי המקיפים הם מחכמה ואין בו כח להמשיך מהר את החכמה וגם הקטן שוהא

ג"כ בעת התלבשו וגם שמעתי בשמו כשאדם אינו בריא אזי אין בו כח לסבול עליו המקיפים ומשליך מעליו המלבושים ופ"א באתי אצל חולה א' שהיה שוכב במלבושיו ואמרתי שבוודאי יהיה בריא:

**שמעתי** בשמו שבתוכחה יש שם כל הרפואות והצלות והטובות כי מחמת רוב האור לא היה יכול להתגלות ונתלבש וכו':

**אמר** כי במלבושי אדם יש כל חכמות הפרצוף וכל איש ישראל לובש על ראשו ב' מיני כובע כי הם ב' מוחין וגם שמעתי ממנו כי ז"ש בגמרא ג' חלומות מתקיימין וכו' וי"א אף חלום שנשנה כי החלומות הם פסולת המוח וע"י החלומות נברר המוח ויש באדם ב' מוחין והם בבחי' ג"ר וג"ש והבן זה (גם אמר בכל דבר יש ג"ר וג"ש וע"כ ג"כ בניגון יש צווייא פעל):

**פ"א** שאלתי אותו בענין הרהורים וא"ל שאצייר במחשבתי צורת אמי כי הוא בסוד כי אם לבינה א"ת אם אלא אם וגם שמעתי בשמו בענין כבוד שיצייר צורת אביו:

**כל** הרודף אתר הכבוד וכו' כי כבוד הוא בסוד ל"ב נתיבות החכמה והוא גדול כ"כ עד שאין לך כלי שיכול להלבישו וכשאדם הוא בעיניו בתכלית השפלות דומה ממש לאין אז הוא כלי שיכול לשרות עליו כבוד משא"כ וכו':

**דאגה** בלב איש יסיחנה מדעתו כי יש כשמסיח הדבר מדעתו בא הדבר לעולם עליון ממנו והוא המחקת הדינים או יסיחנה בד"ת או ילך לישן ונשמתו יוצאה ממנו ונכללות בא"ס והוא בוודאי המתקת הדינים וכו' וישראל בשעת מ"ת יצאה נשמתם שאל"כ לא היו יכולי' לקבל התור' וכאשר יצאה נשמתם מחמת הפחד נכללה נשמתם באותו הפחד והיראה וכן הוא עד י' הדברות עד שנכללו נשמתם היטב ואח"כ קיבלו את התורה אבל משרע"ה שהיה עניו מכל אדם ונחשב בעיניו לאין ממש לא נרתע לאחוריו ולא יצתה נשמתו רק עמד במקומו והוא בבחי' פושט צורה ולובש צורה כיון שהוא אין ממש ואח"כ אמר העולם סוברים שהתפשטות הגשמיות הוא דבר פלא ואינו כן רק כשאדם הוא בעיניו תכלית האין הוא בבחי' יפשוט צורה וכו' ותיכף בא עליית נשמה:

**החלות** של שבת ויו"ט כשהם תופחים כדרך לחם חמץ ונראים יפים הוא ע"י האשה הבעה"ב כי היא נקראת לחם כמ"ש כי אם הלח"ם וגו' וכשהיא אינה בפנים זועפות גם החלות וכו' ובימים הידועים אין החלות וכו' וזה שכתב רש"י בפרשת תולדות כל זמן ששרה וכו' וברכה מצוי' בעיסה אין הפי' שלשה מעט והיה להרבה כי אאע"ה היה עשיר גדול ומה זה חשוב אצלו אלא זה ברכה כשנראה יפה לעינים וטוב למאכל:

**שמעתי** בשמו כשאדם הוא בעיניו דומה לאין אזי מפזר את העננים והגשמים כי מי שהוא אין, אין צריך לעננים ולא לגשמים ולא לשום דבר וע"כ בימי רבי שהיה עניו כמ"ש בגמרא משמת רבי בטלה ענוה לא היה בימיו גשמים ואפ"ה כי עקרי פוגלא ממישרא וכו' ומשרע"ה שהיה עניו מכל האדם בימיו לא היה שום דבר רק מן יורד מן השמים והבן היטב:

**בשבת** הוא עליית חג"ת במקום חב"ד נמצא ששם הוא בחי' הפה ע"כ כשמברכים שמים את ידיו על ראש המתברך ויברך בפיו ג"כ והבן זה היטב לכך נאמר גבי יעקב אע"ה שכל את ידיו ותרגום אחכמינין לידוהי כי הידים הוא במקום החכמה ובשעת סלוקו מן העולם היה עליית העולמות כ"כ גדול עד שהעלה נה"י במקום חב"ד נמצא ששם היה בחי' הפה ע"כ איתא במדרש צעק מבין ציפרני רגליו וגבי בצלאל נאמר ואמלא אותו רוח אלקים וגו' לעשות בכל מלאכה ולחשוב מחשבות וכתב ר"מ אלשיך כי בכל אדם החכמה שוכנת במוחו וכאשר רוצה לעשות דבר בידיו צריך לחשוב מחשבה קודם מה לעשות אבל בצלאל היה מלא חכמה והיה בידיו ג"כ חכמה לעשות מלאכה בלא מחשבת חכמה שבמוחו וזהו לעשות בכל מלאכה ולחשוב מחשבות כי הידים היו עושים והמוח היה חושב מחשבות אחרות ע"כ ולכך בשבת שנתעלו חג"ת במקום חב"ד עושה האדם לפעמים תנועה בידו מה שאינו יודע ולא חושב במחשבתו כלל ע"כ ואחר כך קילס את הדבר הנ"ל ואמר שהוא דבר גדול:

**ויש** השפעה קיימת שהוא כדי לקיים את הדבר ההוא בעצמו ויש השפעה נוספת כגון אם זורעין גרעין א' של פרי נעשה ממנו אילן וכדומה וזהו ג"כ פר"ו ורב"ו כך יש ג"כ בת"ת ומצות שאדם לומד ועוש' ומחי' את כל העולם וזהו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שיחיה בהם את אחרים וזהו כי כאשר ירד הגשם וגו' ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל ופי' זר"ע לזור"ע הוא בחי' השפעה נוספת ולח"ם לאוכל היא בחי' השפעה קיימת כ"ן יהי"ו דבר"י אש"ר יצ"א מפ"י הוא ג"כ בב' בחי' הנ"ל להחיות א"ע ואת כל העולם ופעם אחד שמעתי ממנו שהשפעה קיימת אינו בטל מן העולם אפילו אם חוטאים ב"א ח"ו כי הקב"ה ממציא מזון אפילו לרשעים והראיה כשהיו ישראל במדבר חוטאים כ"פ ואעפ"כ לא נמנה המן מלירד מפני זה וע"כ יש לומר בכל יום פ' המן להורות לנו זה שהשפעה קיימת אינו נמנע ובטל מן העולם:

**כל** התענוגים הן מג"ע אפילו מילתא חדתא דבדיחותא (ז"ל איין גלייך ווערטיל):

**בכל** המצות יש דאורייתא ודרבנן כגון בפסח מצה דאורייתא ומרור דרבנן מצות עירובי חצירות וערובי תחומין לשבת וכיוצא בזה הרבה דוק ותשכח והוא כדי ליחד תורה

שבכתב עם תורה שבע"פ ע"י האדם שהוא בבחי' צדיק כמ"ש ועמך כולם צדיקים ואח"כ אמר אלמלא לא נבראתי אלא לומר דבר זה די ושמעתי אח"כ בשמו שלכך אומרים במה מדליקין בליל שבת כי ויכולו שאומרים אחר התפלה הוא תורה שבכתב ובפרק במה מדליקין כתוב ערבתם שהוא דרבנן ונעשה יחוד.

**בחורף** של תקמ"ו היה דחקות פרנסה וכמה הרפתקאות בעולם ואמר שמחמת דחקות גדול' נתעורר' למעלה מדת רחמנות גדול' והמדות הם בחי' אין סוף ונתפשט' כ"כ מדת רחמנות עד שנתפשט' בעמקי הקליפות והיו עי"ז עליית הנשמות שהיו בעמקי הקליפות ב' מאות שנה והבן היטב ואח"כ פ"א שמעתי ממנו שמתגלים עתה דברים שלא נתגלו אפי' בימי התנאים והוא ע"כ מחמת רחמנות גדול שהדור היה בשפלות וכו' ופ"א אמר שנתגלו עתה דברים שאפילו אם היו נגלים בימי התנאים היה ג"כ חידוש:

**יש** אדם שלא נברא לחיות כל הע' שנים אלא לעשות מצוה א' או אפילו תנועה א' וק"ו ממ"ש בגמרא כל העולם לא וכו' לצוות לזה נמצא שנבראו כל הדשאים וכל הבהמות וכל מה שבעולם הכל בשביל אדם א' ק"ו שאדם א' יחי' כל ימיו בשביל תנועה א':

**שכרות** אינו בנמצא כלל כ"א אצל או"ה והיא מן הגפן נכרית הנאמר בספר ירמיה:

**ונתנה** תוקף שבמוסף ר"ה אמר שיש בו כל כוונות תקיעת שופר וביאר קצת מהם. כי תוקף בגימ' שופר, קדושת היום הם המוחין הנמשכים ע"י השופר, כ"י ה"וא נו"רא ואי"ום וב"ו תנ"שא מלכ"ותך כי ע"י שנסתלקו המוחין נפל פחד גדול על כל העולם ומהרהרים בתשובה ועי"ז הוא העלאת המלכות ויכון ב"חסד כ"סאך כי עיקר תיקון המלכות הוא ע"י העלאת החסד ות"שב עליו באמת כי ז' הבלים בגימ' ואמת ז"פ ס"ג גימ' אמת (עיין כל זה בפע"ח בכוונות תקיעת שופר).

**כשעירים** עלי דשא ופי' רש"י הרוחות הללו מחזקין את העשבים ומגדלין אוחם ואמר כי כל הרוחות המנשבות בעולם הוא ע"י שישראל מנענעים א"ע בעת עוסקי' בתורה וז"ש בגמרא כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך א"א לעולם בלא ישראל ולמה דימה אותם לרוחות אם לו שהרוחות הם על ידי ישראל והנענועים הם מחזיקין את הנשמות וז"ס כל כוונות נענועים של חג הסוכות וג"כ מה שאומרים בסוכות תיבות נ"א כ"פ כמו הושענא הושיעה נא ובהלל ג"כ אנא הושיעה נא כי תיבות נא הוא ג"כ ל' נענוע ואמר על זה שהוא מלתא חדתא:

**איתא** בגמרא דעירובין דנ"ד לא תיתיב אכרעיה וכו' אם אדם משים עצמו כמדבר וכו' ואם הגיס דעתו וכו' כי כתוב בע"ח שאין לך יום דומה לחבירו ואין לך שעה וכו' כי הקב"ה מחדש בכל עת ורגע את כל העולם וכשאדם הוא בעיניו לאין ממש אז הוא בבחי'

יפשוט צורה וילבוש צורה ויכול לקבל בכל עת ורגע חיות חדש' משא"כ כשהוא בבחי' יש והקב"ה רוצה לחדש עולמו הקב"ה משפילו (ז"ל ער ווארפט אים אראפ) וכשאדם הולך לישן ואמר בידך אפקיד רוחי בכוונת הלב והוא ממארי דחושבנא ובוכה אזי עולה הנשמה בלילה ומקבל חיות חדש' כמ"ש חדשים לבקרים מה שאין כן כשאינו עושה כו' א"א לו לקבל חיות חדש' אלא ע"י חולשא או ע"י מקרה הזמן (ז"ל איין איבער גאנג אפילו אי"ן גוטיר) וזהו שוא לכם וכו' אוכלי לחם העצבים הוא חולי הגוף כמ"ש כל אוכל תתעב נפשם כן יתן לידידו שנה שהוא ניצול מזה ע"י השינה וכו':

**ויש** תורה שהוא מסוד העיבור כי צריך וכו' אמיתי ויש נשמות שהם מסוד בחי' העיבור ואפילו צדיקים שמתפללין ונותנין להם בקשתם ואינו דבר המתקיים לאורך ימים כי הם אינם מסוד בחי' הלידה ואפילו תורתם הוא מסוד הנ"ל כי צריך להתיישב ולהשגיח מאוד ומאוד שיהיה דיבור של תורה בדחילו ורחימו אמיתי ובזמן א' אמרו תורה ונעשה יחודים וע"כ גם בעוה"ז היה חתונות הרבה בזמן אורדקציו ולא נתקיים כי הרבה גיטין היו ביניהם והרבה לא היה להם בנים כי היו מסוד הנ"ל וגם אנשים עושים מצות [כגון שלום בין אנשים וכדומה] ואינו מתקיים ג"כ לאורך ימים מטעם הנ"ל ולא אוכל להבינכם דבר זה כי הוא מלה חדתא והבן זה היטב:

**סיפרו** לפניו בענין מדינה אחת שיש להם גלות גדול' בענין תורתם ותפלתם ואמר בענין שהם מתפללין כך הוא ממשלת היצה"ר עליהם כי על הקב"ה בוודאי אין שום ממשלה (ז"ל אויף איין הייבירשטין האט קעניר ניט צו שאפין):

**בכל** דיבור ודיבור יש בחי' נשמות ומלאכים וכל הברואים ואפי' בדבור שאינו בתורה ותפלה יש ג"כ בחי' הנ"ל רק שהוא מבחי' מט"ט:

**נתן** טעם מה שנוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות כי קודם מ"ת היו אוכלים בשר נחירה ובשעת מ"ת נאסר להם הבשר ולא היו יכולים לשחוט מחדש כי מתן תורה הי' בשבת וע"כ הוצרכו לאכול מאכלי חלב ועושים גם עתה זכר לזה. עוד טעם אחר כי כתב בש"ע י"ד כי יש לעשות גמר מצוה (ואסרו חג הוא גם כן סעודות גמר מצות יו"ט) ואם כן צריכים לעשות סעודה לגמר מצות ספירת העומר וא"א לעשות סעודה של בשר כי אינו ניכר שנעשה לשם כך רק לכבוד יו"ט וע"כ עושים סעודת מאכלי חלב. עוד טעם משום דבש וחלב תחת לשונך וכדאיתא נמי בגמ' הדבש וכל מיני מתיקה מרגילין הלשון לתורה ע"ש:

**יש** בני אדם שמתפללין בכח גדול ובקולות גדולות תמיד ואמר כי איתא בזוהר מאן דקטיל חויא יהבין ליה צלותא דאיהי ברתא דמלכא ואם כן צריך האדם להשגיח אם ניתן

לו צלותא אם לאו וסיפר שבא לפניו איש א' וקיבל לפניו על שהיו לו הרהורי ע"ז והשיב ג"כ כנ"ל כי אם אין נותנים לו התפלה מן השמים והוא רוצה ליקח מעצמו בת מלך הנ"ל הוא חציפותא כלפי שמייא ומנדין על כבוד הרב וע"ז נקרא חרם כמ"ש חרם הוא וע"כ באו לו הרהרים הנ"ל וצוה לו לקבל נזיפה וכ"פ הזוהר להתפלל בהכנה ובמתון בפרט בר"ה שהקב"ה נקרא מלך צריך מאוד ליזהר בזה ואמר פי' של קטל לחויא הוא שיהיו בעיניו לאין ממש ואז יהבין לו וכו' והסי' הוא כשניתן לו צלותא הוא שמתגלגלין דמעות בעיניו כי ב"פ דמעה בגי' רחל שהוא ברתא דמ"ל כידוע וסיפר ג"כ שנתארח אצל אדם גדול וקיבל לפניו על הנלוים אליו שאינם מתפללין עמו כי זה לומד וזה ישן ואמר לו תראו כשאתפלל אני לפני התיבה שיתפללו כולם ביחד עמו וכן היה כי אתם מתפללין קודם שנתן לכם התפלה אבל כשניתן התפלה מן השמים והיא נקרא ברתא דמלכא שהוא אחדות אז נעשה ג"כ אחדות למטה והבן.

**בשעת** התפלה הוא פב"פ מכלל שקודם התפלה הוא בסוד אב"א לכך אין לו חשק לשום אדם להתפלל והעצה היעוצה שיאמין האדם מאוד בהקב"ה והאמונה הוא מבחי' נה"י עי"ז מעלה נה"י ונעשים בח"י מ"נ ועי"ז באים המוחין שהם בבחי' פב"פ עוד שמעתי ממנו בענין התפלה שאמר העולם סוברים שמתפללים לפני הקב"ה ואינו כן כי התפלה הוא עצמות אלקות ממש כמ"ש היא תהלתך והוא אלקיך וגם תפלה הוא א' מכינויי המ"ל:

**יש** לומר על השולחן מזמור אלקים יחננו בציור מנורה כי שולחן בצפון מבחי' גבורה ומנורה בדרום מבחי' החסד והאדם שהוא בחי' ת"ת יושב באמצע ועי"ז נעשה יחוד ואמר בגמרא הרוצה להחכים ידרים דהיינו שמדבק א"ע לבחי' החכמה ועי"ז ממשיך את החכמה אף שאינו נמשך תיכף וז"ס הנז' בזוהר עקב דף רע"ב) והי' תמן ינוקא וכו' ותיקן לן מנרתא ופתורא וכו' כי מה לו להזכיר מנרתא ובזוהר אינו בנמצא אפי' תיבה אחת יתירה והוא לכוונת יחוד הנ"ל:

**בהגדה** של פסח מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. כי בפסח באין כל מיני מוחין של גדלות וקטנות ואח"כ חוזר לבחינה ראשונה ונכנס בימי העומר א' לא' בהדרגה, וכל מה שהוא בהדרגה הוא אדם, כי כל העולם בכללות הוא בציור אדם כי כל ישראל הם בסוד ראש ונשמות ישראל הם ג"כ בציור אדם כי יש נשמות שהם מארוך כמ"ש רבי מאיר ארוך בדורו היה, דהיינו שנשמתו היה מסוד א"א וע"כ אמרו בגמ' לא עמדו על סוף דעתו שהיה מבחי' א"ס והיה מראה פנים לכאן ולכאן כי סוד בחי' ארוך הוא הכל מבחי' פנים כי אין שם סוד בבחי' אחוריים כלל כידוע, אבל ר"י שהי' קצת מדרגה פחותה ויכלו

להבין דעתו לכך נקבע הלכה כר"י ויש נשמות שהם בסוד בחי' ידים ובסוד בחי' רגלים, ובסוד ספירת העומר נכללים כל הנשמות דהיינו בחי' חסד וגבורה וכו' וחסד שבחסד וחסד שבגבורה וכו' עד תשלום כל הבחי' וע"כ אמרו בגמ' שמשפט וכו' הוא מפסת ועד עצרת וכו' כי אז דנין כל הנשמות דהיינו שיש עליה לכל הנשמות בימי הספירה (וזה הוא מלתא חדתא) וזהו ג"כ מצוה לספר שהוא מל' ספירה והבן:

## פרק ב

**ופעם** אחת שמעתי בשמו כי בבחי' ארוך אין שם בחי' ימין ושמאל ואין שם שכר ועונש כלל לכך אין הלכה כר"מ כי בעוה"ז צריך להיות שכר ועונש, אבל בימי המשיח ב"ב יהיה הלכה כר"מ והבן (ואמר בז"ל פאר מיר איז גוט צוא מאסירין איין מענטשין) והבן: **הזהירנו** כ"פ לומר תיקון חצות תיקון רחל כי איתא בתיקונים נשמתין דמתתרכין בתר קוב"ה ושכינתיה דהיינו שצריך להשגיח מאוד באיזה מקום הקב"ה ושכינתיה מסתתרים שם ובוודאי כשאדם הוא במקום שהשכינה שם הוא נשמר מכל דבר שבעולם כי שם הוא שמירה גדולה והבן.

**האריך** בענין חכמת הדקדוק ושאר חכמות שהמה טובים לאדם ללמוד בימי ילדותו אבל אח"כ וכו' ואמר על עצמו שהוא אין לו חיות ותענוג אפי' בלימוד הגמרא כמו מן הזוהר ותיקונים, ופ"א שמעתי ממנו בזה"ל אבל אדם שעומדים עליו עולמות אין לו להתעסק וכו' וגם אמר לאיש א' שמחמת שלמד הרבה בחכמה הנ"ל הוא עני כמ"ש דקדוקי עניות והבן. אבל בכללות נעשה זה מרכבה לזה ד"מ כי הילד אינו אוהב כ"א מיני פירות ומאכלי חלב ואינו אוכל כלל בשר ושאר מאכלים טובים והוא סיבה שיכול להתגדל כ"א היו נותנים לו בילדותו תיכף מאכלים טובים הי' נחלש כי לא הי' לו הנאה מהמאכלים כן הוא בענין החכמות הנ"ל והבן ומחמת זה שלמד בילדותו כל מיני חכמות יש לו החחברות עם בני העולם להעלותם בימי גדלותו ועי' בס' חסד לאברהם כי אורייתא הוא תלמוד בבלי וחכמתא הוא ס' הזוהר ותיקונים ע"כ ויש ג"כ חכמתא סתימאה דהיינו שא"א לגלות בפני ב"א וביאר דבריו כי צריך להיות לאדם הרבה יראת שמים עד שהוא משיג דבר חכמה ואם הוא מגלה אותו לפני ב"א אזי מסתלק הקב"ה מן החכמה הנ"ל ונשאר בלי חיות כמ"ש בתיקונים וכד אנת תסתלק מנייהו וכו' כולהו שמהן כגופא בלא נשמתא והבן כי אפי' שמות הקדושים כשהקב"ה מסתלק מהם אשתארו וכו' נמצא שהוא דבר חכמה (ז"ל עס איז גלייך) רק שהוא בלי חיות ולפעמים האדם משיג בחכמות מלאך וכשהוא מתגלה לפני ב"א אזי נשאר המלאך מת בלי חיות כלל ע"כ. ואח"כ פ"א

שמעתי ממנו כי יש נוסחאות בת"ז עלמין סתימין דאתגלין ועלמין סתימין דלא אתגלין כי יש חכמתא סתימאה שאין לגלות אותו כלל כי אם מגלה אותו אזי מסתלק הקב"ה ממנו והטעם כי אם היה אפשר לומר בדחילו ורחימו אמיתי לא היה מסתלק הקב"ה אך א"א אך כשאדם עובד את הש"י (עם הדבר חכמה שהשיג) עד משך חצי שנה נמצא שהוא מכריע א"ע ואת כל העולם לכף זכות יש בדבר הנ"ל כח כ"כ עד שאפי' מגלה אותו אין הקב"ה מסתלק ממנו והבן זה מאוד ומאוד:

**תיבת** מלך הוא בא"ב למפרע לכך הוא בסוד דין ותשרי הוא ג"כ למפרע לכך הוא ג"כ בסוד וכו' ותיבת מלך מתחיל מאמצע הא"ב כי המ' הוא באמצע וגם ר"ה הוא ג"כ באמצע השנה ממש והוא בסוד פנימיות העולמות והוא ג"כ סוד בכסא ליום חגנו ובחסד עליון בל ימוט.

**חסד** אל כל היום מחמת המדה של חסד עליון אפי' כשיהיה כל העולם ח"ו רשעים ואפי' מבריאת העולם ועד סופו לא איכפת ליה להקב"ה מחמת שמדתו חשד עליון אך כשהצדיק בא לעולם ומשגיח שמזלזלים בכבוד הקב"ה ומצטער מאוד הוא עושה צמצום ונענשים ואח"כ יש לו להתפלל עליהם לכך עשרה דורות מאדם ועד נח לא היו נענשים וכשבא נח מחמת הנ"ל הביא מבול לעולם ואח"כ עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו' כנ"ל ואח"כ הי' דור הפלגה והפיכת סדום הי' ג"כ צמצום הנ"ל ואח"כ התפלל עליהם:

**כשעושה** אדם מצוה דאורייתא כמו הנחת תפילין וכדומה ואומר בשם כל ישראל הוא מעלה את כל העולם לשרשו כי כל העולם הוא הקב"ה בעצמו כמ"ש כהדין קמצא דלבושא מניה וביה נמצא מבטל את כל העולם ממציאותו אך מה שאנו רואין שהעולם עומד הוא כי החיות רצוא ושוב ומתחדש העולם בחיות חדש' וכשיש לו איזה שונא והוא אינו עולה עמו נופל למטה ויש לו מפלה גם בעניני עוה"ז רק שלא יכוין ח"ו לזה והבן זה הסוד הגדול:

**נתן** טעם על מה שכל האיסורים בטלים בס' כי האיסור הוא בחי' נפילה להניצוץ הקדוש שבו וכשיש ס' הוא בבחי' סוד סומך ה' לכל הנופלים ועי"ז יש לו עליה ועפ"ז הראה שהקינות מתחילין באות ס' שבת סורו עד תשלום הא"ב כי מחמת שנופלים לארץ מתחילין בס' ע"ש סומך ה' לכל הנופלים:

**בר"ה** של תקמ"ח אמר בביהכ"נ קודם התקיעות (מה שלא היה זה דרכו כלל) בר"ה נפלה שינה על ז"א דהיינו על התורה (ועל המלאכים) ועל כל השמות כמבואר בכוונת המפיל וכו' על עיני. ומחמת זה נופלים כמה קושיות וספיקות בתורה שיהיה די לכם לכל השנה. ואיתא בגמרא אם הראשונים וכו' אנו כחמורים כי מחמת שהראשונים

היה להם מוחין גדולים היו מורידין את התורה בכל העולם אפי' בבהמות כגון חמורו של ר' פב"י שלא הי' אוכל שאינו מעושר וגם הי' לו רוה"ק לידע שאינו מעושר וכמו חמורו של ר"י בן דורמסקית דאינשי עליו זוגא דסנדלי וכו' ועיין לקמן והי' התפשטות התורה אפי' בדצ"ח ולכך יש לבכות בר"ה ועי"ז נבראים כל המוחין וכל העולמות כי הוא הורדת הפסולת מן המוח ע"י הדמעות כי תינוק הבוכה הרבה יהיה חכם ותוקעים בשופר כי טבע השופר להחריד כמ"ש אם יתקע שופר בעיר וכמ"ש הרמב"ם כי התינוק כששומע קול השופר הוא חרד משא"כ כששומע קול כלי שיר ועי"ז שנפלה חרדה על בני העולם עי"ז יש עלי' כמ"ש עלה אלהים בתרועה וחוזרים המוחין ונתרץ כל הקושיות ועוד האריך ואח"כ כשבא לביתו אחר יציאת בהכ"נ אמר לא סיימתי לכם בביהכ"נ כי זה שאנו מתפללין בר"ה וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור וכו' כי הבהמות נק' פעול האדם כי אעפ"י שחמורו של רפב"י היה לו רוה"ק אעפי"כ היה רוכב עליו ופעמים כשלא היה רוצה לילך בדרך היה מכה אותו ואנו מתפללין שתתפשט התורה בכל הברואים ויבין כל יצור האדם והבן. ואמר אם לא הייתי אומר ד"ת קודם לא היה אפשר לתקוע (ז"ל דורך בלאזין דעם אויר) ומחמת שהעולם היו שומעים הד"ת ואחר כך לקחתי את כל הנשמות עם הכל ותקעתי בשופר (ז"ל און האב ארויף גיבלאזין מיט דעם שופר) ואחר כך אמר לא אוכל להבינכם דבר זה כי יש תורה שהיא למעלה מהדיבור כמ"ש בתיקונים והמשכילים אינון משכילים מגרמייהו עד דלא יכלין למללא בפומייהו (והוא ד"מ כשאדם חולה צועק מחמת שאינו יכול להרחיב ולפרש לבני אדם את גודל חוליו ומכאוביו) וקילס את הדבר הנ"ל שעי"ז שנפלה חרדה וכו':

**קילסו** לפניו את הצדיקים שהיו בדורות שלפנינו ואמר אתם אינם יודעים שהדרך של עתה (ז"ל דער היינטיקער שלייך) הי' סתום וחתום והוא מפומיה דאלי' וכעת הוא עליון ממדרגת אליהו אך שיש כמה בחי' אליהו וכו':

**אמר** על ביהכ"נ שלו שהוא לע"ע נאה יותר מביתו אעפ"י שביתו היה יותר מקושט כי בכל מקום שהקב"ה שם (שם) הוא נאה ומהודר וזה"ו ה' אמר לשכון בערפל והבן:

**כשמדברין** מענין אדם א' אזי ממשיכין עליו מקיפין ואפילו לאחר מותו וכמעט שהוא כאן והתחיל תיכף לקלס את הרב הגדול מהר"ש מניקילשפורג לאמר שהי' צדיק גדול ויחיד בדורו:

**הקב"ה** מלא כה"כ ואם האדם הוא בעיניו נחשב לאין ממש אזי אין מחסור שום מקום ויכול הקב"ה לשכון במקום אשר האדם עומד עליו ואם הוא ח"ו בעיניו ליש אזי אין אני והוא וכו' ואעפ"כ זהו בוודאי שהקב"ה מלכה"כ והיא מלאכה גדולה:

**זוהר** נ"ט ע"ב תניא וכו' עלמא למטרא וכו' על דדכורא וכו' למשרי אנפין באנפין כי אין יכול לרדת גשם מן השמים אם לא שנעשה למעלה יחוד פב"פ וזהו פי' אמיתי בגמ' ברכות נ"ט ע"ב מאימתי מברכין וכו' משיצא חתן לקראת כלה דהיינו תיכף שנעשה יחוד למעלה יכול לברך שבוודאי ירדו גשמים והתנאים היו יודעים אימת נעשה יחוד למעלה גם אמר שם בזוהר שתיבת תיבו פי' חזרו למקומכם ותיבת שרו פי' שישבו אצלו:

**לפעמים** כשבא על אדם איזה צרה ח"ו והקב"ה בוודאי מרחם עליו אך שצריך זה הרחמנות על האדם לעולם גבוה ועליון וזהו מ"ש בזוהר בלק קפ"ה דאיהו כך כפום רברבי דליה דכל עלמין מלוא וקרי' וכו' אבל בתיובתא ובעותא ובעובדין טבין ובדמעין סגיאין וכו' וקמיט קדושתי' וכו' למעבד רעותיה דהיינו שיכול להוריד את הרחמנות לזה העולם ע"כ:

**לולב** ומיניו הם הכל בגימ' חיים דהיינו ערבה גימ' ד"פ חיים (עם ד' אותיות והכולל) אתרוג עם ב' כוללים גימ' ט"פ חיים וגם אמר שר"ת אני לדודי ודודי לי עם הכולל גימ' לולב כי כן הוא כוונת הלולב ומיניו כמ"ש בפע"ח ז"ל ומעלין אותם עד השורש שלהם שהוא הדעת דז"א ומקבלין הארה משם ואח"כ אנו ממשיכין אל הנו"ק ע"ש וזהו תחלה אני לדודי ואח"כ ודודי לי ואיני זוכר היטב:

**בענין** המזמורים שנוהגין לומר בכל יו"ט והוא עפ"י מס' סופרים הראה לנו במזמור פ"ח שהוא להו"ר יום צעקתי בלילה נגדך דהיינו מה שהיו נעורים וצועקים בלילה סבוני כמים הקיפו עלי הוא מענין ההקפות וגם במזמור ס"ה שהוא לש"ע הוא ידבר הכל מענין גשם כמו פקדת הארץ ותשוקקי' שהוא בחי' המל' ועיין בכוונת מוריד הגשם פלג אלהים מלא מים וכיוצא דוק ותשכח הרבה:

**מאוד** הזהיר את בניו להתפלל להשי"ת בכל עת ורגע רבש"ע נחני בדרך אמת (ז"ל פיר מיך בדרך אמת) ופ"א שמעתי ממנו שכל תפלה שאינו מתפלל בשם כל ישראל אינה תפלה:

**החלומות** הם פסולת המוח וע"י נתברר המוח וכ"א לפי בחינתו כי הצדיק גדול וחכם אפילו חלומותיו הם מעולים וטובים במעלה ובכל דבר ודבר יש בחי' הנ"ל כי יש פסולת האף הוא גשמי פסולת האוזן אינו גשמי כ"כ ופסולת העין הוא יותר רוחני ופסולת המוח הם החלומות כי נובלות חכמה שלמעלה תורה ופסולת התורה הוא כשפים וע"כ איתא בגמ' הסנהדרין היו צריכין ללמוד כשפים כדי לידע איך לבטל אותם ובודאי שהסנהדרין לא היו הולכין להררי קדם ללמוד שם כשפים וכיון שהיו מתבוננים מן התורה עצה אין לך ביטול כשפים גדול מזה והבן זה היטב וע"כ הוצרך אע"ה לירד למצרים שהיתה

מליאה כשפים להבין משם שאין עוד מלבדו אפילו כשפים מה שלא הי' יכול להבין בהיותו יושב בארץ ישראל והבן זה מאוד. ופ"א שמעתי ממנו שכל החכמות הם פסולות התורה שע"י נתברר התורה וזהו בשוב ד' את שיבת ציון היינו כחולמים שאז יתגלה לכל שכל החכמות וכל הגלות הי' הכל לברר המוחין כמו בחי' החלום והבן (ועפ"ז אמר על איש א' שהיה בדרכו שנדבק בחכמות חיצוניות והיה מיתתו בבית הכסא שהוא ג"כ פסולת הגוף.) ופ"א שמעתי ממנו שיש צדיק גדול וחכם שפסולת המוח שלו הם אצל אדם אחר מוחין שלימים וטובים כנ"ל שהתורה היא נגד חכמה שלמעלה נק' נובלות וז"ש במשרע"ה ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו כי זה שהיה אצל אדם אחר בחי' מראה נבואה הי' אצל משרע"ה בבחי' חלום ופירושו ה' במראה זה שהוא בחי' מראה אצל אחר אליו אתודע כשאני מתוודע למשרע"ה בחלום אדבר בו שהוא אצלו בחי' חלום:

**גילה** לי סוד גדול ונתחרט אח"כ על מה שגילה לי והזהירני שלא לאומרו כ"א בפני ירא שמים ולא גליתי אותן עדיין בפני שום ב"א וזהו כי איתא בגמ' מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן והקשה הא לא היו רק ע' זקנים או סנהדרין ואמר שכוונתו הוא על שם של ע"ב והוא נק' זקן שהוא בבחי' סבא שהקבלה הנ"ל היתה משם של ע"ב בעצמו וג"כ הראה בתיקוני הזוהר תיקון כ"א נחתי תרין סבין הוא חכמה ובינה שכ"א הוי בבחי' סבא הא סבא עילאה קא נחית בינייהו הוא ספי' הכתר אמר הא אין חד ותלת הוינן כי ג"ר חשובות כאחד כידוע בראשית וכו' הא אין שבעה הוא סוד ז"ס ותלת גניזין עלייהו הוא תלת ראשונות ואילין סבין אערעו בבוצינא קדישא וחברוי דהיינו שהי' הולך בדרך שלהם (ז"ל ער איז גיגאנגין אין זייער שלייך) וכלל הדברים שהספירות עליונות בעצמם גילו לרשב"י רזין דאורייתא ואח"כ אמר ואלמלי נבראתי עשרה פעמים כדי לומר דבר זה די:

**שמעתי** בשמו ששאלוהו איך להנצל מגאוה והשיב שהאדם נברא בעולם ע"ז שיראה כל ימיו להשגיח איך להנצל מגאוה (ז"ל ער זאל הארין אויף גאוה) ופ"א שמעתי אמר שיחשוב האדם כשעושין לו כבוד נמצא שהאיש שעושה לו כבוד הוא בעיניו פחות ממנו וכיון שהוא בעיניו פחות ממנו הוא באמת גדול ממנו ואיך אפשר להתגאות בזה: **כל** מה שחשוב בעולם הוא מועט כגון ת"ח הם מועטין מע"ה וצדיקים הם יותר מועטים ואנשים היודעים להתפלל הם יותר ויותר מועטים כי העולמות אינם רוצים להתפשט למטה:

**כשיושב** האדם בין האנשים הבלתי יודעים הוא מטמטם הלב כמו אם נכנס לבית ע"א ח"ו:
**הדעת** הוא שומר את האדם והתינוק שאין לו דעת הוא צריך שמירה וע"כ בשעת שינה שנסתלק הדעת צריך שמירה ויש צדיק גדול וחכם שיש לו מוח גדול והדעת שלו הוא שומר סביבו על כמה וכמה פרסאות ולכך בפסח שנכנסו כל המוחין דגדלות הוא ליל שמורים וזהו כולנו מסובין הוא מלשון סביב שהוא מקיפין כי הדעת הוא המקיף והבן:
**כשמספרים** ומדברים מעניני אדם רשע אזי מסתלקים מלאכי שמירה מן האדם המספר. וביאור מלאכי שמירה הם מחשבות הקדושות:
**ציוה** לאיש אחד שלא ידור בכפר ואמר טעם שהאיש הנ"ל לא היו לו אב ת"ח והמקיפים הם מאבא ולכך המחשבות שלו אינם חזקות שיוכל להתחזק תמיד בהש"י וצריך לשמור א"ע שלא יהיה בין הגוים:
**הקפיד** מאוד על אותם אנשים שהם ילדים בשנים ומרכינים את אזנם לשמוע תורתו אעפ"י שהם טובים בעיניו ואוהב אותם ואמר שיש תורה שהוא מעתיק ויש מא"א ויש מבחי' נער שהוא שית סטרין. ופ"א אמר בפירוש על איש שהוא ילד בשנים אינו טוב כ"א ללמוד גמ' ותוספות שהוא מבחי' הנ"ל והבן אבל בפני איש שהוא זקן אפי' שאינו גדול כ"כ במעלה יכול אני לומר לפניו בלי שום פחד.
**בני** חיי ומזוני לאו בזכותא וכו' אלא במזלא ומזלא הוא בחי' ספי' הכתר לכך בקדושת הכתר בר"ה כתוב בסידור וכו' דיש להתפלל בשעת אמירת איה על עושר ובנים ורוח הקודש כי מי הוא בחי' רוה"ק כמ"ש כל אשר נשמת רוח חיים:
**על** כמה דברים שצריכים לאדם כמו פרנסה וכדומה או על כמה הרפתקאות צוה לומר כל תהלים מרישא לסיפא בלי שום הפסק אפילו שלא לומר היה"ר בין ספר לספר רק אחר גמר כל התהלים. ופ"א אמר כי הוא מהיכל המשיח לכך יש בו ק"ן מזמורים כנגד ק"ן צפור וצפור הוא א' מכינויי השכינה (כנז' בפרדס שער הכינוים) דהיינו שהשכינה מסתתרת שם.
**מה** שמתקשרים השמים בעננים ללא צורך הוא מחמת דאית עננים דמחפין על מוחא כנזכר בתיקונים והראי' דאי' בגמ' רבא ביומא דעיבא לא גזר תעניתא דכתיב סכותה בענן וכו' ופיזור העננים הוא ע"י רוח דהיינו הנענועין שאדם מנענע א"ע בשעת תפלה והנענועין הם מן הריאה שהוא בחי' רוח כנזכר כ"פ בזוהר ובתיקונים והבן זה ואח"כ אמר אם הייתי אומר דבר זה בפני כמה שנים היו העולם עובדים את השי"ת בזה כמה עתים והיו מתפזרים העננים וכעת אין איש שם על לב:

**איתא** בזוהר פנחס רכ"ב בר"מ תרעין דגיהנם דאיהו מרה וכו' ותרעין דג"ע דאינון עינין דלבא מלבא נפקין ולכך יש בגוף האדם בפנים מסך המבדיל כנז' בע"ח ולכך ג"כ האדם חוגר חגורה על מלבושיו להפסיק ביה וכו':

**כשאני** צריך להוכיח לאדם אני אומר לפניו דבר חכמה ומחמת זה אני מורד בו בחי' נשמה כמ"ש והחכמה תחי' את בעליה וחי' הוא בחי' נשמה כנז' בפרדס ולפעמים אפילו ע"י מלתא דבדיחותא לא כמו אנשים בדורינו שאומרים תוכחת מוסר לאדם שיחזור בתשובה והאדם הנ"ל אין יכול לעזור לעצמו לחזור בתשובה והבן זה ואמר על זה שהוא מלה חדתא:

**כוי** בריה בפני עצמו ולא הכריעו בו חכמים כי בכל דבר ודבר צריך להיות ממוצע כמו בין הצומח לחי הוא אדני השדה ובין חי למין אדם הוא הקוף ובין ירק לאילן הוא האתרוג ששוה לאילן ולירק כנז' בגמ' (ובין העה"ז לעוה"ב הוא עץ הדעת טו"ר) דוק ותשכח הרבה וכוי הוא הממוצע בין הבהמה לחי' כי יש בו דברים שוה לחיה ולבהמה ואמר הטעם שלא הכריעו בו חכמים כי כל מין הגדל בישוב יש במינו כמה גוונים א' שחור וא' לבן וכיוצא וכל מין הגדל במדבר הם כולם גוון אחד כולם שחורים וכדומה והענין כי חדשים לבקרים רבה אמונתך כי בלילה עולה נשמת האדם למעלה בבחי' מ"נ ומתחדשות בכל בוקר עם כל השייכים למין האדם אפילו הבהמות ע"כ הם משונים בגוונים משא"כ במדבר וכוי הוא גדל בישוב וכולו גוון אחד שחור וע"כ לא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה והבן, (וספרו לי הסוחרים עם השוורים, שבלילה לעת השינה מתקבצים כל השוורים סביב האדם) כי כולם צריכים לקבל חיות מן האדם כנ"ל. ופ"א שמעתי ממנו שכל מיני בהמות טהורות הם ישינות בלילה כי החיות שלהם עולה ומתחדשת משא"כ מיני טמאים כמו החיות (כמ"ש בו תרמוש כל חיתו יער) או מיני שרצים אינם ישינים כלל בלילה כ"א היה עולה חיות שלהם היה ג"כ מתחדש ח"ו בכל בוקר והבן והיה כח הטומאה מתגבר ח"ו כ"א הסוס שהוא משמש לאדם ע"כ הוא ישן מעט:

**בכל** דבר יש קטנות וגדלות והקטנות הוא לפי הגדלות כי שור בן יומו קרוא שור והענין שאין שום מעלה שיהיה לו אח"כ שאין לו עכשיו ואין לך שפל בכל הברואים בקטנותו כמו מין האדם שאין לו שום כח ואינו יכול לזוז בשום אבר וכדומה ובגדלותו הוא מושל על כל הברואים ואפי' על מלאכי מעלה אם זכה וגם השינה הוא בבחי' קטנות ויש בו ג"כ שינוי כי הסוס שהוא בהמה טמאה הוא ישן עומד ובהמה טהורה ישן על ברכיו והאדם שוכב וישן והוא ג"כ הקטנות לפי הגדלות כי חדשים לבקרים ומתחדש

האדם בכל בוקר במוחין ובגדלות גדול משא"כ בבהמות הנ"ל ואמר כי התענית היא מוחין דקטנות כנז' בפע"ח שער תע' וע"כ קודם פורים הוא תענית אסתר ובע"פ מתענין הבכורים וחתן וכלה מתענים ביום חופתם וגם ז"ס תענית יוה"כ כדאיתא בגמ' תענית ביום חתונתו זה מתן תורה ופירש"י יוה"כ שבו ניתנו לוחות אחרונות והוא כמו ביום החופה הנ"ל ואחר הגדלות חוזר ג"כ בסוד הקטנות וע"כ הוא תענית בה"ב אחר יו"ט והוא הכל מטעם הנ"ל כי צריך להיות קטנות קודם לגדלות והזהיר מאוד שלא לדחות מוחין דקטנית דהיינו להתענות לפעמים ועכ"פ לא פחות מיום א' בחודש ואמר שכל הקטגוריא שרבתה על אמוני שלומי ישראל הוא מחמת שדחו את מוחין הנ"ל דהיינו תענית ובע"כ צריך להיות בכל אדם קטנות והי' זה הקטנות שרבה הקטגוריא והבן. וגם צוה לאיש א' להתענות עכ"פ יום א' בכל חצי חודש. ואמר כי מה שהעולם כרוך אחריו הוא גדלות וצריך להתענות כדי להתחבר ג"כ המוחין דקטנות. וגם ראיתי איש א' חולה והשגיח בו שהוא מסוכן וסיפר לו האיש הנ"ל שכל הרופאים מומחים לא צוה לו להתענות אפי' הד' תעניתיות כי בנפשו הוא ותיכף צוה לו שיתענה ט"ב שהי' סמוך וגם שאר תעניות ועד היום הוא בריא. ואמר הטעם שהוא היה בדיחא דעתו תמיד והוא בסוד גדלות והיה זה קטנותו שהיה חולה וגם אמר לאיש א' שהיה לו עצירות קטנים הוא מחמת שדחה מוחין דקטנות ונענש בקטנים שנלקח ממנו בחי' קטנות וצוה לו ג"כ להתענות ונתרפא ואמר ג"כ על מי שהוא בעל מרה שחורה והוא נק' בגמ' רות קצרית שהוא בסוד מוחין דקטנות ואין לו מוחין דגדלות שעונשו הוא בעצירות גדולים שנלקח ממנו בחי' גדלות והבן:

**בענין** המחולות שבשמחת נשואין שבתחילה הולכין ב' ביחד ואח"כ זה לעומת זה כי היא סוד הנסירה שבתחילה היא דבוקה עמו ואחר הנסירה הוא בסוד פב"פ וזה ג"כ סוד שאמרו בגמ' ליכא כתובה וכו' בה תיגרא והוא מלשון מגירה שהוא סוד הנסירה והבן. וז"ס שאמרו בסנהדרין מרימר ומר זוטרא הוו מכתפי אהדדי כי כתוב בש"ע או"ח תכ"ו שהריקודין שעושין בקידוש הלבנה היא דוגמת שמחת נשואין וזהו מכתפי אהדדי שהוא סוד בתי' אב"א ואח"כ וכו' עושין. מחול שקורין מחול של אדה"ר וז"ל אדה"ר היה לו שבעה בנים ובת יחידה ומה היו עושין כך וכך (ז"ל איט אזויא אט אזוי) שאדה"ר הוא סוד א"ק שבעה בנים היא בסוד ז' ימי הבנין ובת יחידה הוא בסוד בחי' המל' ומה היו עושין כך כי כל מה שעושים בעולם הוא הכל מהם כך או כך:

**מה** שנוהגין העולם שהנערים שוחקין באגוזים ביו"ט כי אגוז בגימטריא טוב וגם המנהג להרוויח (צוא גיווינין אז ער מאכט צווייא) כי ב' הם בבחי' הלידה אבל בא' אין בו בחי' לידה:

**אמר** שטוב לאדם לישן עם בניו הקטנים שהוא בסוד אתדבקות רוחא ברוחא והוא טוב לחלומות. גם אמר שלפעמים כשאדם מנגן וא"א לו להרים קול וכשבא איש לעזור ומרים את קולו גם הוא יכול להרים את קולו הוא גם כן מסוד אתדבקות רוחא ברוחא גם אמר שכל העליונים הם רודפים אחר האדם והוא מסוד אתדבקות וכו':

**וקנה** לך חבר הוא כי יש סוד זיווגים בפה והענין כי לפעמים שאדם לומד ואינו מבין כלל וכשהוא מדבר עם חבר טוב (וכופל הדברים) הוא בסוד התדבקות וכו' אזי הוא בסוד הלידה ונתרץ כל הקושיות ויש זיווגים במחשבה דהיינו כשאדם גדול מעיין במחשבתו הוא מוליד ג"כ בסוד בחי' הלידה ועי"ז נתרץ וכו' ומתלמידי יותר מכולם כי הוא בסוד בחי' העלאת מ"נ מעולם לעולם עד שמוריד בחי' המוחין וזהו אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם וכו' וימותו שנתקרבו כל כך להקב"ה בבחי' העלאת מ"נ עד שמתו והיו זה סיבה להורדת המוחין וע"כ נאמר ויאמר ה' אל משה שהעלאת מ"נ שלהם גרם הדיבור הנ"ל ונתמלא כל העולם כולו רוה"ק:

**כשאדם** מתרץ איזה קושיא בתורה אזי יש מפלה לגוי וכשאדם גדול מתרץ יש מפלה לאומה שלימה:

**הצדיק** אחר מותו מתעלה ממדריגה למדריגה עד שנעשה ממנו בחי' אות או מחשבה או שם משמות הקודש וסיפר לו הרב הצדיק הגדול מוה' צבי בנו של ריב"ש שהיה נוסע לבענדער והוצרך ללון בשדה והוא מקום סכנה ונראה אליו אביו בחלום ואמר לו שיכוון שם של אב"ג כי אני בעצמו הוא אותו השם והנאהו:

**הגאונים** מחמת שהיה רוב מתעסקים בנגלה שהוא שית סטרין והוא בחי' מט"ט שהוא סוד בחי' הקטנות (כי הוא הנק' הויה הקטן) והוא בסוד בחי' דין לכך היו בימיהם גזירות גדולות:

**אפשר** שידור אדם עם צדיק כמה וכמה שנים והוא יהיה טפש כי אתם סוברים מחמת שאתם שומעים מלה א' שזה הוא הכל כי אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין וברכה הוא סוד השכינה כמ"ש בזוהר איהו ברוך ואיהי ברכה ואינה מצויה אלא בדבר שהוא מלא את כל חדרי הגוף (כן היו משמעות דבריו) ולפעמים דבר גדול שתלוי בו חצי העולם ואם הייתי מגלה ממנו אפילו חצי מלה היה מתקלקל ח"ו ולא היה בא לידי גמר:

**בט"ז** או"ח סי' תכ"ב ס"א דמירי שידוע לו וכו' סמוך למקום הזכרה וכו' בזה אנו אומרים שמסתמא לא שפת ממחשבתו בשעת התפלה ע"ש הוא ע"ד האמת כי כשאדם נוסע בדרך כל מה שעושה באיזה מקום כשנוסע פעם אחר אפילו אחר כמה שנים הוא נזכר מה שעשה באותו מקום והוא מחמת שנשאר שם רשומו וכן כאן כיון שנתגלף במחשבתו שיזכיר בוודאי לא ישכח:

**בהגדת** פסח כל ימי חייך להביא לימות המשיח. כי כשמספרים ביציאת מצרים ומאמינים שעשה הקב"ה ניסים וכיון שהוא כן בוודאי עתיד להיות ג"כ ניסים גדולים ועי"ז הוא התקרבות המשיח וזהו להביא לימות המשיח:

**כי** גר יהיה זרעך שהזיווגים של צדיקים שאינם בבחי' הלידה נוצרים מהם נשמות הגרים עיין בס' הגלגולים וזהו כי גר יהיה זרעך:

**אילו** האכילנו את המן וכו' את השבת והקשה הלא שבת ניתן במרה והמן ירד באלים אח"כ וא"כ איפכא מבעיא ליה. ותי' עפ"י שכתב רש"י בחומש לקטו לחם משנה אותו היום נשתנה בריחו וטעמו נמצא שמדבר כאן הכל בשבת בחי' המן אילו האכילנו את המן בחי' ולא וכו' ואת השבת שישתנה טעמו לשבח דיינו:

**בפסח** אמר כשבא לעולם אור גדול צריך האדם ליזהר מאוד בכל מעשיו כדי שלא יענש ח"ו והבן:

**זוהר** ויקהל דרי"ב כגוונא דא ר"א בארעא שהוא היה בחי' משיח:

**כתב** במ"ח וצריך לומר ק"ש דקרבנות להחזיר המוחין שבאו לזה בחצות הלילה שנסתלקו משהאיר היום יפה כדי שיהיה מוכן לקבל מוחין יותר עליונים בק"ש דיוצר ע"ש ואמר שע"כ צריך המשכים קודם אור היום לישן מעט כשהאיר היום ואם לאו לא יכול להתפלל כי צריך בכל דבר עובדא ומלולא והשינה הנ"ל הוא העובדא וק"ש דבקרבנות הוא המלולא (אפילו לישן מעט דמעט והבן זה מאוד) ופ"א שמעתי ממנו שע"כ מתוקה השינה כשהאיר היום כמו שאמר בגמ' שינה של שחרית והוא מתמת הסתלקות המוחין הנ"ל:

**נימוס** המלך הוא כשרואה שבוים או אפילו מחוייבי מיתה הוא מצוה לפטור אותם כיון שבאו לפני ראייתו ואם המלך אינו רוצה לפטור אותם אזי מסתתר מהם ואם השבוי הוא חכם גדול ומבין שהמלך מסתתר ממנו אזי אין זה ג"כ נימוס המלך וצריך להעמיד דבר אחר להתערבב העולם כמו תיילות והבן זה מאוד:

**קילס** את ספר הרב הגדול מפולנאי ואמר שלא היה עדיין ספרים כאלו בעולם כי הוא תורה מג"ע:

**בענין** החקירה הנז' בע"ח ענף ב' למה בריאת עוה"ז היה בזמן שהיה לא קודם וכו' ע"ש והתירוץ הנז' שם אינו מובן כמבואר לכל מעיין וביאר הוא כי הנה ז"ל הע"ח שם כי האור העליון וכו' שום תפיסה לא במחשבה ולא בהרהור כלל ועיקר הוא מופשט ומובדל מכל המחשבות איך אפשר להשיג ולהבין ולהקשות שם קושיא כי הוא דבר שאינו מושג ותפוס בשום מחשבה והבן היטב. וז"ס במ"ר פ' בראשית בשינוי לשון בזמנו נברא העולם לא העולם יכול להבראות קודם וכו' הקב"ה בונה עולמות ומחריבן דין הניין לו ודין לא הניין לו ע"ש כיון שהעיקר בריאת העולם הי' להשיג אלהותו נמצא העולמות שהם אינם מושגים במחשבה כלל הם בבחי' סוד ומחריבן שאין זה עיקר כוונת הבריאה והבן ופ"א שמעתי בשמו כי הקב"ה ברא למשל ספי' החסד והיה מתפשט עד בחי' כי חסד הוא כידוע והוא בבחי' ומחריבן עד שבא עולם התיקון שהוא הבחירה והבן ואח"כ אומר שהוא מצוה להכניס אור בנשמות:

**נשאל** איך להתנהג בדרך בענין הלימוד ותענית והשיב כי דרך הוא מבחי' קטנות והוא מבחי' מט"ט ותענית הוא ג"כ מוחין דקטנות לכך אין להתענות בדרך וגם בענין הלימוד כשאינו לומד בדרך נראה לי שאינו אחדות גמור עם הלימוד רק באם שאפשר לחשוב בעיון בגמ' במחשבה הוא טוב כי הוא ג"כ מבחי' הנ"ל ואח"כ אמר מה שהשבתי הוא אמת רק שהקפיד על ענין השאלה כי יש לו לאדם להבין בשכלו כי אין האדם שוה בכל עת בבחי' אחת:

**אשר** נשיא יחטא. אשרי הדור שהנשיא מביא כפרה וכו' כי איתא בגמרא (הוא ברש"י פ' וישלח בשם מדרש שמואל) ג' מוחלין להם עונותיהם וכו' והעולה לגדולה עכ"ז מה דאיתא בבעה"ט אין אדם וכו' נעשה רשע מלמעלה וזהו הפקד את הלוים הפקד עליו רשע ע"ש נמצא כשעולה אדם לגדולה ומבין בשכלו שבוודאי הוא רשע מלמעלה ומהרהר בתשובה מוחלין לו וכו':

**שמעתי** בשמו שבת וינפש כיון ששבת וי אבדה נפש והקשה שהיה צריך לומר זה הפסוק במוצ"ש ולא בערב שבת וגם מה שמזמרין אותו בניגון נאה וכו' וביאר כי מי שהוא חולה לגמרי אינו מרגיש בשום כאב כי אין לו אבר א' בריא שאותו אבר ירגיש את הכאב. אבל האדם הבריא ואבר א' כואב לו כל האיברים מרגישים בכאב האבר המיוחד וכדומה. והאדם כל ימות החול הוא חולה כל איברי נפשו ואינו מרגיש כלל מטעם הנ"ל ובשבת שמתחיל קצת להתרפא אזי הוא מרגיש בכאב גודל כובד חולי נפשו. וזהו כיון ששבת שמרגיש קדושת שבת וי אבדה נפש שיודע ומרגיש מכאוביו וחליו:

**אמר** לו הרב הגדול מהר"צ בן הריב"ש שצריך האדם לעשות הכנות שיוכל לקבל קדושת שבת כמ"ש והכינו את אשר יביאו והוא השיב לו כי דבר הניתן מלמעלה ואינו יודע כלל איך ומה יותן לו איך אפשר לאדם להכין א"ע אליו רק שצריך לשמור א"ע מכל דבר רע וזהו בשני דרב יהודא כולא תנויי בנזיקין הוה לשמור א"ע מכל דבר המזיק לנפש:

**ספרא** דצניעותא תנא עד לא הוי מתקלא לא היו משגיחין אפין באפין ומלכין קדמאין מיתו כי מתקלא הוא חודש תשרי שהוא בבחי' מאזנים וקודם תשרי לא היה עדיין בסוד פב"פ רק בסוד אב"א קודם הנסירה ומלכין קדמאין ז"ס מיתת ז' מלכין וכו' עד וכו' אתקין וכו':

**אמר** אני אוהב להתפלל באור הבוקר קודם שנתמלא העולם בדבר שטות והבל:

**פ"א** בחודש תשרי לא נראתה הלבנה והיה לו צער גדול ולא היה כ"א ג' (שעות) עד הזמן שאין לקדש אח"כ ונראתה הלבנה וקידש אותה ואמר אח"כ שהשי"ת עזר לו ע"י ספר הפרדס בשער הגוונים פ"א ולא גילה האיך ומה ושמעתי בשמו שיצייר האדם במחשבתו כאילו כל הרקיע הוא בטהרתו והלבנה והכוכבים זורחים ואין שום ענן כלל וע"ש היטב ואמר שע"כ לובש כל בעל מלחמה בגדים אדומים:

**זכר** הוא מבחי' פנים והנקודה הוא מסוד וכו' ע"כ גם על בגדי הזכר כל הנוי הוא מלפניו כמו סטראקיס ועל בגדי אשה וכו' כמו הכסף וזהב והאומות הם יותר מבחי' האחוריים ע"כ לובשים מכנסיים על כל בגדיהם והבן:

**זכר** בגימ' ברכה ונקבה הוא מלשון ונקב שם שהוא לשון קללה ע"כ כשהזכר שהוא בחי' ברכה מקלל את הנקבה שהוא בחי' הנ"ל אין בכך כלום. אבל להיפך וכו':

**כשאדם** נזהר מלדבר שקר לא יהיה מוטל למשכב ואפילו אם יהיה חולה מאוד לא יפול למשכב וביאר עוד כי יש כמה בחי' ומדרגות שונות כי בחי' עמידה הוא המעולה וע"כ אמרו בגמ' אין עמידה אלא תפלה ואכילה ושתיה הוא מדרגה פחותה ממנו והוא בישיבה ובחי' הזווג הוא בשכיבה היא פחותה מן הכל על כן כשנופל אדם למשכב הוא בבחי' דין ח"ו:

**גם** אמר שמי שאין מדבר שקר אין נגנב ממנו שום דבר וזהו לא תגנובו ולא תכחשו ובחי' אבידה הוא מחמת שפגם במחשבה או וכו' ומחמת זה נופל מן האדם איזה ניצוץ קדושה לכך נאבד ממנו ג"כ איזה דבר על כן אסור להחזיר אבידה לגוי כיון שנפל ממנו הניצוץ אין להחזירו, והבן:

**הזהיר** להיות מונח לפני האדם חומש קטן ולעיין בו בכל רגע ורגע עם פירש"י כמו שנאמר והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' וינצל ג"כ מהרהורי

ע"א וגם הזהיר שילמדו הנערים כל התורה מבראשית עד לעיני כל ישראל ויהיו בקיאים בהם וכשיעשו כנ"ל בוודאי יהיו אנשים כשרים וינצלו מהרהורי ע"ז:

## פרק ג

**מה** שקורין לאפרים כינוי פישל הוא מחמת שיעקב בירך את בנו וידגו לרוב ופירש"י כדגים הללו שפרים ורבים והשם אפרים נכלל יותר מהברכה כמ"ה כי הפרני אלקים וכו' ואמר כשמברכים את הבנים ישימך אלקים כאפרים כו' שלא ישלוט בהם עין הרע כמו שפירש"י גם כן. במוצאי שבת אמר ראו שאמרתי דבר חדש ועל ידי זה נתפזרו העננים והרקיע בטהרתו:

**בקיץ** א' שמע שערוריות גדולות וצוה ללמוד ולהשלים פירש"י מכל סדרא בכל שבוע ופ"א הזהיר לומר הרבה תהלים וללמוד זוהר הרבה וגם הזהיר למדינות וואלחייא בענין המגפה ר"ל שיאמרו במנין תהלים בלי הפסק עד גמירא שלשים יום רצופים:

**זוהר** אחרי דס"ח ע"ב מאן דאכל ושתי בתשיעאה ומענגים נפשי' וכו' לתרין חולקין וכו' תשיעאה ועשיראה הוא מתענה לגמרי הוא התענית בעינוי נחשב לצער גדול וכל מה שמתענג יותר בט' הוא העשירי לו יותר לצער גדול ונחשב העשירי לתענית ב' ימים. והבן:

**בכל** דבר יש חיצונית ופנימות וא"י הוא פנימית העולם וחו"ל הוא חיצונית העולם וכן בתורה יש חיצונית התורה ופנימית התורה וע"כ כל פנימיות בתורה נתגלה בא"י דהיינו כל ספר הזוהר ותיקונים וכל כתבי האר"י זללה"ה ופ"א אמר שהשיג דבר חדש כי הנער עד בן י"ג שנים יש לו ללבוש המלבוש של ציצית על כל בגדיו כמו המלבוש שקורין לאבסירדיק גדול וכמדומה לי שכך אמר לי כי לדעת הפוסקים יש ללבוש ציצית על בגדיו ולדעת המקובלים יש ללבוש תחת בגדיו בפנים והטעם כי זה מצד חיצונית התורה וזה מצד פנימית התורה ובחי' נגלה שבתורה הוא מבחי' שית סטרין והוא מבחי' סוד נע"ר כידוע וע"כ יש לנער ללבוש על בגדיו והבן:

**זווג** הגמל הוא אב"א וע"כ אין לך שוטה בכל הבהמות כמו הגמל ובהמה הוא בבחי' פנים באחור וע"כ יש בה קצת חכמה כמ"ש מלפנו מבהמות הארץ והאדם הוא בבחי' פב"פ וע"כ יש בו חכמה גדולה ומעולה:

**צוני** פ"א ליסע לביתי ליו"ט חג הסוכות ובאתי בעיו"ט לביתי לאחר זמן שאלני אם מצאתי בביתי צרכי יו"ט בריווח והשבתי הן ואמר לי כי כשנעשה יחוד הוא הכל נכון (ז"ל רק מען מוז זעהין מיא זאל ניט אובער חאפין) והבן זה מאוד:

**כל** העולמות וכל הנשמות הם מסייעים לאדם לבכות ולהוציא דמעה מעיניו ופ"א אמר כשרוצים נשמות לידבק באדם במוחו יוצאים (דמעות) מעיניו ועי"ז נתברר המוח שלו כי הדמעות הם פסולת המוח כמו שנז"ל:

**כל** עקיצת הכינים היא מאחורי הגוף כי מן האחוריים היא אחיזת החיצונים ובראש ששם מוחין ואין בו אחיזה לחיצונים לכך אין מצוים שם כינים והאדם שעוקצים אותו בראשו הוא מחמת מחשבות רעות רח"ל ואיתא ג"כ בס' חסידים כי בעקצות הכינים ידע האדם רזין דאורייתא ע"ש ואח"כ אמר כי נה"י הם בסוד נפש כמ"ש כל נפש יוצאי ירך יעקב וגו' לכך שם מצוים ביותר כי משם אחיזת החיצונים כידוע והגוף הוא בסוד רוח כמ"ש לנפש חי' ותרגומו לרוח ממללא והדיבור הוא מכנפי ריאה לכך יש שם ג"כ קצת אחיזה כנ"ל והראש הוא בסוד הנשמה לכך אין שם שום אחיזה ואעפ"י שהדיבור יוצא מן הפה הוא מחמת שהרוח מקשר בנשמה ולא רצה לגלות יותר ואמר ע"ז שהוא דבר חדש:

**הקפיד** מאוד על חזן אחד שהתחיל לנגן תיכף בקול רם כי תחלה צריך להתחיל בקול נמוך והוא נעשה בחי' מ"נ ואח"כ בקול רס:

**בשבת** מצמצם הקב"ה שכינתו באכילה ושתיה (והוא בבחי' הצמצום שהי' בעת בריאת העולם אך שם הי' צמצום יותר) ושינה כמ"ש שינה בשבת תענוג כי אחז"ל אין אשה מתעברת וכו' כי אינה יודעת עדיין וכו' ואין יכול להיות בחי' מ"נ כך הוא בשבת כי אין האדם יודע תענוג שבת להיות לו חשק גדול לקדושת שבת אך מחמת שינה הוא מרגיש בתענוג שבת ומתחיל להתאוות לקדושת שבת והיא בחי' העלאות מ"נ ואח"כ וכו':

**מה** שכל העולם אומרים על ס' מהרש"א שהוא ר"ת מוה' שמואל איידליש הוא טעות גמור כי הוא ר"ת מהו' שמואל אליעזר כ"כ בהקדמה וסיפר לי הרב הגדול מוה' אברהם דוב שהוא היה בעיר ששם קבורת אמו של מהרש"א וצוה לקרות על המצבה ונכתב שם גיטל והוא מחמת הלומדים בפלפולים של הבל הורידו אותו לעלמא דנוק' ומעת שאמרתי דבר הנ"ל פסקו רוב העולם לומר מוה' שמואל אידליש רק סתם מהרש"א כי בימים הראשונים היה זה מרגלא בפי כל העולם:

**וסיפר** ג"כ שאשה א' היתה בעלת גמילות חסדים ביותר כמו בחי' הזכר ושמה דינה ואחר פטירתה נולד בן לבתה והעלו את שמו ד"ן ואמרתי כי מחמת שהי' לה עלייה מעלמא דנוק' לעלמא דדכורא ועליי' הראשונה הוא לשבט דן כמ"ש מאסף לכל המחנות והיה המעשה בשבת הגדול ואמרנו לו כי עתה הוא שבת הגדול בעשירי לחודש והוא נשיא לבני דן ואמר כי עתה יש לה עוד עליי':

**בסידור** דר"י בכוונת ספירות העומר ויכוין וכו' למתן שורש נשמתו שבל"ב נתיבות חכמה או בנ"ש בינה בכל מקום שהוא לתקנה ע"ש וז"ש עומר לגלגולת מספר נפשותיכם כי ספ' הע' הוא כוללת כל הנשמות:

**המן** מן התורה מניין המן העץ אשר צויתיך ועץ הדעת טו"ר הוא סוד חמץ ע"ש בכוונת ביעור חמץ והמן ואשתו וי' בניו הם התלבשות ס"ז ונוק' וי"ס הקליפה ע"ש בכוונת פורים והספרים נכתבו בי"ג בניסן להשמיד ולהרוג וזה היה בימי אנשי כנה"ג והם היו יודעים בוודאי סוד ביעור תמץ ותיכף בערב בדקו חמץ ועיקר כוונת ביעור חמץ הוא סוד ז' ושאור הוא הנוק' וי' פתיתי החמץ לבער עשר כתרין דמסאבותא ועשו וגמרו פעולתם למעלה שיהי' מפלת המן וכל הנ"ל רק שלא בא וירד לזה העולם עד יום ב' של פסח והבן היטב:

**כל** מה שהאדם משיג בחכמתו הוא בעצמו גבוה במעלה מן הדבר שהוא משיג לכך נקרא הת"ח מארי דאורייתא:

**כדת** המלכות הוא כתר והוא מדת הענוה שכל מי ששואל דבר מיד נותנים לו מחמת מדת ענוה של המל':

**הקפיד** על בנו שלא לבש הכובע שעל ראשו כתיקונו כי המלבושים הם המקיפים והם ג"כ בסוד המחשבה כי שם אהי' הוא בסוד בחי' מקיפים ובסוד בחי' מחשבה ופ"א שמעתי ממנו כי המלבושים הם המקיפים ולכן גם כן הנשים יש להם הרבה מלבושים יותר מזכרים כי הם קרובים אל אחידת וכו' וצריך להם הרבה מקיפים גם אמר שכל בני ביתו מכירים מרחוק איש משוגע כי המלבושים שעליו אין להם התחברות עמו גם אמר כשאדם הולך אצל מקום גבוה במעלה כגון לביה"כ או אצל אדם גדול וכדומה מלביש עליו עוד מלבוש מקיף עליון אבל באו"ה הוא להיפוך כשהולך אצל שררה גדול ממנו כשבא לפתח ביתו הוא משליך מעליו את המלבוש דוק ותשכח:

**המנהג** כשמסירין התוגר ממלכותו ומשלחים אותו למקום הידוע נותנין ומעמידין לפניו כל המשמשין והעבדים שהיו לו בעת מלכותו רק שהם כולם אלמים וכשהאדם אינו עושה ח"ו המצות כתיקונן ומכל מצוה נברא מלאך והם מלאכי' אלמים לפעמי' והוא חרפה ובוז גדול שיושב בג"ע ולפניו משמשין אלמים או לפעמים מלאך א' בלא יד או בלא רגל וכדומה ואין תקנה לזה רק כשמוסר נפשו להשי"ת באמת אז עי"ז הוא עליית השכינה ואז נתקנים ג"כ כל המלאכים הנ"ל ודבר זה אי אפשר להבינכם כי הוא אינו רק כשימסור נפשו להשי"ת באמת אז עי"ז הוא עליית השכינה ואז נתקיים ג"כ כל המלאכים הנ"ל ודבר זה אי אפשר להבינכם כי הוא אינו רק מחשבה אמיתית (ז"ל

איין ערונצטיר מיין) וריב"ש סמוך לסילוקו מן העולם הי' לו לחיות עוד ב' שעות ואמר להשי"ת אני נותן לך במתנה אלו הב' שעות והוא מסירת נפש אמיתי והאריך בדבר הנ"ל:
**פ"א** נראית הלבנה פתאום וקידש אותה ואמר אח"כ שמכח דבר מצוה כזו שבאה ע"י היסח הדעת נושעים נשמות והרבה דברים על שש מאות פרסאות (וועריז גיהאלפין נשמות אונטרעסיס):
**בהגדת** פסח שלא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם והקשה כפל הדברים שכבר אמר לעיל ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים וכו' אנו ובנינו וכו' ותירץ עפ"י גמרא דמגילה (ד' י"ז ע"ב) ומה ראו לומר גאולה בשבועות וכו' אתחלתא דגאולה הוא ופירש"י ואע"פ דהאי גאולה לאו גאולה דגלות הוא אלא שיגאלו מן הצרות הבאות עלינו תמיד וכנ"ל אפ"ה כיון דשם גאולה עלה קבעוה בשבועות ע"ש פי' כיון שכל הגאולות מן הצרות הם הכל בחי' גאולה העתידה והבן היטב [ועפ"י פירש"י הנ"ל אמר ששיבוש הוא אותן האומרים בתפלה וגאלנו גאולה שלימה כי לא קאי על הגאולה העתידה רק מן הצרות וכו'], וז"ש כאן שלא את אבותינו וכו' אלא וכו' גאל עמהם שכל הגאולות הם נלקחים והיו נכללים בכלל גאולת מצרים והבן היטב ואח"כ הנאהו מאוד שאחר כל דברי תורה שאמר בתחילה אמר בסוף ד"ת בנגלה כי בחי' נגלה הוא בחי' מט"ט כמ"ש בגמ' דבר קטן הויות וכו' ובחי' מט"ט נק' הויות ה"קטן ובפסח נכנסים תחילה מוחין דגדלות ואח"כ וכו' מוחין דקטנות ע"ש בכוונת פסח:
**תירץ** לאיש א' על קושיא איך אפשר להתפלל על אדם א' שיחזור בתשובה והלא הכל בידי שמים וכו' וביאר כי השי"ת הוא כללות כל הנשמות כל מה שיש בכל יש בחלק נמצא שיש בכלל נשמה אחת כל הנשמות נמצא כשחוזר בעצמו בתשובה אז ע"ז חוזר גם חבירו בתשובה כי הוא כלול בחבירו וחבירו כלול ממנו:
**הגשמים** שמן הפסח ועד העצרת הם רפואה גדולה לכל התחלואים שאין לך רפואה כמוהו בכל החנויות של רפואה דהיינו לעמוד על הגשם ולגלות קצת ראשו כדי שירד הגשם על ראשו וגם לפתוח פיו בכדי שירד הגשם לתוך פיו ממש ומן העצרת ואילך צריך לברור איזה גשמים שהם טובים דהיינו גשמים היורדים בזמן שהארץ צריכה להם הם טובים ג"כ לרפואה הנ"ל וז"ל הזוהר פ' תזריע דנ"ד ע"א בזמנא דאסגי קוב"ה חסד בעלמא בעי למיהך בשוקא ובכולא עבדי טיבו ע"ש היטב גם שמעתי בשמו שיש גשמים דכורין והם סימן ברכה וגשמים נוק' והם סימן וכו':

**טוב** לכל אדם לעשות בשבת ב' חלות קטנות להניח תחת ב' הגדולות כדי לבצוע על ד' ככרות בכל סעודה וז"ל הזוהר ר"מ פנחס רמ"ה מאן דאית לי' וכו' ארבע ככרות בכל סעודתא וכו' תריסר אנפין ע"ש:

**הזהיר** להתפלל שיהיה ברכה מצוי' בפירות ובתבואות כי עי"ז היה עליות השכינה ועליות הקב"ה:

**מה** שנזכר כ"פ בזוהר ובתיקונים נו"ן סדרים דאורייתא והקשה הא נ"ד הם דוק ותשכח ותירץ כי שם הם סדרים שקורין בשבתות אבל וזאת הברכה נקראת ביו"ט וז"ל תיקוני זוהר תיקון י"ג דכ"ט נביעו דאורייתא לאשקאה אילנא דאיהו נטוע בג"ן ע"ש היטב וזהו וזאת הברכה לשון ברי"כה והבן. היטב:

**אם** יזהר האדם בה' דברים אלו יהיה לו בוודאי פרנסה. א' שיהיה מתמיד בלימודו ממש. ב' שיזהר שלא יהיה שום שקרנות בפרנסתו. ג' להתפלל אל ה' תמיד עבור פרנסה והוא מועיל אפילו אם חוטא ח"ו עכ"ז לא יחסר פרנסתו. ד' ליזהר ליתן מעשר. ה' שלא יהיה פזרן ונדבן יותר מדאי:

**בענין** היונים שגזרו תבעל לטפסר תחילה ע"ש בגמ' ביאר עומק רשעתם עד היכן כיוונו לעומק סוד גדול והוא דאיתא בתיקונים איהו חנוך ואיהי חנוכה איהו נער ואיהי נערה וע"ז גזרו תבעל וכו' וא"כ אינה בבחי' הנ"ל והבן היטב זה הסוד הגדול:

**טעם** גדול על מה שקורין פ' עריות ביו"כ כי ביוה"כ היא נסירת היסוד ע"ש בכוונות עיו"כ בס' פע"ח וז"ל ומלבד זה צריך לתקן גם בחי' המגעת ליום כ' שהם יסוד ומל' הם מחוברים וכו' ע"ש ואמר כי הטוב שבמדת יסוד הוא בחי' משיח והרע שביסוד הוא איסור עריות ולכך נקראם פ' עריות שיתנו על לבם לשוב ולפרוש מעריות ולעשות תשובה ועי"ז יבוא משיח בב"א והבן זה היטב:

**סימן** למרה שחורה, א' שאין לו חשק לעלות לא"י. ב' שאין לו חשק ללמוד בס' הזוהר רק ללמוד לשם מצוה. ג' כששומע דבר אין יכול לעבוד בו את השי"ת (ז"ל ער הערט אזאך קען ער דער מיט ניט גיין) ושמעתי בשמו עוד סי' א' מי שאין בעל מרה שחורה יכול להוריד דמעות בכל עת שירצה:

**המלמד** תינוקות צריך להיות לו מעט כעס כי התורה היא מדת ת"ת והיא כלול מחסד וגבורה אך אם יש לו הרבה ח"ו הוא מגבו' וכו':

**מעת** שישראל נזהרים ממשהו חמץ בפסח ואוכלים מצה שמורה היתה להם ישועה בדבר גדול (ומשמעות דבריו היו ברוחני) ואין אני יכול לגלותו לטובת הדור:

**אם** היו כל ישראל יודעים כמה הוא גדול נתינת הצדקה של ואתה מושל בכל והיו כולם נותנים הצדקה הנ"ל היה כבר בא משיח:

**מי** שעובד את ה' באמת כל העולם יודעים וכן בהיפך ג"כ כל העולם יודעים ומי מגיד להם הקב"ה בעצמו כי כל העולם נברא בהדין קמצא דלבושי' מני' ובי' נמצא העולם הוא הקב"ה והבן ופ"א שמעתי שכל העולם יודעים האמת ואפילו העכו"ם כי כל העולם כולו נברא בז' הבלים וז"פ ס"ג שממנו יוצאים ז' הבלים הוא בגימ' אמת וזה הוא כוונת שופר:

**אמר** על עיר אחד איך אפשר להיות שם חכמה ואין בה יין כי אמרו בגמ' חמרי וריחני פיקחין:

**אמר** להתפלל על פרנסה בעשי"ת כי שם חת"ך הוא שם של הנסירה והוא ג"כ שם של פרנסה (וגם פ"א צוה לומר כל עשי"ת פ' המן) וכ"פ שמעתי שהיה מזהיר להתפלל על פרנסה ושאר הצטרכות ולהאמין בוודאי שהשי"ת ימלא שאלתו והוא מצוה רבה כי עי"ז הוא עליית השכינה כמ"ש בזוהר איהו אמת ואיהי אמונה ועי"ז נופלים כל האמונות שקרים (ז"ל פאלין אראפ אלע שפלה אמונות).

**האריך** בענין שם שדי שיש די באלהותו לכל בריה דהיינו שבאלהות עצמות יש די לכל בריה וא"צ לשום דבר בעולם כלל וכלל והבן זה היטב והקפיד מאוד ומאוד על ההולכים להתרפאות מן הקדר ומן העכו"ם וכ"פ שמעתי ממנו שהיה מקפיד מאוד על הנ"ל אפילו ליקח עשבים מן העכו"ם ואפילו מן הנשים כי הוא מלא כשפים. ואמר שהנשים שמקבלים רפואות מן הנ"ל שהוא מזיק לבניהם ולבעליהם ופ"א אמר המבלי אין אלקים בישראל וגו' וגם אמר שא"א שיעשו שום רפואה כלל ושמעתי בשמו שכך הוא דרך רפואתם שמכניסים באדם ח"ו טומאה גדולה ומחמת זה בורחת החולשה או הטומאה אחרת רח"ל ואח"כ מתגברת ח"ו עד למאוד הרחמן יצילנו ופ"א שהנשים שמקבלים רפואות מן הנ"ל שפניהם משתנות לפי ראות עיני:

**פ"א** האריך בענין מדרגות בחי' אליהו שלא היה בו שבירה ולכך לא מת וע"כ בש"ס כשיש איזה קושיא או אבעיא יש תיבות ת"י"ק"ו שר"ת תשבי יתרץ קושיות ואבעיות והוא מטעם הנ"ל ואיני זוכר היטב כמדומה לי שכך שמעתי שבחי' אליהו אין בו שבירה ומיתה ובכל מקום יש בחי' אליהו דהיינו בש"ס בחי' ת"י"ק"ו שאין בו שבירה כי ר"ת תשבי יתרץ וכו':

## פרק ד

**כשאדם** עוזר לחבירו נעשה מרכבה למלאך עזריאל וכשעושה צדקה נעשה מרכבה למלאך צדקיאל ועוד האריך וגם אמר כשאדם אינו רוצה לקבל צדקה ועכ"ז הוא מקבל נמצא המלאך הנברא מזאת הצדקה הוא בן שנואה וכשתובע בפה ליתן לו אזי הוא בן חצופה:

**שמעתי** משמו שאמר לפעמים כשאני מדבר ומשיח מדבר א' [וז"ל אז איך שמיס פון איין אונטערעס] בא תשועה לאדם זה רק שאני צריך להיות בעת הזאת עץ חיים ממש (ז"ל בלוש עץ חיים) מצדיק א' בדור הזה למדתי איך להיות עץ חיים ממש ושאל אותו איש א' שילמוד אותו ג"כ והשיב לו א"א ללמוד אותך בפרטות אך בכללות הוא ללמוד ספר הפרדס וכנ"ל

**שמעתי** משמו כשבא על אדם ח"ו איזה צרה רח"ל וצר לו מאוד אין לו תקנה רק שיבטח בחסד עליון בל ימוט ואז לא יעשה שום דבר ושום רפואה כלל רק לבטוח ואפילו שלא להתפלל להקב"ה ולא לילך למקוה וכדומה רק לבטוח כנ"ל:

**זוהר** אמור ק"ג ע"ב לאברהם וחמשה צדיקייא וכו' אמר ר' אבא אברהם וחמשה צדיקייא ביאר למה הוזכר אברהם לחוד הי' לו לומר שית צדיקייא כי הוא יומא דכליל כולהו יומין ע"ש בכוונת סוכה:

**כל** הכוונות של פסח הם במ"ל כמבואר בכוונות שהוא עליית המ"ל ע"ש ומ"ל תורה שבע"פ קרינן לה כמ"ש בתיקונים ודברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב ולכך הוא פ"ה ס"ח ובשבועות הוא תורה שבכתב כתב לך את הדברים האלה ולכך אנו קורין יוד הדברות כי הוא עיקר שניתן מפי הקב"ה ובליל שבועות הוא עיקר הבריאה בתורה שבע"פ כמ"ש בזוהר ובדרשות דקראי והוא כדי ליחד תורה שבכתב עם תורה שבעל פה וזהו כוונת הספירה גם כן ליחוד הנ"ל:

**כוונת** פסח הוא כללות כל המוחין הן דקטנות הן דגדלות והוא כללות התורה ויש בקטנות ג"כ מיני מוחין וקטנות הוא ג"כ דבר גדול כי הוא ג"כ שמותיו ית' ובכתבי דודי ר"ש כי מט"ט הוא נקרא נער ושמו כשם רבו וש"ס בכללות הוא מוחין דקטנות כמ"ש בגמ' דבר קטן הויות דאביי ורבא ולכך כל הלומדים הגדולים קשה להם לילד בנים עד שבאין למוחין דגדלות וכנ"ל כי הקטן אינו מוליד וספירה הוא כוללת כל הנשמות כי יש נשמות מחסד וגבורה ומגבורה שבחסד וכנ"ל ולכך איתא בגמ' משפט וכו' מפסח ועד עצרת כי אז דנין את כל הנשמות הן נשמות החיים הן נשמות המתים ופ"א שמעתי דהיינו שהוא עליית כל הנשמות ומאן דאמר משפט וכו' וב"ח הוא מחמת שבכללות כל

השנה הוא ג"כ כוללת הנשמות וכשמגיע אותו הזמן בשנה שהוא בחי' נשמתו יש לו אז עליי' אם לא האפיקורסים והמינים שאין להם חלק באילנא דחיי אפילו כחוט השערה יש לו עליי' ולכך י"ל הפרקים בין פסח לעצרת כי עיקר אמירת הפרקים אינו רק בין פסח לעצרת (ופ"א שמעתי ממנו הראיי' שהוא רק ששה פרקים עם פ' שנו חכמים כדי להשלים בששה שבתות שבין פסח לעצרת) כי ספירה ג"כ כוללת כל המוחין והאבות הם המוחין לכך אומרים מס' אבות ובזה תירץ קושיא גדולה כי משנת כל ישראל הוא במס' סנהדרין ואיך שייך למס' אבות ועפ"י הנ"ל מתורץ כי אז הוא עליית כל הנשמות והבן (ועפ"י הנ"ל אמר שע"כ איתא בגמ' כמה רפואות בין דבח' לעצרתא) אמר כי אין יכול ללמוד מספר קטן כי הוא מוחין וכו'. הוכיח את העולם ללמוד ס' חובת הלבבות והלכות דיעות להרמב"ם וס' הישר לר"ת וס' של"ה בתחילתו וג"כ הוכיח מאוד על השלום:

**עיקר** ביעור חמץ הוא ע"ז ולכך נאמר ביאשיהו שביער כל הע"ז נאמר שם כי לא נעשה כפסח הזה ולכך נסמך אלהי מסכה וגו' את חג המצות תשמור אמר אם כל ישראל שורפים את החמץ בכוונה הנ"ל שהוא ביעור ע"ז (ז"ל עס האט אויך גרינגער גיווען אוף צו קומין אין גלות):

**עד** לא הוי מתקלא וכו' אפין באפין כי יש בחי' חסד ובחי' גבורה והתורה נקרא מתקלא כי הוא כללות שניהם ואם האדם מחמיר ביותר הוא ח"ו אינו בבחי' מתקלא ועד לא הוי מתקלא לא הוי משגיחין אפין באפין ומלכין קדמאין מיחו ח"ו ולכך נא' אל תהי צדיק הרבה וגם אל תרשע וגו' כי אם שוה בשוה בחי' חסד וכנ"ל ודאי בבחי' מתקלא:

**בחי'** נס הוא אינו יכול להיות רק כשאדם ח"ו הוא בצרה והוא בבחי' נ' שהיא כפולה ואות ס' הוא בבחי' סומך ה' לכל הנופלים וזהו סוד נם וכן הוא בזוהר סמ"ך תוב לאחוך דבך סמיכה לנופלים ע"ש ולכך ביטול כל האיסורים בס' כי כשיש איזה שאלה בדבר שהיה כשר הוא בחי' סוד נפילה וכשיש ס' הוא בבחי' סומך ה' לכל הנופלים ולכל ישראל במצרים כשהגיעו לששים ריבוא שהוא בבחי' הגדולה שבמספר כי אין בלה"ק מספר יותר מבחי' רבוא ועי' בספר הפרדס נאמר שם וגם ערב רב עלה אתם שהי' לכולם עליי' וישראל כשהיו במצרים הי' בחי' ירידה ונפילה כמ"ש אנכי ארד עמך מצרימה שהיה ירידת השכינה וגם האותיות נפלו והי' הדבור בגלות כמ"ש בפה רך כי מ"ל תורה שבע"פ קרינן לה וכשעלו היה עליי' לכל האותיות ולכל הדיבורים ולכך הוא פה סח ולכך ישראל לא היו יכולים לצעוק עד שמת מלך מצרים כמ"ש בזוהר (שהשכינה היתי' בסוד רגלי' יורדות וכו' ונפלו עמה כמה נשמות ואותיות וכשעלו היתה עליית השכינה וגם האותיות ודיבורים):

**לענין** ביטול כל האסורים בס' בסוד סומך ד' לכל הנופלים ולכך אית' בגמ' הנכנס לבקר את החול' נוטל א' מס' בחליו נמצא שאינו מזיק לו שבטל אצלו בס' ועל התולה מיקל (וכמדומה לי שאמר שימשוך עליו סוד בחי' ס' שהוא סומך ה' וגו') (שייך לעיל):

**ברוך** המקום כו' בכל השנה צריך האדם לדבק בהשי"ת (ז"ל מוז זיך אריין גוועגן אין השי"ת) ובפסח באין כל המוחין דגדלות וקטנות אזי הקב"ה מקיף את האדם ואז נקרא מקום שהוא מקומו של עולם והיה ליל שמורים ובכל השנה צריך האדם להמשיך עליו שמירה העליונה אבל עכשיו הוא ממילא:

**והיא** שעמדה לאבתינו וכו' כי בשעת גאולת מצרים היתה גאולה שלימה שאין השכינה בגלות כי אם למענינו לשמור אותנו כדאיתא בזוהר נמצא שגאולת מצרים היא שעמדה לאבותינו ולנו שלא א' בלבד אלא שבכל דור ודור והקב"ה מצילנו הכל הוא מכח גאולת מצרים. ופ"א שמעתי שע"כ חייב אדם לראות א"ע כאילו הוא יצא ממצרים:

**כל** העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו דאיתא במשנה ר"מ אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה וכו' נעשה כמעין המתגבר וכו' כי שם מה יו"ד ה"א וא"ו הוא בגימ' טל והוא בחי' סוד התורה כידוע לי"ח ואם עוסק בתורה לשמה דהיינו ליחד שם יה"ו הנ"ל עם ה' אחרונה כמ"ש בכוונת מוריד הטל נעשה כמעין וכו' וזהו כל וכו' טל תורה מחייהו כי כשנעשה כמעין המתגבר ואין אצלו שום קושיא בכל התורה אין שום שבירה בתחלה וזהו בחי' סוד תחיית המתים וזהו תחיית המתים מן התורה מנין כמבואר ברמב"ם אפילו מי שמאמין בתחה"מ רק שאינו מאמין שהוא מן התורה הוא אפיקורס וז"ס תורה ה' תמימה דהיינו שאין בה שום שבירה משיבת נפש וישראל בשעת קבלת התורה בוודאי היו יודעים את התורה בבירור גדול לכך היה אצלם תחה"מ וזה היה דווקא ר"מ אומר כי היה אומר על טמא טהור ולא יכלו לעמוד על סוף דעתו:

**למה** אומרים העולם ד' פסוקים של ברכת המגילה בקול רם כי בימי מרדכי היה התגלות האור דהיינו שהארת יסוד וכו' ובד' פסוקים נאמר התגלות מרדכי לכן אומרים אותו. איתא בגמרא מרדכי מן התורה מנין שנאמר קח לך בשמים ראש כי כשיבוא משיח ב"ב והוא מורח ודאין וגאולת המשיח יהיה משיעבוד לגאולה ובגאולת מרדכי היה ממיתה לחיים לכך נאמר קח לך בשמים ראש הוא ראש לכל הגאולות כי כל הגאולות הוא מהיכל המשיח ומהקטורת וזהו בשמים ראש:

**א"י** הוא באמצע כל הארצות ובהמ"ק הוא באמצע א"י ומשם רואה הקב"ה על כל העולמות ותורה הוא באמצע כל החכמה והראי' לזה כי הלמדן כשרוצה ללמוד בכל החכמות הוא יכול להבין אותם והחכם בשאר החכמות כשרוצה ללמוד תורה אינו יכול

ולכך נאמר ויקרא באמצע התורה כי נאמר דין קרבנות שהיה בבית המקדש וזהו צימצום ולכך בבבת עין רואה ולכן מתחילין עם הקטנים ללמוד ויקרא שהוא ב"כ בצימצום וזהו ויקרא אל"ף זעירא (לערן מיט איין קטן):

**בעינן** המחלוקת שבדורינו, עצה היעוצה לאדם הוא שלא לדבר כלל מהם רק לשתוק וגם אמר שיש רשעים שהם כ"כ פחותים במדריגה עד שאם מדברים מהם יש להם עלי' ויש בהם יותר כח להרע אבל כשאין מדברין מהם כלל הם נופלין ממילא ויש להם מפלה ולכן כתוב בחזקיהו המלך כי מצות המלך הוא לא תענוהו דבר והבן. שמעתי משמו וכן אמר כל אדם שאינו יכול להתענות ואינו יכול שלימה ותנועה דגדלות אין אצלו יהודי:

**אברהם** אבינו עליו השלום הוא בחינת נפש וזהו והנפש וכו' ומשרע"ה היה בחינת רוח ומשיח יהיה בחינת נשמה וזהו רוח וזהו שנאמר במשיח והריחו ביראת ה' וכו' ולכך בשבת בלילה הוא בחי' נפש ואח"כ בבוקר הוא בחי' רוח ובמוסף באי"ה הוא בחי' נשמה ולכן במ"ש מריחין הבשמים להעמיד הנשמה כידוע ולכך הקטורת עוצרת המגפה כי הוא הריח והוא בחי' נשמה ולכך בשיר השירים שהוא קודש קדשים והוא בחי' הנשמה נאמר כמה פעמים פסוקים של בשמים מור ואהלות וכו' ולכך ביה"כ שכה"ג נכנס לפני ולפנים היה מקטיר קטורת והקרבנות הוא בחי' נפש והשיר של הלוים הוא רוח והלוים היו ממשה:

**עוד** אמר שהגלות המר הוא מחמת שהולכין בנמוסיהן דהיינו בשערות (בל"א וועגט זיך דער גלות אין איין האר) וכשיבא משיח ב"ב ידעו כל המדינות שהגלות שלהם היתה להם מחמת דבר קל:

**אמר** טעם למה הפריצים כשרואין חחול הם בורחין ומפחדין ממנו כי אית' בגמרא הני עכברא רשיעי נינהו ורואה את עצמו כי הקליפה שלו ולכך מפחד:

**אמר** אני מפחד תמיד (איך זאהל ניט זיין קלוג איידיר פרום). קטן הוא בעל זכרון יותר שיש לו מוח הדמיון וכשגדל יש לו מות התכמה ואינו זוכר כל כך וכשמזקין יש לו יותר מן החכמה כי ת"ח כ"ז שמזקינין וכו' הוא שוכח:

**אמר** כשאדם מכוין ובפרט בק"ש באחד שהש"י הוא בכל מקום עד אפילו כל המחשבות רעות ומכוין ומאמין מאוד אזי מתרומם וכנ"ל ואפי' הרשעים אזי ישיבו או יפלו:

**כשאדם** רוצה לישן ומפקיד נשמתו אזי נעשית מ"ן לשם ב"ן והשם ב"ן לשם מ"ה ומ"ה לס"ג ומס"ג לע"ב עד א"ס ומשם יורד ונעשה יחוד הוי"ה אדנ"י גי' מלאך וזהו שאמרו כאן ע"י מלאך וכשמתעורר פעם אחת אזי אינו נעשה כנ"ל:

**אמר** שדבר גדול שלא לעכב החתונה מהזמן הכתוב בתנאים כי השידוך הוא כמו בריאת עולם והוא הגליפה וכשמאחרין החתונה הוא מקלקל הגליפה (איז שוין דער נאך שווער צו מאכין חתונה) ובתוך הזמן אין בו הקפדה:

**אמר** טעם שלא ללמוד ביחד כתבי האר"י דהיינו שנים הטעם כי הוא מעולם האחדות וצריך שיהיה באחדות גם אמר אותן האנשים שהם קרובים לאמת יש אהבה ביניהם כי הם מעולם האחדות והם כולם כאחד:

**גם** הזהיר מאוד שלא לדבר שקר וכשיהיה בעולם חמור כמו עריות בוודאי יבוא משיח כי האמת היא בחי' רגלים כי אמת קאי וכו' וזהו כד מטי רגלין ברגלין שהוא בחי' אמת יצפה לרגלו דמשיח:

**אמר** לבנו שילמוד נביאים כי הנביאים הם נצח והוד והם בסוד רגלין ונתחזק האמונה ואמר שאין בדור שיאמר אמת כמו הוא ושעי"ז זכה לכל:

**רשפיה** רשפי אש שלהבת י"ה כי שלהבת אותיות שבת ל"ה והל"ה הוא ל"ה תיבות שבפרשת ויכולו ואותיות יום הששי ר"ת י"ה וזהו שלהבת י"ה ובקידוש הוא ג"כ ל"ה והוא ג"כ שלהבת עם שבת ול"ה ול"ה הוא בגימ' ע' ולכך טוב להסתכל בנרות של שבת ולכן עושין קידוש על היין שהוא בגימ' ע' וגם מתחדש התורה בשבת שהוא ג"כ ע' שבעים אנפין וכנ"ל:

**עתיד** הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש וכו' וזהו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב דהיינו ש"י עולמות שנאמר ועמך כולם צדיקים ואמר כמדומה לי שהוא קרוב לאמת ועומר בלא וא"ו ג"כ בגימ' יש ואיתא בכתובים שיכוון כ"א בספירת העומר לתקן שורש נשמתו כי יש הוא חכמה שנאמר והחכמה מאין תמצא וכ"א יש לו שורש בחכמה ולכך אומרים כל ישראל בספירה כי כל ישראל הוא בסנהדרין והאיך שייך לכאן אלא שאומרים אותן לתקן נשמת ב"א ולהעלות אותן ואבות ג"כ הוא בכוונת כלל הספירה ומה שנידון בין פסח לעצרת הוא יותר מר"ה אלא שבכאן הוא מצד החסדים ובר"ה הוא מצד הגבורות ואמר ב"ה הלשון (איין מורא נעמט זיך אן) ור"ע היה ג"כ שורש נשמתו מחכמה דנאמר בו שתוק כך עלה במחשבה ומחשבה הוא חכמה ונשמתו היתה גדולה מנשמת משרע"ה כי מה שאמר משרע"ה שלח נא ביד תשלח אמר על ר"ע והיה רוצה ליתן בידו התורה אלא שהיה מעולם המחשבה ולא היה יכול לבוא אל הדיבור ולכך היה דורש כתרי אותיות תגין קיצין שהוא שערות שהוא ג"כ בחכמה והתלמידים על שלא נהגו כבוד זה בזה וכבוד הוא בגימ' ל"ב שהוא ל"ב נתיבות החכמה והיו פוגמין במקום גבוה ולכך מתו:

**המקיפין** כידוע בגימ' אהי"ה הוי"ה אהי"ה וס"ת בגימ' חיים בחי' מקיפין וכו' הרי זה משובח בחסדים בחי' מקיפין. מרור בגימ' מות ולכך מצוה להביא חסא דחס רחמנא עלן וזהו פסח דחס וכנ"ל:

**מעשה** בר"א ור"י וכו' בבני ברק וכו' שהיה נשמתו מעולם אצילות והוא למעלה מהזמן ואין לו שיעור ולכך היו מספרין יציאת מצרים כל הלילה:

**ברוך** המקום וכו' ארבעה בנים דברה תורה כי כ"א לפי מה שהוא כך מוצא עצמו בתורה וכנ"ל:

**רשע** מה הוא אומר וכו' אף אתה הקהה את שניו כי החכם הוא מלבנ"ח ומה שנפל מהלבנ"ח הוא ש"ך דינין והוא בחי' רשע וכנ"ל ובו ג"כ יש ל"ב שתים וזהו הקהה את שניו:

**ותרבי** ותגדלי ותרבי הוא קטנות ראשון כי ותרבי הוא לשון רבוא. אמר ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ וכו' כי קרוב הוא ושבו מצרימה והקשה וכי ממדבר לא יכלו לשוב בראותם עמלק אלא כתיב וילכו דרך שלשת ימים פירש"י שהלכו באותן שלשת ימים הרבה מפני שנעשה להם נס ואח"כ כשהלכו עוד כמה ימים סברו שהקב"ה עשה להם ג"כ נס והם רחוקים ממצרים וכשיחזרו לא יעשה להם נס בוודאי אבל אם היו הולכין בישוב היו יודעין אם קרוב או רחוק והיו חוזרין:

**אמר** אם אין יראה אין חכמה אם אין חכמה אין יראה והקשה ואיך תלוים זה בזה או יראה תלויה בחכמה או היפוך ואמר כי יש יראה עלאה וחכמה עלאה ויראה וחכמה תתאי וזה אם אין חכמה תתאי אין יראה עלאי ואם אין יראה תתאי אין חכמה עלאי:

**אמר** מאי בכל דרכיך דעהו כי כשנתן הקב"ה את התורה נתמלא כל העולם בתורה שנאמר חי אני נאום ה' כי מלא כל הארץ כבודו ואורייתא וקב"ה חד ועכשיו אין דבר שאין בו תורת ה' וזהו בכל דרכיך דעהו וכל האומר כי התורה דבר אחר ומילי דעלמא דבר אחר הוא כופר:

**אמר** איתא בזוהר כד עידן דצלותא דמנחה רעוו' דרעווין אשתכח כי אמירת עשרת הדברות היה בשבת וזו שאמר בגמרא שהלכו אחוריהם ג' מיל כי מדאורייתא תחום שבת ג' מיל ואמר בגמרא בכל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים וקשה כי בדיבור ראשון נתמלא כל העולם והיכן היו שאר הדברות אלא שפתח הקב"ה פתח של ג"ע ונכנס לשם ואמר הדברות ראשונים נכנסו ואחרי' נשארו כאן ואותן אחרי' היה בשעת מנחה ואמר בשמים הם רעוו' כי כשאדם כועס ומריח בשמים (וועט אים דער כעס אפגעהן) וזו רעוו' והא ראיה בסוף עשרת הדברות מסיים וכל אשר לרעך:

**אמר** מי שאינו בטחונו בהש"י זו רגליה יורדות מות כמו בקרח וירדו המה וכל היקום אשר ברגליהם זו הממון שמעמיד את האדם על רגליו וגם הבטחון הוא מעמיד את האדם ג"כ על רגליו:

**אמר** בזה הלשון איך האב מער ניט קונה שלימות גיווהין נאר ווייל איך האב גילערינט אונטערין אויבין ועכשיו אז איך זעץ זיך אויבין לערנין ווייס איך נישט וואס שטייט:

**אמר** ויחזו את אלהים ויאכלו וישתו כי כל מה שאדם קרוב ביותר לבורא הלא ממעט במאכלו וכשיצאו ישראל ממצרים באו למדריגה גדולה שלא יכלו לאכול כלל עד שנתן להם הקב"ה מן השמים ובשבת באו למדריגה יותר גבוה כתיב והיה משנה וכו' משנה בטעמו:

**אמר** מה שזורקין קאשי לצפרים בשבת שירה כי הם נקראים בעלי שיר כי אין דבר שישיר כצפרים בכל הברואים חוץ מאדם מפני שהצפרים שולטין באויר והזמר בא מן אויר וכן כלי זמר אין מנגן אלא מן אויר וכן אדם מי שיש לו ריאה גדולה יודע נגן כי הריאה מלאה אויר וכן נכתבה השירה אריח ע"ג לבינה שיהיה אויר באמצע:

**אמר** מנין מן התורה להתענות תענית אסתר כי ביום מלחמת יהושע בעמלק היה אותו יום י"ד באדר וכתוב ואהרן וחור תמכו את ידו וכתב רש"י מכאן לתענית צבור צריך שלשה מתפללים ואמר מכאן שמכין את המן שנא' מחה תמחה את זכר עמלק מדור דור ומחה זה הכאה כמו מחי ומסי:

**אמר** כתיב והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וכו' והקשה בגמרא וכי ידיו של משה עושות וכו' ותירץ בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה וכו' והקשה וכי מה ענין משה אצל ישראל אלא בזמן שידו של אדם עולה למעלה מעצמו בשעת תפילה סימן הוא שתפלתו מקובל וזהו ג"כ בזמן שישראל משעבדין לבם לאביהם שבשמים ממילא ידיו של משה תקיפות:

**אמר** אוהבי ה' המחכים בבנין אוריאל אוריאל זה מזבח הנקרא אור אל כמה שאמר בגמרא הוא כבה נרו של עולם ילך ויעסוק בנרו של עולם ומפני מה אומרים אותו בשבת כי בשבת צריך להיות הנרות במעשה ובדיבור ובמחשבה במעשה זו מה שהנשים מדליקין נרות בדיבור זו מה שאומרים במה מדליקין ובמחשבה זו מה שאנו מחכים בבנין אוריאל וזו המזבח הנקרא אוריאל:

**אמר** משרע"ה מתפשט בכל דור ודור ובכל נשמה ונשמה להעלותן עד ששים רבוא כי משה היה כל התורה בס' רבוא פירושים וכל אדם מישראל יש לו אחיזה בפירוש אחד

וכשאמר אותו פירוש הוא מעלה אותו ואני ג"כ כשאני אומר דברי תורה אני מעלה אותו שיש לי אחיזה באותו פירוש אפילו הוא אינו לפ"כ:

**אמר** יתרו על שיתר פרשה אחת בתורה והקשה והלא קרח גם כן יתר פרשה וגם המרגלים אלא שאמר בגמרא לא נבראו ישראל אלא להתוסף עליהם גרים כמו במרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתיהדים אבל כאן אלו ערב רב לא היו גרי צדק וגם מתו כולן במדבר ולא הי' גר צדק אלא יתרו וזו על שיתר פ':

**אמר** ויאמר משה אל העם לבעבור נסות אתכם בא אלקים כי אמרינן בגמרא לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמימות שבלב ואדם שהוא בעל עבירה מפחד מפני' וזהו לבעבור נסותכם תפחדו הרי אתם בעלי עבירות:

## פרק ה

**לא** קם בישראל עוד נביא כמשה אשר ידעו ה' פא"פ לכל האותות והמופתים כי הנס אינו יכול להיות אא"כ השמות באו פב"פ וזה לא קם וכו' אשר ידעו הוא לשון זווג דפא"פ אז לכל האותות וכנ"ל:

**דברי** קהלת בן דוד מלך ישראל. ופירש"י שכל דבריו היה בהקהל שכל דיבור של דברי קדושה ותפלה כולל כל העולמות ומלאכים ונשמות וכ"כ וכך יראה כל אדם שבכל דיבור יכלול כנ"ל. ושלמה המלך ע"ה היה כל דבריו כך שהיה כלול בו כל נשמות ישראל ומלאכים וכ"כ כי שלמה אותיות למשה כידוע והיה כל דבריו בהקהל ואם יתנהג אדם כך שבכל דיבור כנ"ל יתנשא על כל הברואים וזהו פירושו דברי קהלת מלך וכו':

**שמעתי** מר' רפאל שלכך אומרים זמן שמחתינו כי סוכה הוא יחוד ה"א וע"י בא הדעת וכשיש דעת הוא שמחה כי נראה תינוק כשנולד הוא בוכה ואינו יכול לשחוק ובכמה שבועות שמגיע לו איזה שכל הוא מתחיל לשמוח וזה נראה לעיני כל:

**סוכה** הוא יחוד ה"א. וזהו בחי' דעת כידוע. ורש"י פירש על דעת רוח הקודש וסוכה משמע שסכין ברוח הקודש ולכך בשמחת בית השואבה שואבין רוח הקודש כי בחג הסכות נעשה היחוד:

**כתב** בספר הכוונות לכוון שם של ע"ב עם נקודת סגו"ל ועולה גימ' שבע הגם שה"ש גי"מ אלקים במילוי יודין והוא בחי' דין כאשר נצרף אליו שם של ע"ב נתהפך לשבע ולרחמים וזהו מורה על נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן. סוכה הוא מקיפין לכך אומרים קהלת בסוכות:

**בזהר** קדמאה ישבו ולבתר תשבו קדמאה לאושפיזא ותנינא לבני עלמא שהלשון של ישבו משמע לנסתר ותשבו משמע לנוכח שידוע שלכל דבר קדושה מקדמא שכינתא ואתא ולכך קדמאה לשכינה וזהו אושפיזא והדר לבני עלמא ולכך רב המנונא סבא עמד אצל הפתח ואמר תשבו ולא נכנס קודם ואח"כ אמר כי שכינה מקדמת וכנ"ל עיין בזהר:

**ג'** ימים אחר יוה"כ נשאר הארה מיום הכפורים ולכך מחמת הארת יוה"כ מוחל הקב"ה ג"כ עונותיהם של ישראל ובערב יו"ט עוסקים בסוכה ובלולב ולכך יו"ט הראשון הוא ראשון לחשבון עונות ואמר שנאמין לו שג' ימים אחר יו"כ לא שמע מה שהיה מדבר אליו וכאילו דברו לעץ כך לא שמע:

**טען** והמליץ יושר בעד ישראל שהגלות נתארך ורבו הצרות וכ"ז שלא קיימו ישראל את התורה ואמר מי הכריח להקב"ה ליתן לנו התורה וסוף כל סוף ידע שלא יקיימוה ואע"פ שבשעת מעשה קבלו היהודים עליהם אין אנו ראוי' לעונש אח"כ אם לא יקיימוה ואין הקב"ה בא בטרוני' וכו' ואח"כ השיב שהקב"ה הוא הצדיק שמאחר שנתן לנו התורה ויש בה שכר ועונש וכל מה שבעולמות עליונים ותחתונים הכל בתורה ונמצא שאין הקב"ה מעניש רק התורה בעצמה. ולענין ידיעה ובחירה כבר כתב הרמב"ם וגם הזהיר שלא להקשות וכנ"ל השי"ת אין חקר לתבונתו. וזה הפירוש כתבו לכם את השירה הזאת לעד וכי מי שמע שהשירה הוא עדות רק האמת שכל מה שהיה בעולם ושיהיה עד תכלית נכתב בשירה הזאת כמו שהמעשה ברמב"ן ששאל אותו פופס שיגיד לו שמו בפרשת האזינו והוא היה מומר ואמר לו שהוא בפסוק אמרתי וגו' באות הנ"ל ונמצא שכל הדברים כתובים ומרומזים בשורה הזאת וזהו שפיר עדות נאמנה:

**אמר** מענין התשובה עכשיו אין תשובה אלא תורה לכל עבירות כדכתיב זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם כלומר אם נתחייב עולה למד תורה אשם למד תורה ואמר פירוש הפסוק עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו כי שמים פירש רש"י אש ומים שעשה שלום ביניהם וזהו מי שעשה שלום בין שני הפכים הללו בוודאי שיש בידו לעשות שלום בינינו:

**אמר** פירוש הפסוק חמדת ימים אותו קראת היכי כתוב בתורה שקרא הקב"ה את שבת חמדת הימים, ואמר כתיב ויכל אלהים ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה, ויכל לשון חמד כמו כלתא נפשי' וזהו פי' ויכל אלהים וכו' לומר מכל מלאכתו אשר עשה חמד ליום השבת:

**אמר** יש בני אדם רוצים לשמוע דברי תורה והם רוצים לשמוע אפילו רזין דאורייתא וזה אינו נכון כי הוא פחד לשמוע יותר מן הראוי ועל זה נאמר כל שחכמתו מרובה

ממעשיו למה הוא דומה לאילן וכו' על כן ראוי קודם שישמע דבר שיחרד ויזדעזע שמא ח"ו יותר מן הראוי ואז יהיה יראת חטאו קודמת לחכמתו ועל זה נאמר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת ואמר כשאני לומד זוהר וכשאני פוגע באיזה מקום אני מתייירא לדבר מחמת פחד רק אני יושב ורואה בו ואיני מדבר.

**אמר** כתיב בפסוק והאיש משה עניו מאוד מכל אדם ואמר מאי רבותא שהיה עניו מכל אדם הלא יש כמה בני אדם שהם ענוים ושפלים. אלא איתא בגמרא ת"ח מותר שמינית שבשמינית בגאוה. וכל אדם לפי חכמתו. אם הוא יותר ת"ת שמינית שבשמינית שלו יותר. ומשה היה ת"ח גדול ושמינית שבשמינית שלו היתה יותר גדולה מכל אדם, ובו לא היה אפילו אותו שמינית שבשמינית. על כן היה עניו מכל אדם:

**אמר** בפסוק מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה. ואמר איתא בגמ' הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום וזו פירוש מה ה' שואל ממך. כלומר כל המדות שיש בהשי"ת שואל ממך כי אם ליראה אע"פ שאינו נוהג בהש"י יהיה בידך, ועוד אמר שפסוק זה כי איזה דבר צריך שאלה דהיינו דבר שאין טוב לו לאדם דהיינו היראה אבל דבר שטוב לו לאדם עושה ממילא וזו פירוש מה ה' שואל ממך כי אם ליראה. אבל ללכת בדרכיו ולאהבה אותו זו אינו צריך שאלה כי הוא לטוב לך (ולכך מתו עד שבועות וכו' עד שנתנה התורה):

**בפסח** נדונין על התבואה כי כל הרודף אחר הכבוד וכו' וכשאדם רוצה לאכול הרבה אזי אין לי לאכול ולכך כשאוכלין בפסח מצה שאין בו טעם נתברך התבואה וזהו בפסח נדונין:

**הודו** לה' כי טוב כי לעולם חסדו. כי קודם שנתפשט אקרי טוב דגניז בגווי' ואחר שנתפשט נקרא חסד. ולכך ביין קודם שימזגנו במים אין בו טעם והוא בכח, ואתר שמזגו במים שנתפשט בו החסד הוא טוב יותר. ולעולם יש לו ב' פירושים א' לשון העלם ב' לשון לעלמא וזהו פירוש הפסוק הודו וכו' כי טוב כי לעולם לשון העלם כשהוא בהעלם הוא טוב. ולעולם חסדו וכשנתפשט לעלמא נקרא חסד. בפסח שנוצחין את המלכים הוא בנצח אלא כל הדברים שבאים לעולם הוא מר"ה וזהו שאומרים בר"ה זכרו לנצח:

**ואיש** משענתו בידו מרוב ימים פ' הפשוט לעתיד לבא יהיה כל אחד מחיה מתים והוא אמר שיהיה הכל אחד בעץ החיים וזהו משענתו מרוב ימים והכל הולך אל מקום אחד:

**אמר** אין אני ירא רק זאת אני ירא שלא אהיה חכם יותר מפרומיר (איך זאל ניט זיין קליגער אז פרומיר) מה אעשה שאין אני בקו הבריאה:

**אמר** אני יודע שריבוי אכילה הוא רק יצה"ר וזו שקר שיותר שיאכל יחיה יותר והראיה ר' ליב בן שרה ור' יום טוב שחי ע"ב או ע"ד:

**אמר** כשאדם מצער עצמו על הקב"ה אז הוא מפלתן של רשעים ולא שיצער על עצמו:

**בשיר** השירים אין יכולים להבין שום דבר כי כל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קדשים והוא כי כל הכתובים הוא ממוצע בין עולם השפל לעולמות עליונים ושה"ש הוא ממוצע בין עולמות עליונים לא"ס ואין אנו מבינים, ועוד אמר בלשון אחר כל הנביאים שאמרו היו מעלין אותו עולם השפל לעולמות עליונים ושיר השירים מעלה אותו עולמות עליונים לא"ס:

**אברהם** אבינו ע"ה היה עושה פסח והביא אור גדול לעולם ומאותו אור נשרפה סדום כי לא יכלו לסבול האור כי הרשעים אין יכולין לסבול אור ולכך נאמר לוהטו סדום באש פסח ולא נאמר בפסח כמו בכולם אלא ששרפו באש של פסח ובסנחרב נאמר ג"כ כיקד יקוד פסח כי חזקיהו עשה פסח והביא ג"כ אור גדול וספר מהבעש"ט ז"ל ועוד אמר כשאומרין שמע ישראל וכו' ה' אחד יכוין ליחד כל המדריגות ולהעלותן למעלה והרשעים או שנעשו טוב או שיש להם מפלה גדולה:

**מה** נשתנה וכו' חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה. והקשה מה קושיא שעכשיו הוא רחמים וכנ"ל. ואמר שהקושיא השניה הוא הקושיא שבכל וכו' הלילה הזה כלו מרור והוא קטנות, וזהו הקושיא שאם הוא רחמים איך שייך קטנות. והתרצן השיב שבאמת הוא רחמים ומה שאנו אוכלין מרור הוא רק לזכר מה שהיה אז:

**בין** יושבין בין מסובין. כי כשהיה בגלות היה הדיבור בגלות וזהו שנאמר ויעבידו וכו' בפרך בפ"ה ר"ך והביא הקב"ה אור גדול לעולם ונגאלו ויצא הדיבור מהגלות. וזהו פ"ה ס"ח והדיבור הוא בחי' מקיפין, וזהו מסובין לשון סבוב הוא מקיפין:

**אפילו** כלנו יודעים את התורה מצוה לספר בי"מ כי מצוה לספר בפה ועי"ז יולדו נשמות חדשות והוא זווגים בפה ולכך הוא פ"ה וסח וסח בגימ' חיים. וזהו כי חיים הם למוצאיהם בפה, כי גם בגמרא כשמדברין בפה מתחדשין דברים חדשים:

**מל'** שבמלכות הוא גבוה מכל ודוד היה בבחינת תורה שבע"פ ולכך בשבת במנחה אומר צדקתך א' הוא נגד (תורה שבע"פ) ונולד בשבועות וקורין תורה שבכתב והוא תיכף יחוד וכנ"ל:

**התורה** אינה אוהבת רק שפלות ולכך בימים הקדמונים היו לומדים על הארץ ולכך אוכלין חלב בשבועות שהוא קטנות:

**יגרתי** מפני האף והחימה. יגרת אותיות תרי"ג והוא מפני אף וחימה וכנ"ל:

**והחיות** רצוא ושוב הוא בכל דבר שבעולם במחשבות ובבריאות הגוף וגם באורחים חובה שילכו ויבואו אחרים ובדצח"מ כי להמים יש קצה:

**שאול** היה משכמו ומעלה גבוה מכל העם וכו'. כי כל העולמות וכו' ולכך ר"מ שהיה אומר ק"ן וכו' לא היו יכולין לעמוד על סוף דעתו ולא היה לו בן זוג ונשמתו היה מארוך כי גם בארוך וכו' וכל ההתלבשות אינו אלא עד הכתף וכנ"ל ולכך בשאול שהיה נשמתו מארוך והיה שכמו וכו':

**פ'** קרח הנשיאים שהלכו במרגלים אינם לא כסדר הדגלים ולא כסדר תולדותם והוא ע"ד שכתוב בספר דברים ותקרבון אלי כולכם שכתוב ברש"י בערבוב וכאן הוא כתוב ג"כ כך:

**ועתה** יגדל נא כח ה' וכו' כאשר דברת לאמור. ע"ד שכתוב ברש"י ארך אפים וכו' וזהו כאשר דברת לאמור כמו שאמרת לצדיקים וכו' ועתה יגדל נא וכו' יו"ד רבתי כי בתחילה הוא בצימצום ואח"כ נעשה יו"ד רב"תי למשל כמו הגרעבלי וזהו דור שכולו חייב וכו':

**שלשה** דברים באו ביסורין ואלו הן תורה ומשיח וא"י. וזהו ע"ד יוסיף דעת יוסיף מכאוב, ובמדבר היו ישראל מ' שנה ועמדו על דעתו של משה רבינו ולכך נקראין דור דעה וכנ"ל:

**י"ט** ברכות שבשמונה עשרה דחול הם כנגד אברהם יצחק ויעקב ושרה ורבקה רחל ולאה ונגד י"ב שבטים ובשבת (איין העכירין עולם) אינו רק נגד אברהם יצחק ויעקב וארבע אמהות ובר"ה הם ט' נגד בלהה וזלפה ג"כ. התורה הוא סם חיים וכו' ומימינים ומשמילים מימיני' הוא סם החיים וכו' וזהו במדבר הזה יתמ"ו ושם ימותו וכנ"ל באותן דברים עצמם וזהו פירוש שנים שאכלו פסחיהן א' אכל לשם מצוה יצא וא' אכל לשם אכילה גסה הרי מתחייב בנפשו ולא יצא כי אכילה הוא לשון זיווג כמו כי אם הלחם אשר הוא אוכל. ופסח הוא פ"ה ס"ח וזה שלומד ומתפלל לשמה יצא וזה שמתפלל אותן רק שהם שלא לשמה וזה לשם אכילה גסה לשם גסות כי יש זיווגים בפה כי הא"ב הוא פב"ב ומחמת שמקשה קושיות בגמרא ומתרצים הוא מחזיר האותיות פב"פ וכן בתפילה כשמתפלל בכוונה הוא מחזיר האותיות פב"פ ונעשה הולדה ונעשה הכל ברגע א' עיבור ויניקה ומוחין כ' בא למעלה מהזמן כמו החלום שחלם לו מה שנעשה ברבע השנה ובאמת הוא ברגע אחד רק שבחלום האדם למעלה מהזמן ומכ"ש בתורה ובתפלה יכול להיות ברגע אחד. ולכך הולכין להקביל פני רבו ברגל כי ביו"ט בא לכלל פנים וכשבא אצל רבו נעשה פב"פ וכנ"ל. וזה שאמר ר' חנינא בן דוסא אם שגורה תפלתי בפי וכנ"ל א"כ מה היה צורך להתפלל רק הפירוש שגורה כמו בסנהדרין היו יושבין כחצי גורן עגולה כדי שיהי' פב"פ וזה אם שגורה וכנ"ל אז אני יכול להחזיר וכנ"ל. וזהו שמתפללין

על החולה כי החולה מחמת שאין לו מקיפין וכשהחולה הוא במחשבתו וכנ"ל אזי אני ממשיך עליו המקיפים והאי עלמא לבי הלולא דמי. כי בקרבנות ופסוקי דזמר' הוא כמו כלי זמר ואח"כ ק"ש הוא יחוד ואח"כ מסמיך גאולה לתפלה כי כשמתפללין נעשה יחוד וכנ"ל כי גאולה הוא יסוד ותפילה הוא מלכות וכנ"ל והשאר שכחתי:

**אמר** שטוב הדבר להתענות כל אדם לא פחות מפעם אחת בשבוע כי בכל דבר צריך להיות קטנות וגדלות כמו בתבואה שקודם הוא הקשין ואח"כ התבואה ובבני אדם הא"ה הקטנות וישראל הגדלות וזהו בית עשו לקש ובתורה יש ג"כ קטנות כשיש לו איזה קושיא בתורה הוא קטנות וכשמתרץ אותה הוא גדלות ובישראל עצמם יש קטנות וגדלות הרשעים וצדיקים ולכך בדור המבול שהיו כולם רשעים והיה רק קטנות ולכך לא היה להם קיום:

**פ"א** אמר טעם להתענות כי דברים רעים יש בעולם יותר מדברים טובים כמו דומם הוא יותר מהצומח והצומח הוא יותר מהחי והחי יותר מהמדבר והמדבר גופא הא"ה הם יותר מישראל ובישראל גופא וכנ"ל והכל אחד המחשבות זרות הם יותר מהטובות והמחשבה טובה א"א להיות פ"א אפי' בשבת כ"א חצי שעה ובפרט אדם שהולך בשוק שנושא ונותן הוא בכל הדברים ובתענית הוא הולך כל היום במצוה וגם אמר טעם כי אדם נברא במדות רעות וצריך לשבר אותם ובתענית הוא משבר אותם:

**אין** אדם יכול לעבוד את הקב"ה כ"א שיקשור א"ע להקב"ה כי ישראל זני ומפרנסן להקב"ה וזהו את קרבני דהיינו שמקריבין אצלי הוא לחמי לאש הם המלאכים ריח נחוח הוא משיח:

**בשב"א** מזמרין מכריתין את הקליפות כי באדם יש גיהנם וג"ע דהיינו הריאה הוא ג"ע והכבד וטחול הוא גיהנם והקול הוא מהריאה שהוא ג"ע לכך הוא מכרית את הקליפות וכל דבר מה הוא פסול בעליון ולכך באדם הוא ג"כ נקבו הדקין והריאה טריפה אבל טחול וכבד אם נשתייר מהם כזית כשר:

**גם** אמר למה עשה אליעזר עבד אברהם הסימן במים כי כשרוצין לעשות לאדם חטיבה צריך להזכיר אותו באותו המידה שהוא עומד בה ואברהם היה בחי' החסד ומים הוא ג"כ חסד ולכך הזכיר אותו במים ולכך כשבא אצל לבן רצה שיעשה לו טובה הזכיר אותו במים וספר לו המעשה פ"ש ולכך כתיב בתורה יפה שיחתן של עבדי אבות וכנ"ל:

**אדם** שהוא באמת אין יכול להעשות עבורו ניסים גדולים כי אברהם אבינו שהלך להלחם עם המלאכים לא סמך עצמו על הניסים רק הלך בחרב ובכלי זיין כי היה במדריגות אין הקב"ה עשה לו ניסים ולקח אבנים והפיל עליהם וכבש אותם ולכך בנחום איש גם

זו נאמר שלקח מעפרו דאברהם אבינו דהיינו מעפר שהוא מדריגות אין כי עפר הוא מדריגה תחתונה (בל"א פון זיין ניכטקייט האט ער גינומין) ולכך נעשה שם אותו הנס גם אדם שהוא במדריגות אין השכינה יכול להיות שורה בו כי אדם שהוא במדריגות אין והקב"ה מלא כה"כ ויש בו ג"כ הקב"ה אבל אדם (וואס ער איז בייא זיך עפיס) אין בו הקב"ה:

**גם** אמר למה הוליד אברהם את יצחק אחר בן מאה כי ישראל ומשיח לא יכלו לבוא כ"א בהסח הדעת כי ישראל ומשיח עלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם והדעת הוא בבריאה ולכך לא יכלו לבא אלא בהיסח הדעת ולכך הוליד אברהם וכנ"ל אחר מאה שנה והיה כתחה"מ רק בתחה"מ צריך להיות תליד גרמי רק מחמת שהאמין אברהם בהקב"ה הי' כמו תליד גרמי:

**חלם** לו שאכל דג הנקרא כרת וחתיכה ממנה פורחת באויר ופחד ולמחר נזדמן כרת טוב ויפה ולא רצה לקנות:

**אמר** בשם הרא"ש לאכול כבש בדבש חי ולכך אוכלין הסטעלניק כי הוא חי כי בר"ה מדקדקין אחר הלשון וזה נקרא חי ולכך בלילה אוכלין ראש כבש וביום תוקעין בשופר כי זה בחיצונית עולמות וזה בפנימיות עולמות ובשביל שהנסירה של יום ראשון הוא מהראש לכך אוכלין ראש כבש וראש בגימ' ג' אלקים אחד מלא ביודין וא' פשוט וא' א' אל אלה וכנ"ל גי' ראש וממתיקין בדבש שהוא גימ' אב הרחמים:

**אמר** בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה כלומר כשאדם יוצא מבית המדרש שהוא באר שבע באר מים חיים וילך חרנה כלומ' לשוק ויפגע במקום כלומר כשהוא פוגע בשוק וילן שם כלומר נראה שילן שם דהיינו שיוצא מן השכל ואינו מישב א"ע כלל כי בא השמש שהשכל הלך ממנו ויחלום וכשהוא מזכיר א"ע והוא לשון חלים והפירוש שלו בריא רואה והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה כלומר שבעיני בני אדם נראה שהוא דבר קטן אבל באמת הוא דבר גדול כי סולם בגימ' ממון ומלאכי אלקים עולים ויורדין בו כלומר אפילו הצדיקים עולים ויורדים בו ועוד אמר בפסוק זה סולם בגימ' קול כלומר בני אדם נהנין ממנו כי הוא דבר נאה וראשו מגיע השמימה כי מלאכים אומרים שירה בקול ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו כי זה שאינו עונה עם חבירו בשוה זורקין אותו לנהר דינור:

## פרק ו

**השמחה** הוא מכפר עונות כי השמחה מעולם העליון כי התינוק כשהוא קטן הוא בוכה וכשהוא כמו חצי שנה הוא מתחיל לשחוק כי בא בעולם העליון ומפני שהשמחה הוא מעולם העליון הוא באור פני מלך חיים וב"ה הוא ג"כ ביום א' בוכין כי הוא בסוד עיבור ולכך קורין וה' פקד את שרה וביום שני וכנ"ל ומחמת שאנו מאמינים בה' שהוא מכפר עונות הוא אמונה בהקב"ה כי האמונה הוא מנו"ה ויש להם עליה ויש לו ג"כ עלי' וכנ"ל וזה שנ' באברהם והאמין בה' ויחשבה לו צדקה כי מה שהפיל א"ע לכבשן אש וכנ"ל רק מה שאמר לו כשהי' בן תשעים שנה שיהי' לו בנים זהו אמונה ומחמת זה באו בנים שיש לנו"ה עלי' כי נו"ה הוא תרין ירכין וכנ"ל ונו"ה הוא ערבה וערבה גימ' זרע וסיפר המעשה מאחד שאמר לאשה לבשל ערבה והי' לה בנים וכנ"ל:

**באות** א' כלול כל העולמות וכל העולם לא נברא אלא לצוות לזה ומסתמא יש באדם ג"כ כל העולמות כדי שיהיה להם התדבקות וכנ"ל ויש בו מסטרא דמלאכים ומסטרא דשדין (היינו מדות טובות ומדות רעות) וזהו שאמרו בגמרא שיהיה דומה עליו כאלו כפאו שד אעפ"כ הוא מהשי"ת שנעשה ממנו וולד והוא מלאך אם הרב דומה למלאך וכנ"ל. וזהו שאמר הכתוב אף חובב עמים כל קדושיו וכו' והם תוכו וכו' אף חובב הוא מסטרא דשדים כל קדושיו וכו' הוא מסטרא דמלאכים. תוכו לרגליך כי משד נעשה מלאך ישאו מדברותיך ע"י הדבורים יש להם עליי' ובכל הדברים הוא כך אלא שאין אנו יודעין האיך הוא רק ע"י התורה אנו יודעים וזהו שאמר הכתוב אח"כ תורה צוה לנו וכו':

**בי"מ** בא אור גדול ואח"כ נסתלק והולך מדריגה אחר מדריגה וכנ"ל ובלילה הראשונה בא האור ממ"ט פנים של תורה ונסתלקו ואח"כ בכל וכו' פנים אחד של תורה וכנ"ל:

**ביום** כ' בכל נדרי צר מאוד בבה"כ מחמת וכו' ובבוקר שמוחלין עונותיהם עומדים רווחים וכן בשבת בלילה בשולחן צר מאד ובבוקר וכנ"ל שומר שבת מחללו אל וכו' אלא מחול לו יושבים רוחים וזהו עומדים צפופים ומשתחוים רוחים כי בהשתחויה הובא אור גדול וכנ"ל וזהו ולכל בני ישראל הי' אור וכו':

**לא** נבראו רעמים אלא וכו' וע"ד רעם גבורותיו מי יתבונן וכו' וע"ש באומר הרי את מקודשת לי ע"מ שאני צדיק הרי זו מקודשת שמא הרהר בתשובה כי בהרהור תשובה מוחלין לו וזהו לא נברא רעמים וכנ"ל ואתא מטרא וכנ"ל:

**אמר** אותן בני אדם שיש להם נשמה מעשר ספירות הגלגלים אינם יכולים לעמוד על מדריגה אחת כמו הגלגל ולכך ר"מ לא היו יכולין לעמוד על סוף דעתיה וכנ"ל שהיה לו נשמה מע"ס הגלגלים אבל ר"י קבעו הלכה כמותו שהיה לו נשמה מע"ס דיושר וכנ"ל

ואפילו שע"ס הגלגלים הם גבוה וכנ"ל. גם אמר מחמת שישראל הם קדושים מאוד לא יכלו להוליד כי אם אחר מאה שנה כי בן מאה כאילו מת וכנ"ל:

**וסוכה** תהיה לצל כי הסוכה הוא כמו מ"ם ונעשה צלם כי הוא מקיפים ולכך כ' אמות גבהו שהוא ק"כ טפחים נגד צל וכנ"ל:

**והחיות** רצוא ושוב כי האדם כשהוא זריז בכל, לו תמיד חיות חדש':

**מאכלים** של שבת אינן מעצרים כי עצירות בא ממחשבות זרות שהוא יורד עד הצואה ובשבת נופלים המחשבות זרות:

**אמר** אותן שבארץ וואלחי יש שם מחשבות של ניאוף מחמת רוב טובה שבה ומחמת זה נמצא שם מלחמות וזהו וחרב לא תעבור בארצכם והשבתי חיה רעה כדאיתא בזמר חיה רעה זו איגרת בת מחלת וגם לחשוב תמיד שם אל שדי): מהרב הקדוש מהו' רפאל מבערשיט ורוב דבריו בשם רבו הקדוש רבינו פנחם מקאריץ ז"ל:

**העתקה** מכתבי נכדו מוה' ישעיה נ"י מה ששמע מפי זקנו מוה' נ"י במ"ש בשערי קדושה לר' חיים וויטאל בחי' צדיק הוא שצריך לטרוח ולשבר כל מדה רעה ובחי' חסיד הוא שכבר שברם ואין צריך לטרוח עוד כי נעשה בטבע כך וזה גומל נפשו איש חסד גומל הוא לשון ויגמל אנטוויינט דהיינו שהורגל נפשו לפרוש ממדות רעות עד שנעשה בטבע טוב זהו איש חסד:

**סיפר** הרב דפולנאה כתב הבעש"ט כשאתה רוצה לשבח ישבח להש"י ואם תרצה לגנות יגנה את עצמו:

**הי'** מרגלא בפומי' הקדוש זה הכל שאנחנו מקלקלים, השי"ת מתקן והי' מסביר כי הקלקול ודאי רק מצדנו כי איך שייך שהש"י מקלקל לעצמו ור"ל שמעשה האדם המה נוגעים בכבודו כביכול ית' אבל התיקון אין בידינו כלל רק בידו ית' כדאיתא בגמ' אלמלא עזרו וכנ"ל ונמצא שאין במה להתגאות לפי שכל מעשים טובים שאנו עושים אינו מצד עצמינו רק מצדו ית' ובעזרו ובלתי עזרתו ית' אי אפשר לעשות שום דבר טוב גם מחמת כל הנ"ל יכול לפטור ממרה שחורה כשנופל באיזה מדה רעה ח"ו או נכשל בעבירה ח"ו לא ידאג ביותר רק יהיה לו בטחון שהש"י יעזור אותו דתקן הכל כי זה כלל גדול שאין בידינו אלא הבחירה והשאר עד גמר הדברים הכל בידו ית' ומיד שיבחר האדם בטוב הקב"ה עוזר לו בלי שיעור וכמה פעמים אמר שאפילו הבחירה צריך האדם לטובתו ית' שיעזור לו ויחזקהו ופעם הזכרתי לפניו מה שכתוב בחו"ה שער הבטחון בפ"י חלק הד' בסופו ליחד לבבו ולחזק בחירתו וכו' ע"ש וצוה להראות לו בפנים בס' הנ"ל והנאהו מאוד:

**אמת** קנה ואל תמכור, כי כל המדות צריך לפעמים למכור אחד מהן לפי שעה כדי לקנות מדה טובה אחרת ע"ד הרמב"ם זצלה"ה שאם נטה מדרך המיצוע לקצה א' צריך לנטות כנגדו לקצה הב' כדי לבוא למיצוע אבל במדת האמת אינו כן שאין למכרו מפני קנין שום מדה שאם ינטה מן האמת איך ידע שקונה איזה מדה טובה שמא הוא שקר שמטעה את עצמו:

**כשאדם** מהרהר בתשובה וזוכה שחותרין לו חתירה מלמעלה אז הוא מרגיש בעצמו כמה חטאים אפי' על מחשבה שלא כהוגן משא"כ בזמן אחר וכו' וזה שאומרים העולם על אדם א' דער מענטש איז איין אייִדליר ועל א' אומרים שהוא מגושם. פי' כמו שו"ב שהוא אדם דק ויש לו הרגשה טובה ומרגיש בפגימה דקה מאוד. אבל כשהוא עב ומגושם אינו מרגיש וכו' כך בעבודת השי"ת איין אייִדליר הוא מי שמרגיש הדברים דקים וכו':

**צריך** להאמין באמונה שלימה שהשי"ת לבדו מנהיג הכל ואין שום סיבה ומ"מ צריך לעשות הסיבה אבל לא לסמוך עליו כלל ואדרבה כשעושה סיבה להועיל לשום דבר צריך להתחזק עוד יותר באמונה בו ית' ואז כשילך העבודה בדרך זה צריך לעשות דווקא סיבה כדי להתחזק יותר באמונתו ית' והבן:

**בשם** הרב זללה"ה שצוה לא' לומר י"ג עיקרים בכל יום ואז יהיה לו פרנסה וכן היה כ"ז שאמר י"ג עיקרים בכל יום היה לו פרנסה ונעשה עשיר ואח"כ פסק לומר הי"ג עיקרים ונעשה עני גדול:

**בשם** הרב זלל"ה מה שכתב בש"ע שלא ללבוש בגדי שבת בשבת חזון ובכתבי האר"י ז"ל מבואר שיש ללבוש דווקא בג"ש שניהם אמת דהנה כ' הן אראלים צעקו חוצה שהשבירה לא הי' כ"א בחיצונית העולמות אבל לא בפנימיות לכך הש"ע מדבר מאותן אנשים שעוסקים בחיצוניות התורה וכל השבוע הוא אצלו בחי' חצונית דחיצוניות ובשבת אף שהוא בחי' פנימיות מ"מ הוא רק פנימיות דחיצוניות ויש שם בחי' שבירה לכך אין לובש בג"ש משא"כ העוסקים בכל השבוע בפנימיות התורה ובחול היה אצלם בחי' חיצוניות דפנימיות ובשבת הוא בחי' פנימיות דפנימיות ושם אין שבירה כלל ומזה מיירי כהאריז"ל דיש ללבוש בג"ש ומפי מהור"ר בז"ה נ"י שמעתי שהרז"ל אף שהיה משנה כל מלבושיו מחול מ"מ לא לבש הזופי'צה של שבת רק אותה שהי' של ר"ח (ועכשיו שמעתי מר' בצלאל נ"י שהזכיר לפני מוהר"ר נ"י שגם לא היה לובש הרז"ל הטוזליק בשבת זו) והוא נר"ו לא היה לו אז כ"א קאפטין אחד של שבת בהיותו בבית הרז"ל ואף זה לא הניחו ללבוש בשבת הנ"ל רק השטראמיל כדי שיהי' עכ"פ מלבוש אחד של שבת:

**בשם** הבעש"ט זללה"ה מה שאומרים העולם שאחר שריפה רח"ל ווערט מען רייך מען ווערט באמת רייך והוא נר"ו אסברא קצת דאיתא בגמרא יודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים והר"ז זלה"ה אמר שגעגועים הם תפלות ודרך שיש להם רחמנות גדולה על מי שנשרף הונו וחפצים שיתרומם קרנו וכו':

**בשם** ר' שלמה זללה"ה בה"ר זללה"ה מי שאומר דיבור שהוא מעה"ח לפני אדם שהוא מעה"ד טו"ר הוא כאילו בא על הנדה וא"ל הוא נר"ו לר"ש כמדומה לי שאני מעה"ד טו"ר והשיב ר"ש זללה"ה הכוונה הוא מי שהוא בעצם כן והוא נר"ו ביאר לנד"ז לענין מה שדיבר מענין נשואי בת ת"ח שת"ח הוא מי שאינו בעל פני' וביאר לנו הוא נרו ע"ד הנ"ל דר"ל בעל פני' שהוא חפץ בכל לב את הפני' ועושה לכתחילה דבר משום הפני' משא"כ מי שהפני' נכנס ממילא בלב וכו' ופ"א אמר לנו בהרז"ל מחשבה מוציא מידי מחשבה דהיינו כשאדם מתחרט ואין רוצה בפני' הוא מתקן וכו':

**פ"א** דיבר הוא נר"ו עם ר' בצלאל נר"ו בענין איך הי' נר"ו בביתו של הרז"ל ושיבח מאוד את מדת השפלות שהי' לו' בבית הרז"ל ואמר עכשיו אינו ואני רוצה לעצמי שאזכה בג"ע לשפלות כזה:

**א"ר** אלעזר הוי קבל וקיים פרש"י קבל אפל ושפל וקיים ע"כ ביאר הוא זללה"ה אבל בדבר שצריך לעבודת הש"י צריך להיות קיים וחזק:

**שיבח** מאוד את ספר הישר לר"ת ודיבר ממ"ש בתו"ק ששם יה"ו הוא בעוה"ז ושם יהה"ו בעוה"ב (ור"ל שתפילין דר"ת הם משם יהה"ו כנודע) נמצא שהיה נשמת ר"ת גבוה מאוד בחי' עוה"ב והאריך בזה:

**ביום** א' דחנוכה שנת הנ"ל בחאשטשאוואטין קבלתי לפניו על חסרון אמונה בהשגחה פרטית של השי"ת שבשעת דוחק פרנסה נראה כהסתרת פנים ובקשתי ממנו דיבורים על חיזוק אמונה וא"ל זהו צריך לדבר עם יונגי לייט אבער היוד הוא בושה שיהיה צריך לדבר בזה עוד שצריך שיהי' אמונה חזקה בלבו וכו' והזכיר לי כשיודעין שהוא הסתרה שוב אינו הסתרה:

**בערב** ר"ח חשוון הנ"ל קודם נסיעתו על תנאים של בתו שתחיה בקשתיו ממנו עצה על גבהות הלב ע"י החשיבות אצל ב"א וכו' וא"ל דיבורים כללים וא"ל אין כוונתי על דבר זה רק בכלליות אתה הולך במוחין דקטנות אפילו ניט מרה שחורה רק מוחין דקטנות וצריך למשוך את עצמו למוחין דגדלות וכו' ואמרתי לפניו בעבור המלמדות שאני עוסק תדיר בקטנות עם נערים וקיבל דברי והיותר איני זוכר לע"ע:

**כ"פ** אמר לי אתה צריך לילך בדרך זה שכ' בס' צוואת מריב"ש אל ירבה בדקדוקים וכו' עיי"ש דאס האט מיך דער האלטין בילדותי:

**בנסיעתו** מקראטו בקיץ ה'תקפ"ו מחתונה של שלמה נכד ר' ארצי זללה"ה בנסעי מקאדימע קרא אותי לקאריע שלו לישב אצלו ואמרתי לו אני ירא איך זאל אייך ניט ענג מאכין וכו' וא"ל בדרך חיבה יתירה וועלין מיר זיך ליבר האבין וועט אונז זיין גראם והוא כבר התפלל מנחה ואני לא התפללתי עדיין והוכרחתי להתפלל אצלו והבנתי שהוא שומר ומצפה עד שסיימתי תפלתי ותיכף התחיל לדבר מידידות אהבת השי"ת איך השי"ת הוא פריינד גדול והאריך בזה והתחלתי אני לדבר בענין קשה לצאת ממדות וכו' ולא רצה להאריך בזה רק השיב לי כלאחר יד כמדומה בלשון טיט מען ניט רק האריך ודיבר בענין הנ"ל בלב בוער:

**פ"א** נסעתי עמו בדרך והלך ברגליו ואני ג"כ הלכתי רחוק קצת ממנו ובא הוא זללה"ה אצלי ונתן ידו הק' על צווארי וחבקני וא"ל בזה"ל. איי לאמיך מיך מיט דיר ניט שעמין אל יבושו בי קויך וכו' ופ"א נסעתי ג"כ וא"ל בדרך בדיחותא כמתרעם האבין זיך צי גיטשעפיט פיר זייא אויף דעם וואגין ואח"כ אמר זייא האבין זיך צי גיטשעפיט זייא וועלין זיך ניט אפ טשעפין לא בעוה"ז ולא בעוה"ב:

**עתה** בעזהש"י אתחיל לכתוב מה שקלט הזכרון מדברי אדמו"ר החסיד והעניו איש אלקים קדוש מוה' רפאל זללה"ה מעניני מנהגיו הקדושים והדברים אשר מרגלא בפיו והדריך את ב"י בדרך הישר והאמת אשר דבריו בוערות כגחלי אש ורבים השיב מעון וכן מעשיו היו לש"ש בשכל והשכל גדול ועמוק מאוד וכאשר העיד עליו מו"ר קודם נסיעתו לאה"ק הרב החסיד בוצינא קדישה מוהר"ר בנימין זאב הלוי זצללה"ה בשם הרב ז"ל שאמר קיינר ווייסט ניט וויא טיף מיין רפאל'ס מוח גייט כך שמעתי מר' חיים ששמע מפיו ועוד אמר בן הרז"ל שאמר בזה"ל הבעש"ט זצללה"ה אמר השי"ת וועט מיר דאנקין וואס איך האב איהם צו גישטעליט אזוי איין יאסלי (על הרב דפולנאי אמר זה) ואני אומר השי"ת וועט מיר דאנקין וואם איך האב איהם צו גישטעלט אזו איין רפאל. ועוד אמר ב' ה"ר זללה"ה שא' פאר קיינעם בין איך קיין ערב ניט רק פאר מיין רפאל בין איך איין ערב אז ער וועט קיין מאל ניט קאלי וועריז ופ"א שבת מוהר"ר זללה"ה אצל מ"ו מוה' בנימין זאב הלוי זללה"ה בבאלטע ובסעודת שחרית הי' ביניהם ויכוח שמהור"ר זצללהה"ה הוכיח שצריך לאהוב אפי' כל הרשעים וללמוד עליהם זכות ומוהרב"ז זצללה"ה הוכיח שצריך לבקש שרשעים יהי' להם מפלה וארך הדיבור ביניהם ואח"כ בבוא הרב"ז לביהמ"ד שלו עם הטלית לתפלת מנחה ואני עמדתי אז אצל המדריגות

שלפני ארון הק' בא בכיוון אצלי וא"ל אתה סבור שהי' בכאן מחלוקת גדול' בוודאי טוב מאוד והוא טוב לתפלה ולכ"ד כאשר הוא אומר לאהוב כל ישראל אך לא היה רצוני לדבר כ"כ בפרהסיא לפני העולם כי לפני העולם צריך לומר שיהי' מפלה לרשעים ועוד וועד פאר מאג עס צי גיין דער מיט הלא בפירוש אמר ממורי ורבי מיין רפאל קאן ליב האבין גראבי רשעים ע"כ. גם היה אומר מו' הרב"ז בבוא ר' רפאל אצלי אני מניח לו (טרעט איך אים אפ) העמוד והשולחן ועדיין איני יודע אם אני יוצא י"ח ופ"א אמר לאיש א' בעת שהיה מוהר"ר ז"ל מדבר דיבורים על השולחן ומוהרב"ז זללה"ה הלך לחדרו אז אצל הרובא לחמם והלך האיש הנ"ל ג"כ אצלו וא"ל מה אתה עומד אצלי לך אל השולחן כי שם תשמע תורה וחכמה ורוה"ק גם היה אומר כשר' רפאל מדבר אני עוצם עיני ושומע (און הער צו אין חזר מיר ב' או ג' פעמים אין גייע דער מיט):

**בראש** ממדת ענוותו א"א להעלות על הכתב בוודאי אף בפה א"א לספר כ"א מיעוטא דמיעוטא הי' עומד בביהמ"ד למטה אונטרין אובין וסיפר שבילדותו בר"ה אחד הי' עומד בצד השני של הרובא סמוך לפסח כי מצד האונטרין אובין הי' נחשב אצלו לגיאות כי שם מקום מעמד החסידים והיה אז מתפלל אל השי"ת מאוד שיצילנו מן הגיאות וסיפר שפ"א הוכרח לעמוד למעלה אצל השפיגל באנק בתפלת שחרית דר"ה לעזור לר' משה פודקאמינור זללה"ה שהי' ש"ץ והיה לו יסורים גדולים וכמדומה שאמר גאר אנדרי מחשבות וכו' וכמה וכמה שנים הי' נוהג שפלות במלבושי' פחותים שלא היה לו איבער גיצוגיני טולב ולא פאטציילע לקנח החוטם רק איזה שנים קודם פטירתו הפציר בו הרב ר' יעקב שמעון זללה"ה בן הרז"ל שיתנהג קצת במלבושי כבוד וסיפר לנו שהוכיח לו מן הברטנורא במס' אבות שנשיא רשאי לקבל מתנות להתעשר כדי שיהיה ראוי ומאוים כדי שיהיו דבריו נשמעין וגם מכח דברי הרז"ל שאדם שאינו מלובש כראוי לו פוגם במדת התפארת אז שמע אליו והנהיג א"ע בקצת מלבושים מכובדים (כי אל ר' יעקב שמעון היה שומע ומקיים דבריו מה שלא עשה כן לשום אדם בעולם כי הי' תקיף בדעתו מאוד כי הרז"ל אמר לו אז דו וועסט גיין מיט איין אמת וועט דיך דיא נשמה לערנין) וסיפר ר' שמחה שיחיה שפ"א הקפיד עליו על שאמר לו איזה דעה (וכמדומה שבתחילה שאלו בעצמו) וא"ל מיך לערנט דיא נשמה ואתה אומר לי דעה:

**והיה** מרגלא בפומיה כמו שרוצין לחיות כן יהיו רוצים להיות קטן מן הכל וסיפר כ"פ בהרז"ל שפ"א היתה אשתו מצערת את המשרת (כמדומה שבדברים לבד היה) והקפיד מאוד הרז"ל עליה ואמר עס טייטש איין יודין זאל מען יסורים אן טאן א יוד איז טייאיר טייאיר והי' שם בביתו אדם א' שהי' נקרא הערשל וואסיר פירער שהיה אדם פחות ערך

מאוד והיה אפשר בן ארבעים שנה בחור ואמר הרז"ל לאשתו איך ציטער פאר הערשלין שהוא יקר מאוד והיה הוא זללה"ה מסביר הדבר שאדם פחות כזה כשבא אצל בעה"ב ומכ"ש אצל נגיד כמה הוא שפל ונכנע לפניו ומכ"ש אצל הרז"ל שהיו נגידים מרתתין לפניו בוודאי הי' לפניו שפל ונכנע בלבו מאוד מאוד וכלא נחשב אצל עצמו וע"ז הי' מחשיבו הרז"ל והיה בטל לפניו בחשבו אימת אני יוכל לבוא לשפלות כזה:

**וראינו** שהיה לו תמיד שמחה וחיות כשהי' מזדמן לו איזה שפלות והי' מחשבו לטובה גדולה מהשי"ת שזימן לו דבר זה למען לא יגבה לבו ופ"א טעה בהושענות בהו"ר שדילג ההושענא שאמרו הציבור ואמר אותה שאחריו עד שהרגישו עליו הציבור ואמר ההושענא במקומה עם הציבור (וזכרנו שהיה לבו נוקפו קצת עד"ז) ואח"כ בביתו דיבר מד"ז שוטים חורדים עד"ז דהמתפלל וטעה וכו' ואין מבינים שהיא טובה גדולה מהשי"ת וכו' ופ"א שכח לספור וספר אח"כ כל לילה ולילה בלא ברכה והיה שומע הברכה מאחר וכשהיה מתפלל לפני העמוד הי' מוכרח להעמיד אחר לספור ספירה (וחקר ע"ז בש"ע וכמדומה שהסכים שיכול לברך בשביל אחר ואחר יוצא בברכתו ויספור בל"ב וא"י אם עשה כך) והיה ג"כ מחשבו לטובה שזכה לשפלות כזה:

**ופ"א** סיפרו לו מאדם חשוב א' מפה"ק שהקפיד על השוחט שלא בא לביתו לשחוט כפרות ותמה מאוד עד"ז וכי על דבר כזה יש להקפיד ואם לא הי' השוחט בא לביתי הייתי נוטל הכפרה שלי והולך אצלו לשחוט גם תמיד הלך לבית הרופא לגלח ולא קראו לביתו וכ"פ הי' רוכב על סוס בשוק בעת שהי' מניעה לילך ברגלים ובעת גשמים היה נוטל הקאפטין על הראש גם שכנזדמן לו בהילוכו בשוק לקנות איזה פרי הצריך לו לביתו הי' קונה בעצמו אפילו אצל ערלות והקפיד גם עלינו מאוד שלא לנהוג א"ע בחשיבות להחזיק ד"ז לבושה לילך בעצמו לשוק לקנות איזה דבר:

**והיה** זמן אחד שהי' מדבר הרבה בענין מה המ"ה (ז"ל דער שמועה מאכיר) וששואלין את האדם קודם פטירתו עסקת בתורה ובגמ"ח, המלכת קונך שחרית וערבית, המלכת את חבירך עליך בנחת רוח אם יש בו דברים הללו וכו' והי' מאריך בענין זה שצריך לעשות את חבירו על עצמו כמלך ובנחת רוח ולא בע"כ וסיפר בנו מוה' לוי ני' שפ"א דיבר עמו איזה עסק וראה בשעת דיבור ממנו שפלות כעבד לפני אדון:

**סיפר** לנו שפ"א הי' באיזה עיר וישב בביהכ"נ למטה אצל העניים ואח"כ עמד חזן עם משוררים לפני העמוד ונמשכו כל העולם שבביהכ"נ סביבות החזן רק הוא נשאר למטה עם העניים והי' לו נ"ר גדול' מן השפלות ההוא:

**ובהפך** כשהיה מזדמן לו איזה כבוד מאיזה איש ומכ"ש מן רבים היה לו צער מזה והקפיד מאוד שלא להמתין עליו עם שמונה עשרה בקול רם עד שיגמור תפלתו כדרך החשובים והי' אומר עס פוילט ר"ל שיש לי צער מזה הכבוד כמעט כאילו חותכין בשרי וסיפר לי אדם א' מחברינו שהיה עמו אצל הרב ר' יעקב שמעון זללה"ה ודיבר בענין זה והתחיל רי"ש להקשות עליו מיא דארף זיך אבער פארט הערין קדושה ומיד התחיל להתחנן אליו טאטאניא לאזט מיך צרי שהיה ירא פן יצוה עליו לבטל מנהגו והי' אומר בהרז"ל איך האב פיינט אז מע טיט מיר כבוד אן אהוב את המוכיחך ושנא את המכבדך ע"כ בהרז"ל גם היה מזכיר מ"ש בליקוטי יקרים באיגרת ששלח ר' פייבישי'ל לחבירו בענין ההשתוות שכ' בחו"ה כבר טעו רבים שסוברין ששוה אצלם השבח והגנות ומטיעין א"ע אלא צריך דווקא לאהוב את הגנות ולשנוא את השבח ע"ש לשונו וסיפר ר' שמחה נרו שהיה עמו והי' בעיר סקווירא שיש בה ר' צבי בן ר' אהרן נכד של הבעש"ט זללה"ה והלך אל ר' צבי הנ"ל ואח"כ בא הוא זלל"ה לאכסניא בפנים חולנית במראה געל ואמר רבש"ע וואס האט זיך מיר היינט גיטראפין איך זאל מוזין גיין פאר ר' הירשלן וסיפר שהיה בבית ר' צבי הנ"ל והי' ר"צ רוצה לילך לביהמ"ד לצורך מילה ונתן לו איזה כיבוד וקרא אותו לביהמ"ד וביציאתם מן הבית כיבדו ר' צבי לצאת תחילה ולא רצה עד שא"ל ר"צ הנ"ל הלא אני בעה"ב ואתה אורח ואורח יוצא בתחילה ואח"כ בבואם לביהמ"ד עמד ר"צ אצל הפתח לכבדו ליכנס תחילה ולא רצה וארך ההפצרה ביניהם ואמר אני הייתי עוד מסרב נגדו רק שהיה לי רחמנות עליו שאין לו כח לעמוד כ"כ והוכרחתי ליכנס תחילה ואח"כ אחר המילה נשתהא עוד ר"צ הנ"ל בביהמ"ד והוא ז"ל הקדים לצאת והרגיש ר"צ ואמר ר' רפאל ברח שהיה ירא שלא יצטרך לילך תחילה ועד"ז היה מצטער מאוד על הכבוד שקיבל עד שנשתנו פניו לירקון והיה הולך לבית כל המפורסמים הן בעירו הן בעירם והקביל פניהם באהבה ושלום וענוה וצדק ומי יוכל לספר ומכ"ש להעלות על הכתב מענין מדת השלום שלו והיה מזהיר מאוד שלא יהי' לאדם שום פירוד לבבות משום יהודי והיה מקפיד מאוד כשהלשינו לפניו על שום אדם והיה אומר על אותו אדם המלשין שהוא מנבח ככלב. ופ"א דברו מענין בעה"ב אחד שהעיז כנגדו וחר' לו מאוד על הדברים וזכרנו לשונו הק' זייא וועלין מאכין א פירוד צווישין מיר אין צווישין שמואל'ן (כאילו היה בערכו) והיה רגיל להזהיר כשאדם רואה שחבירו שונאו צריך הוא לאהבו ביותר והטעם כי כללות ישראל הם מרכבה להקדושה וכשהם באהבה ואחדות שורה עליהם השכינה וכל הקדושה וכשיש ח"ו איזה פירוד נעשה פרצה למקום פנוי (ז"ל וועלרט אבלייז) ונופל קדושה ח"ו בקליפות וואם אמורא. לכך כשאחד רואה שחבירו

מחרחק צריך לאהבו ולהתקרב אליו ביותר לסתור הפרצה הנ"ל וסיפר לו שבקיץ האחרון לפני הסתלקותו בקריוואזר אמר שצריך להניח כל המצות בשביל שלא יהי' פירוד לבבות משום יהודי:

**גם** היה אומר שעם בני אדם שדרים בעיר א' צריך ביותר לחזק השלום עמהם וכ"ש בבית א' צריך עוד יותר והי' מזהיר מאוד לדון כל אדם לכף זכות ולא לראות שום רע על שום אדם רק תמיד להסתכל על רע של עצמו ועל טוב של חבירו ופ"א דיבר בענין מידת אפ גימאסטין (שהיה מקפיד מאוד על זה שהוא מידת גיאות שכל ההנהגה שלו במדה ובמשקל כידוע ומובן למי ששמע מפיו) והיה אומר אברימ'ל ע"ה (מפייאטקיווא) הי' יודע מה היא מדת אפ גימאסטין ואמרתי לפניו גם אנחנו יודעים בזה קצת וכשרואים אדם שנוהג א"ע בדרך זה א"א לסבול אותו והשיב לי ח"ו להסתכל על אדם אחר לראות בו דבר מגונה אסור רק על עצמו צריך 'השגיח בדבר זה שלא להיות אפ גימאסטין:

**ופ"א** סיפר שבא לעיר א' והיה שם בט"ב והי' שם מחלוקת גדול' בין אנשי העיר ובקשו ממנו צד אחד שיתווך לעשות שלום ואמרו לו אפשר לא תרנו לעסוק בדבר זה בעבור שהוא ט"ב והשיב להם אדרבה הלא חורבן ב"ה היה בעבור שנאת חנם וכאשר נזדמן ביום זה לעשת שלום בין בני ישראל הלא טוב מאוד:

**גם** סיפר שפ"א שבת בק"ק סאווהאן והיה שם עוד אורח אחר והיה איש מפורסם מגיד והוא ידוע לנו וכל ליל שבת ביזהו ועלבו וחרפו כאחד מן הרקים וכל מה שהיה מרצהו ומתרץ א"ע בדברי פיוס ובדברים רכים עוד היה מוסיף לחרפו וענין החירופים בעצמם בוודאי היה מחשיב אצלו מאוד אך היה לו צער איך יש ליהודי פירוד לבבות ממנו והיה מתפלל להשי"ת שיתן בלב אותו האיש להסיר הפירוד ורחם עליו השי"ת ובא בחלום לאותו איש את והב בסופה אהבה בסופה ובבוקר סיפר החלום וצידד לדרך שלום (ומה שעלתה לאותו האיש ידוע לנו על אודות בנו):

**סיפר** שקבל לפני הרז"ל בענין מדת החנופה שסבר שהוא נכשל בה והשיב זה מדת השלום והוא מורינו זצללה"ה אמר לנו בזה"ל דאס האט ער מיר גיזאגט ור"ל שאין לכל אדם ללמוד בזה.

**פ"א** הראה בס' חרדים בתחלתו על משנה הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום שכל אדם יכול לבוא למדתו של אהרן בזה ע"ש והאריך בזה בדברים נעימים והסביר דבשלמא אם אני אעשה בכוחי בוודאי איך אני מגיע לקרסולו של אהרן אבל כיון שרק השי"ת בעצמו הוא המסייע ועוזר רק הבחירה הוא בידו בוודאי אין מעצור לד' להושיע לכל:

**וגודל** התעסקות שלו לעשות שלום בין בני אדם אין להעריך כידוע איך שהיה הולך לכמה בתים לדבר עם נשים וכיוצא בכדי לעשות שלום וסיפר שפ"א הזכיר לפני הרז"ל בשם ספר א' ולא ידעתי לע"ע שמו צריך לאהוב אפילו גוי בעבור שהוא ברואי הבורא והנאהו להרז"ל מאוד:

**גם** מדתו להסתכל בכל אדם רק על הטוב ולדון כל אדם לכף זכות ומאוד היה מזהיר ע"ז גם היה מזהיר מאוד לקבל עלבונות מכל אדם בשמחה שיהיה חביב מאוד אצלו מה שביזהו אדם והיה משחק כשהיה אדם קבל לפניו איך שפלוני ביזהו והי' א"ל הוא טוב מאוד וכו' עוד אמר הרז"ל לאדם א' שיאמר זוהר בכל יום ויום ויהיה לו פרנסה:

**בהרז"ל** שהיה מרגלא בפומיה לשון הפסוק הפלא חסדיך ע"כ:

**רש"י** בשלח לא ראית את אבא כו' אני עושה לך כ"כ טובות אינך יודע היכן אני:

**בין** כך ובין כך קרואים לך בנים (בניגון הסליחות) וצדיק באמונתו יחי' (בניגון הפיוט):

**למען** דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא אלהים אין עוד (בניגון ההושענות):

**שוא** שנא אל והיא על לשונינו מיר זענין דיא לייט דער פון בקש אמת ואין ורחקה מלוכה (במלכיות יום ב' דר"ה. הפייט) כתב על עצמו ועל דורו ר"ז ומה נאמר אנו:

**ויתחזק** דוד בה' אלהיו כשראה שנשבו הנשים והטף גם לא נודע היכן הם וכל העם כעסו עליו והי' צר לו מאוד מה עשה נתחזק בה' אלהיו כיון שיש אלהים בעולם בוודאי יעזור לו וכ"ה שמצא עבד וכו' ושאר המעשה ושאל באורים ותומים והשיבו לו השג תשיג והצל תציל וכו' משה חתן ישראל כהן א"ל ששמע ממנו ויתחזק דוד חיזוק עצמו הוא ג"כ דבר טוב שאני מחזק א"ע שאינני מייאש ח"ו אבל אין זה עיקר רק בה' אלהיו) (ועוד שמעתי ממשה הנ"ל בשמו וטהר לבנו לעבדך באמת היינו שיהיה העבדות בענין מדת האמת והבן):

**רוצה** ד' את יראיו ומי הם יראיו המיחלים לחסדו (כ"ה בזוהר אבר נאר לחסדו):

**סיפר** מה שצווח בברעסטווישקע שידע שאין לומדים ש"ע א"ח אשר קדשנו במצותיו וועלט מען נתקדש און אז ניט איז מען אטמא ומטמא וכמדומה שלפעמים היה אומר אז מיא איז עובר איין דין אין ש"ע:

**על** איזה מדה רעה שהיה מגנה ופ"א אמרו על הבראסלוביר היה רוקק פע פע פע לא כאלה חלק יעקב:

**תמים** תהיה עם ה' אלהיך פרש"י התהלך עמו בתמימות ותצפה לו וכו' ואז תהיה עמו ולחלקו:

**אור** החיים ויגש אליו יהודה שרצה להכניס אהבה בלב יוסף כבש את לבו של עצמו לאהבו אע"פ שהיה סובר שהוא מצרי וכו' כמים הפנים לפנים והוא עצה לאהבת הבריות שאדם נצרך שיאהבוהו הבריות ע"כ צריך לאהבם כדי שיאהבוהו:

**דרך** שקר הסר ממני וכו' דרך שנראה שהוא של טוב אבל הוא שקר הסר ממני משמע שהיה שורה בתוך השקר מדצ"ל הסר ממני שד"ה ע"ה הי' מרגיש האיך השקר של היצה"ר מתגבר באדם בכל עת ומערב שקרים בדרכי עבודת לזה התפלל הסר ממני ותורתך דין תורה איך אבוא אליו כיון שאני שורה בבקר אבל חנני מתנת חנם:

**עיני** תמיד אל ה' כי יוציא מרשת רגלי כמו הציידין ששוטחין מאכל בחרמים ומכמורות שיאכלו הצפרים והוא מושך בחבל ותופסו ברגלו כך היצה"ר נותן לפני האדם דברים טובים תורה ומע"ט וצדקות למען יתפש ברשת הגאוה ותופסו כ"כ עד שא"א בשום אופן בכח האדם לצאת מידו כמשל העוף שנתפס ברגלו וע"ז צריך לחרוד בכל עת וזהו תמיד עיני אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי מה שאני כבר נלכד ברשת היצה"ר וא"א לצאת בשום אופן רק הוא יתב' בעזרתו יוציאני:

**אמר** ר' אלעזר הוי קבל וקיים פרש"י אפל ושפל ותתקיים. (וסמוך לפטירתו איזה שנים חידש פ"א וקיים אבל לעבודת ה' צ"ל קיים חזק ואמיץ:

**תוכחה** לשמה וענוה שלא לשמה הי מנייהו עדיף מי לא מודית דענוה גדולה מכולם ומתוך שלא לשמה בא לשמה:

**מהרש"א** הללו בוכין והללו בוכין דקשה מה בוכין הצדיקים (והי' מקדים שלא יהיה שקר שאני אומר קצת בשינוי ממ"ש במהרש"א) שיהיה להם עוה"ב גדול שלא יוכל מלאך ושרף ליקרב אליהם דהא איירינן בצדיקים שאינן מכוונין להנאת עצמן אפילו מעט מן המעט רק לעשות נ"ר לאביהם שבשמים וכו' שהיה היצה"ר מפתה אותן והיו משברים אותו היו עושין נ"ר גדול' למעלה. כמ"ש בזוהר דא פולחנא דקב"ה יתיר כד האי יצה"ר כו' אבל כשישחוט השי"ת להיצה"ר אמת שלו יהיה טוב מאוד ויהיה נעלה ממלאך אבר וואס וועט דעם טאטין ארויס קומין וע"ז בוכין וראי' מפלטי בן ליש שהיה בוכה על שהלכה המצוה ממנו:

**סיפר** הרב דפולנאי מי ששורה במדות רעות ואינו מרגיש זה שוכב בנו"ק דתה"ור ויש שמרגיש ואינו מתפלל עליו זה טוב קצת כיון שמרגיש חסרונו אפשר שלאיזה פעם יצא ממנו ומי שמתפלל עליו עושה יחוד:

**ספר** הנ"ל סוף וישב מאמיני הקדמות היו בימים קדמונים מכבר מחמת עכירת הארץ משא"כ בדורות הללו אין יש אפיקורסים גמורים מחמת תאוות גשמיות כגון שרוצה

להיות נואף ובגמ' כתוב שאסור ע"כ הוא מדבר על הגמרא וכן על הצדיקים אבל הוא אין אפקורסות גמורה והוא בכלל מה שכתב הרמב"ם בריש חלק מי שמאמין באלה העיקרים כולם אעפ"י שעבר עבירה מן העבירות מחמת תגבורת הטבע ה"ה בכלל ישראל ומצוה לאהבו ולרחם עליו ואמר שהסכים עמו ר' יעקב שמעון זלה"ה בן הרז"ל:
**רש"י** בשלח לחם שאלו כהוגן לכן נתן בפנים מאירות וכו' בטל מלמעלה וטל מלמטה כמונח בקופסא משא"כ בשר וכו':
**זוהר** שמות אילו הוי ידעו ישראל רחימותא דקב"ה הוו שאני אבתריי' ככפירייא:
**מדרש** הן יקטלני לו אייחל מה אנא מוביד סברי מן בריי לית אנא מוביד סברי מן בריי:
**כאשר** א"א לאש ומים להיות יחד כן א"א לעוה"ז ולעוה"ב להיות יחד:
**רמב"ם** אל תאמר שאין תשובה אלא מדבר שאין בו מעשה כגון גזל וזנות וגניבה אלא כשם שצריך לשוב מאלו כך צריך לחפש מוז מען זוכין בדעות הרעות שיש לו כגון הכעס (והחידוש שהרמב"ם לא ראה הזוהר איך מחמיר בכעס מ"מ מנה אותו בראשונה) והקנאה והאיבה וההיתול ליצנות ורדיפות הממון והכבוד ורדיפות המאכלים וכיוצא באלו ויותר צריך לשוב באלו מדבר שיש בו מעשה שמאחר שנשתקע בהם קשה לפרוש מהם ושל"ה כתב וכיוצא בהן אלף וסיים לכן כל איש כמוני היום ראוי לחזור בתשובה וכל ימיו בתשוב'. בקצת דפוסים כתב כמונו בואו ובקצת ביוד לשון יחיד על עצמו:
**בעניין** חומר הליצנות שעונשו גדול כד"כ אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם סיפר מעשה מר' פלק זצללה"ה שבילדותו הי' לומד עם חבר א' והיה דרכם לפעמים ללוץ כדרך יונגי לייט (ואחר זמן נפטר חבירו לב"ע) והיה איש א' זקן ושמו ר' הירש והיה למדן גדול וכשהיה מחדש איזה פשט היה רגיל לאומרו לפני ר' פלק והיה שומע אליו ואחר זמן רב שנפטר החבר הנ"ל וגם ר' הירש ה' נפטר כבר חלה ר' פלק חולי גדול וראה בחלום חבירו ה' ואמר לו שהוא בצרה גדולה על עון הליצנות ומתלוצצים עליו בעולם הליצנות והוא צער גדול מאד וא"ל בקרוב תהיה גם אתה עמי ואח"כ בא אליו ר' הירש ה' בחלום ופניו מזיעים דער שוויצט ואמר לו פשט כמנהגו בחייו ואח"כ אמר לו היה לי טורח גדול עבורך שנגזר עליך מיתה ובעבור שהיית עושה לי נחת רוח במה שהיית שומע הפשט שלי תמיד האב איך דעך אויס גיבעטין וב"ה שנתרפא:
**עוד** סיפר מהרב דסקאהל ע"ה שפ"א נכנס לבית הבעש"ט זללה"ה ופגע שני אנשים יוצאים מבית הבעש"ט ואמר לו הבעש"ט עכשיו היו אצלי ב' אנשים שהיו בעולם הליצנות ולא סיפר לו איך ומה ומיד יצא הרב ה' ורדף אחריהם ושאלום לספר לו גופא דעובדא היכי הוה שהבעש"ט אמר עליהם שהיו בעולם הליצנות והיה אצלם תמיהא

גדולה ואחזו א"ע בראשם איך אדם יודע מזה הדבר שהי' אצלם בסוד גדול וסיפרו שא' מהם הי' ת"ח וא' מהם ע"ה ואותו ע"ה הי' בעל מע"ט והיה מכובד בעיר ואותו ת"ח נתקנא בו ונפל מחלוקת גדולה ביניהם עד שהסכימו למות שניהם ולדון לפני ב"ד ש"מ מי הוא הצדיק נגד רעהו ואח"כ נתיישבו למה לנו למות שנינו מוטב שנשכב בגויעה שקורין היניר פלעט לדון לפני ב"ד ש"מ ומי שיצא זכאי יחזור לעה"ז ומי שיצא חייב ישאר שם וכן עשו ובהיותם בב"ד ש"מ יצא ע"ה זכאי והת"ח פסקו עליו שיברור לו (שכחתי בירור הסיום) והכניסוהו בעולם הליצנות ושאלוהו יכול אתה ללמוד ואמר הן והביא גמרא וציווהו לומר והתחיל ממנו כמדומה קצת שא"ל בלשון זה א שיניר למדן אזוי לערנט מען ואותו ע"ה ראה זה ונתמלא רחמנות מאוד עליו וביקש רחמים בעבורו ופטר אותו מהדין וחזרו שניהם לעוה"ז ונעשה אח"כ אהבה גדולה ביניהם ונתחתנו יתד והשלישו מעות הזוג אצל הבעש"ט ובפעם ה' לקחו ממנו המעות:

**עוד** סיפר שהיו ב' אחים א' עני וא' עשיר ובכל פעם היה בא העני אצל העשיר והי' נותן לו נדבה ואותו העני היה יושב ולומד יומם ולילה ופ"א בא אצל אחיו ה' כמנהגו וא"ל אחיו אתי מה יהיה התכלית ממך שאני נותן לך בכל פעם ואתה עדיין עני אני אתן לך בפ"א ר' אדומים ועסוק באיזה מו"מ. אולי יעזור לך הש"י שלא תצטרך עוד למתנתי וכן היה שנתן לו כנ"ל והצליח במעותיו ונעשה עשיר ופ"א נסע אותו עשיר אליו צי גאסט וראה שנעשה ג"כ עשיר והנאהו מאוד ואמר ב"ה שעזר לך שאינך צריך אלי ואח"כ א"ל אחי אמת שהוא טוב שהצלחת בעושר אבל איך אתה נוהג בענין לימוד בתורה אם אתה נוהג כבראשונה שהיית מתמיד בלימודך (ואמר הוא זצללה"ה בספרו אם היה משיב בזה"ל אחי חביבי מה אני יכול לעשות מחמת טרדת הפרנסה אני מוכרח לבטל מלימודי אז לא היה כלום) אבל הוא השיב בזה"ל בא בא בא אם הייתי יושב ולומד לא הייתי עשיר ומיד כדברו הדברים האלה התחיל לירד דם מחוטמו וירד הדם הרבה מאוד עד שהי' מסוכן והתחילו לעשות רעש עם הרופאים ואמר להם אל תעשו שום רעש כי הוא הכל לחנם כי לא יועיל לי שום רפואה ואני מוכרח להסתלק מן העולם כי התורה בעצמה באה אצלי וא"ל אתה ביישתני שבלימוד התורה יגרום לך ח"ו מניעת הטובה ע"כ מוכרח אתה להפטר מן העולם וכך היה וביאר הוא זצללה"ה שבעבור שבתחילה היה לומד את התורה מאוד בחשק ובאהבה גדולה ע"כ התורה בעצמה דיברה עמו:

**מה** ה' ד' אלקיך שואל מעמך כ"א ליר' וכו' בשם ס' עיקרים דקשה דפתח בלשון מה דמשמע דבר קטן ומסיים בהרבה דברים ופי' כ"א ליראה איך תבוא לזה וכן אהבה איך האב אבער ניט מורא איך האב ניט ליב וכן ללכת בכל דרכיו מה הוא רחום וכו' אם אין

לו מדת רחמים מה יעשה וכו' ומסיים הפסוק (ונמשך בווין) ואח"כ מתחיל פסוק ב' בלא ואו לשמור את מצות ד' שע"י שתשמור המצות תוכל לבוא ליראה ולאהבה וכל הנ"ל:
**ספר** לקוטי יקרים באיגרת של ר' פייוויש'ל עיקר לדבר ביראת ד' תמיד אף שנדמה שאין פועל כלום אך הוא כמו הצמח הצומח:
**רש"י** משל לא' שהרכיב בנו על כתפו וראה בנו וכו' תן לי ונתן לו וכו' אח"כ פגעו באדם א' א"ל הבן לא ראית את אבא עס טייטש וויא איז דער טאטע וכו':
**בשם** הרב מצאתי את שאהבה נפשי דאתי לידי מכ"ת אחד מחבירינו דברי קדשו של אדמו"ר מוהר"ר זצללה"ה ואמר לי שהוא העתיק מכתב ר' יעקב מבריווקא נ"י וז"ל הי' אצלי חיוב בכל שבת לדבר מהלימוד של מדות ופ"א אמר לא בכל עת יכולין לדבר מצד הנשמה אך צריכין אנחנו לדבר מהלימוד של המדות כמו שלומדין איזה לימוד ואחר כך פתח הש"י נתן לנו גוף ונשמה הגוף נוטה להבלי עוה"ז לדברים הנבזים והנמאסים והנשמה חושקת ומתאוה להשי"ת ולתורה ונתן לנו ג"כ יצה"ר ויצ"ט היצה"ר טורח ויגע שהנשמה תתאוה למה שהגוף נוטה ואמר בשם רבו בזה"ל פאר ברענטי נשמות וויא האלעווועשקיס ויצ"ט טורח ויגע שהגוף יעשה מה שהנשמה רצתה ואמר בשם הזוהר שמי שנזהר ממשהו חמץ בפסח כדין אתעביד גופו קודש ונשמתו קודש קדשים ואמר בשם רבו כי אפילו הגוף של בר ישראל עומד כנגד היצה"ר ובזה"ל אמר א יודישיר גוף שטעלט זיך אקעגין ויש ביצה"ר ארבע יסודות מצד הגוף ומצד היצ"ט ארבע יסודות מצד הנשמה שם הויה ב"ה וב"ש וכתוב למדו הרע תחילה ע"כ תחילה צריכין לדבר מד' יסודות שמצד הגוף יסוד האש ממנו נמשכת הגאוה כמו שאש נמשכת למעלה כך הוא נמשך למעלה דהיינו אני למדן, אני חסיד, אני עשיר, אני בעל מעלה, אני מנגן טוב, אני כותב טוב, אני יכול לרקוד, והיה חושב אחר כמה מן המעלות שבעל גאוה מעריך א"ע אני אני ואמר הכתוב אני הוא ולא אחר שלא ימצא בעצמו ערך כלל לומר אני בעל מעלה וכמ"ש בתומר דבורה ושיהיה בזוי ומאוס מאוד בעיניו והעדרו טוב ממציאותו כשיזכור גודל עונותיו וחיסרון בינתו וכו' ושמעתי ממנו כשאדם מרגיש בעצמו שנגבה לבבו יהיה כאסקופה הנדרסת ובזה"ל אמר אז אמענטש פילט אין זיך אז זיין הארץ וועלט אין איין תנועה קלה אויף גיהובין זאל ער ליגין אונטער דיא פיס וכמו שאיתא בס' אורחות צדיקים אפילו לא נתגאה אלא בלב נקרא תועבת ד' כל גבה לב ושמעתי ממנו עצה על גיאות שאמר כשאתה רואה שכנגדך שפל כנגדך האיך יכול אתה לגבה לבך כנגדו אם תראה שיש לך גאוה הרי אין אתה מקיים התורה כי התורה אמרה והוי שפל רוח בפני כל אדם וכשאין אתה מקיים התורה איך יש לך גיאות עוד אמר היצה"ר יכול

להקל על האדם בכל המדות רק שיהיה לו גיאות איז ער זיינער מיט דיא ביינער ובכלל יסוד האש הוא הכעם כי הכעס אינו ענף רק אבי אבות הטומאה כמו הגיאות כי הכעס מטמא מלגיו ומלבר ועוקר הנשמה מכל וכל עס בלייבט ניט איין פאדין והיה מזהיר מאוד ע"ז אפי' על הקפדה שקורין פאנטיזייע ואמר על מי שהוא קפדן ומדבר דברים בהקפדה ער בילט וויא א הינד ענף מן הגאוה אהבת השררה והכבוד דהיינו שאינו יכול להיות לו גאוה כי הוא עני ואינו למדן ואין נותנים לו כבוד אבל הוא אוהב כבוד ורוצה שיתנו לו כבוד ענף השני מן הגאוה שנאה לזולתו מפני שהוא גדול ממנו דהיינו שאם לא יהיה חבירו גדול ממנו היו נותנים לו ג"כ מעט כבוד והוא ענף שני מן הגאוה כי נ"ל נמאס לו כבוד כצואה ממש. עוד אמר שביקש מרבו שינצל מן הגאות והפציר לו מאוד ע"ז וא"ל למוד זוהר וא"ל אני לומד זוהר וא"ל למוד הרבה זוהר ועוד אמר לי עצה על גאות זכור כמה רקיעים ברא הקב"ה וסופר כל צעדיך. פ"א הפציר לו מאוד וא"ל בלשון הזה איי רבי גאות ואמר לו רבו מה אתה רוצה על זה דהיינו מדות גיאות צריך אדם להתייגע על זה כל ימי חייו מחמת שגאות הוא לבוש השי"ת כאומר ד' מלך גאות לבש והשי"ת הוא אין סוף ומי שיש לו גאות הוא פוגם בלבוש של א"ס ע"כ אין סוף לעבודה זו והיא עבודה כל ימי חייו (ואני זוכר ממנו בהרז"ל בזה"ל א מענטש איז דרויף בשאפין גיוואריין אז ווייל ער וועט לעבין זאל ער זיך ארום קוקין ער זאל בייא זיך ניט גרויס ווערין) וראינו אותו שהיה עושה כמה התפעלות אשר אין הדעת סובל בכדי לברוח מן הכבוד ואפי' בדבר מצוה כל מה שהיה יכול לברוח מן הכבוד היה עושה ופ"א הי' בעיר שטאויטש והי' שם ברית מילה בכ' בסיון וקודם שבא לעיר המתינו מעט עליו ועד שלא בא מלו את התינוק וכשבא לעיר שאל אם כבר מלו אם לא אמרו לו כבר מלו אמר יש לי הנאה מזה כי כתיב וברח מן הכבוד כל מה שיוכל משמע שיש עת שלא יכול לברוח מן הכבוד אבל אם יוכל לגמור בלעדו יברח מן הכבוד כל מה שיוכל כן שמעתי מפיו בעיר הנ"ל בעת הזאת והיה לו הנאה מזו שלא היו נותנין לו כבוד להמתין עליו יותר קצת יסוד הרוח ממללא דהיינו דיבורים לא טובים כי דיבורים אשר לא טובים נמשך מיסוד הרוח דהיינו שקרים להי"ר רכילות ליצנות שיחה בטילה עוד יש צרה אחת (דיא לייד) דהיינו לגלות שבחו לבריות והפליג מאוד בזה ואמר שהוא קוץ המכאוב הגדול ושמעתי ממנו שהי' אצל רבו ערך רבע שנה והביא מן הנסיעה הזאת שני דברים אשר הם עומדים ברומו של עולם ואמר כי כתוב בכתבי האר"י ז"ל שאדם שאינו מדבר ארבעים יום שורה עליו רוח הקודש והקשה ואם אינו מדבר רק ל"ח יום לא עשה ולא כלום והאיך אפשר לומר כן ואמר שאם אינו מדבר ל"ח יום שורה עליו קדושה כ"כ שאם אינו מדבר עוד

ב' ימים שורה עליו רוח הקודש וכן עד"ז עד יום א' ואפילו שעה אחת שאינו מדבר הוא יותר מקורב אל הקדושה ואמר בשם רבו בזה"ל נמצא וואס מישמוסט וויניגיר איז מען נענטיר צו דער קדושה. עוד שמעתי כשאדם רוצה לדבר איזה דבר ואינו מדבר מחמת שזכר שיש בו חשש איסור היא עבודה גדולה שאינו יודע בזה רק השי"ת בעצמו ואין המקטרגים יכולי' לגשת לזה. ב' שהביא מן הנסיעה הנ"ל על מה שדרז"ל יצו ד' אתך את הברכה באסמיך שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין ואמר בזה"ל עס איז מיין ניט טייאיר נאר דאס וואס קיינער ווייסט ניט ע"כ והפליג מאוד בהיפוך דהיינו לגלות שבחו לבריות ר"ל עכ"מ והעתקתיו בעזהשי"ת כן אזכה לעשותו א"ס:

## פרק ז

**סיפר** ששאל ר' נחום זצללה"ה מהרז"ל רבי אתם מזהירים מאוד שלא לדבר שקר איך לעשות כשצריך לתווך לעשות שלום והשיב לעשות שלום אני אומר מאוד אמת ואני עושה שלום והיה מזכיר מ"ש בספר הרב דפולנאה ב' הבעש"ט זצללה"ה שמי שנכשל בשקר אסור לשקר אפילו מפני ד"ש דומיא דריבי"ת:

**בשם** ר' זוסיא זצללה"ה מדבר שקר תרחק פי' כשאתה אומר דיבור א' של שקר מיד אתה מתרחק מהשי"ת:

**העושה** עצמו לדבר אמת מוסרין לו מלאך שמדבר אמת והעושה לעצמו לכחש ולשקר מוסרין לו מלאך שמכחש ומשקר. העושה עצמו ער טיט זיך לדבר אמת דווקא והי' מקפיד על מי שמחזיק א"ע שכבר הוא מדבר אמת וכו' והבן ועפ"ז הי' מתרץ מ"ש הרז"ל עיקר העבודה שלא להטעות א"ע והקשה הוא מו' זצללה"ה בשלמא אם אני מטעה אחרים שייך למימר שלא אטעה אותם כיון שאני יודע האמת אבל כשאני מטעה א"ע איך אפשר לצאת מן הטעות ותירץ ע"ד תד"א הנ"ל שקיבל א"ע לדבר אמת ואז מוסרין לו מלאך שמדבר אמת וועט מין זיך ניט נארין, עוד הי' אומר עצה לזה לצוות לחבירו בכל אשר יצוהו וזהו וודאי בלי הטעאה כי חבירו אין לו הנאה מזה שיטעה בזה:

**הבא** לטהר מסייעין אותו (ופ"א אמר פי' לטהר מיא זאל אויבין ריין מאכין) זהר פנחס דר"מ ר' אבא פתח זבחי אלקים רוח נשברה כו' ובני נשא לא ידעו מאי קאמרי (כי קרבן הוא שלוקחין בהמה ושוחטין וזורקין הדם על המזבח ומקריבין החלב ומאי אומר זבחי אלהים רוח נשברה) והכי שמענא מבוצינא קדישא דכד אתי ב"נ לאסתאבא בחובי' (ער וויל זיך נאר מטמא זיין ח"ו ובסידור ר' קאפיל הג' ואסתאב) אמשך עליו רוחא מסטרא דמסאבא ואתגאי על ב"נ (ער איז גרויס איך האב לייט וואס האלטין מיט מיר) ושליט

עליו לכל רעותי' וכו' רחמנא ליצלן אתי ב"נ לאתדכאה (ושליט עליו) מדכאן לי' כו' אקריב קרבנין כל כפרה דלי' תלייא עד דאתחרט ותבר להההוא רוח מגו גיאות דלי' (דאם גרויסקייט וואס דער איז דא גרויס גיווען וואס מען האלט מיט אים כו') ומאיך לי' וכו' דא איהו דאתקבל ברעוא כו' ואי לא אתבר ההוא רוח לאו קרבני' כלום ולכלבי אתמסר וכו' וע"ד מאן דיתבר וכו' עליו כ' רוח הולך ולא ישוב להוי ההוא גברא באבטחותא דלא יתוב לגבי' לעלמין כו' לב נשבר ונדכה ההוא גברא דלא אתגאי ולא אתענג בענוגין דעלמא אלקים לא תבזה ביקרא איהו לגבי':

**משגל** מיז נמאס זיין וכן הי' אומר על תאוות אכילה שנמאס בעיני קודם האכילה התענוג של האכילה:

**בשם** הרב ז"ל דארטין וויא גאות איז, לופין נאך הרהורי נשים:

**בשם** הרב ז"ל בָּעז בָּאהָא נָע דָא פָּאראַהא פי' בלי עזר השי"ת א"א לעשות שום דבר, אפילו לילך עד מפתן פתח הבית:

**בשם** הרב ז"ל שהי' אוהב אדם שהוא בריא וזריז ויכול לעסוק בצרכי העולם ג"כ והי' אומר שזה מעולם התיקון ובזה הי' משבח ר' יאקיל בני של מו' זצ"ל וא' וויפיל מענטשין עס פארין צו מיר איז יאקיל מעולם התיקון ומו' זצללה"ה היה מסיים בה (וא' אם הוא לשון הרז"ל) אִי דָא חָאשָׁא אי דָא פָּאלאשָׁא:

**בעזהשי"ת**. העתקה מכ"תי נכדו מוה' ישעי' נ"י בן של בנו הרב רבי יצחק ז"ל מה ששמע מפי זקנו מ"ו מוהר"ר זצלל"ה כ"מ שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו פי' כל מקום שאתה מוצא באדם שהקב"ה חשוב וגדול אצלו שם אתה מוצא ענוותנותו. פי' הוא בודאי עניו שאם הי' בעל גאוה אי אפשר להיות שהקב"ה יהיה חשוב אצלו וגדול בעיניו:

**אמר** ר' אליעזר הוי קבל וקיים הם ב' דברים קבל פרש"י אפל ושפל וגם צ"ל וקיים היינו התחזקות במקום שצריך דהיינו שעבור זה יתגדל ויתקדש שמו ית' ופ"א אמר שלשון וקיים הוא לשון שמחה שיש לשמוח בהשי"ת שיש לנו אלוה גדול מאוד שזן ומפרנס אותנו ועושה עמנו טובות גדולות עד מאוד אעפ"י שחטאנו לפניו ונתן לנו תה"ק ומצות והיינו הכנעה עם שמחה:

**השי"ת** נקרא ד' אלקים אמת והתורה נק' תורת משה אמת וכללות ישראל נק' זרע אמת והוא שא"א לבוא למדת אמת אלא מאן דנטר ברית קודש:

**היה** מזהיר מאוד על מרה שחורה מי שיש לו מ"ש קשה לעשות תשובה ע"ז כי מיד שרוצה לעשות תשובה ע"ז נופל יותר במ"ש שחוטא הוא ואמר שעיקר העצה למ"ש

שאמר הוא ר' מרדכי נכד מוהרב"זה זצלל"ה ששמע מהרב ר' יעקב שמעון בן הרז"ל עצה למ"ש שלא לחשוב מה יהי' לאחר זמן כלל רק באשר הוא שם והבן:

**בשם** הרב ז"ל מי שחלה ברגליו הוא מחמת שנפל מן האמונה כי האמונה הוא מסוד נו"ה תרי י"ק (כ"ש ממנו) או מחמת שהי' נוהג איזה הנהגה טובה ונפל ממנו (ער האקט אפ דער פין ע"כ נעשין רגליו חולים שאומרים בל"א אפ גיהאקט דיא פיס כ"ש):

**מי** שאינו רוצה להיות עניו ושפל באמת אינו יכול להאמין בהקב"ה שהוא משגיח בכל דרכיו ועניניו של אדם אפילו דבר קל של אדם אינו נעשה בלתי השגחת השי"ת:

**עוד** אמר אז בענין מ"ש בס' הרב דפולנאה זצללה"ה בענין פרה אדומה שמטהרת טמאים ומטמא טהורים שהוא רמז למדות הגיאות שבתחילה היא מטהרת טמאים כדי שיתחיל לעבוד השי"ת עכ"פ מפני גאוה ואח"כ היא מטמאה טהורים ע"ש ואמר נ"י שאח"כ הוא עוד מטהרת טמאים שע"י שמרגיש לבו בעצמו שיש לו גיאות ונעשה נשבר ונדכה (כך שמעתי ולכאורה אין מובן ונלע"ד להבין לעצמי כי בתחילה היו לו ג"כ גיאות רק שלא הרגיש בעצמו והי' טמא ואח"כ נוסף עוד מעט גיאות עד שמרגיש ונעשה נשבר ועי"ז נטהר מטומאה הראשונה):

**כשאדם** מבזה אותך ועושה לך יסורים וכנ"ל צריך להתחזק ולאהוב אותו ביותר מן הזמן הקודם טעם א' אמר שיצה"ר גדול יש בזה לשנוא אותו עבור זה ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה לכן צריך דוקא להתחזק ולאהוב ביותר ועוד אמר טעם אחר כי עי"ז שיאהוב אותו יחזור אותו אדם בתשובה ולכן צריך לאהוב אפי' רשעים רק צריך לשנוא מעשיהם הרעים ואסור להתקרב אצלו אבל צריך לאהוב אותו ועי"ז יכול להיות שיחזור בתשובה כמ"ש באהרן אוהב שלום וכו' ומקרבן לתורה פי' זה הפ' אמר בשם איזה ספר ע"י שהיה אוהב אותן קרבן לתורה שעי"ז חזרו בתשובה ואמר טעם להסביר דבר זה שמחמת שאני אוהב אותו אוהב ג"כ אותי כמים הפנים וכו' ואני שונא מעשיו הרעים. ועי"ז הוא ג"כ מתחיל לשנוא מעשיו הרעים וחוזר בתשובה וסיפר מעשה מבעש"ט שפ"א הי' אדם כשר אחד שיצא בנו לתרבות רעה לכפירה רח"ל וצוה הבעש"ט לאביו לאהוב אותו ביותר ומחמת זה יצא מהכפירה כתבתי מה ששמעתי ממנו טעם אחר בזה שצריך לאהוב השונא מאוד כדי מע זאל פר שטעלין דעם בלייז וכנ"ל ע"ש:

**סיפר** מזקנו של הרב ז"ל שהי' שמו ג"כ ר' פנחס והרב הי' נקרא על שמו הי' דרכו לנסוע אצל משומדים רח"ל שהי' מבטיח להם עוה"ב ור' שמחה אומר שהי' אומר להם שהוא נותן להם עוה"ב שלו ובקש מהם מאוד שיאמרו בכל יום פ' שמע ישראל וכו' ואני מסופק אם סיפר על פ' ראשונה או סתם ק"ש ואמר לו עשה כל הרשעות שאתה

חפץ ומה איכפת לך שתאמר ק"ש והי' מפציר בהם עד מאוד עד ששמעו אליו. ויצאו מהכפירה רבים עי"כ ופעם אחד סיים ע"ז מוהר"ר נ"י מכאן אנו רואין כמה גדול כח של ק"ש של שמע ישראל שע"י יצאו משומדים מהכפירה מכ"ש ישראל רשע שאומר שמע ישראל בכל יום בודאי יש בזה כח להוציאו מרשעתו לכך לא יפחד אדם ביותר ולא יתיאש עצמו מהעבודה ח"ו:

**בשם** הרב השינה הוא מבטל דינים כמ"ש בת דינא בטל דינא ורמז לזה אוכל לחם העצבים כן יתן לידידו שינה ר"ל כשיהי' לו עצבות מאיזה דבר אז ישן והרבה דבר הרב בזה ומו"ה נ"י כמה פעמים עסק בזה כשהי' מקום צער ודוחק מאוד כגון חולה מסוכן הי' ממהר לישכב ולישן ופעל בזה ישועה:

**אמר** שע"י כעס בא ח"ו אדם לידי מכשול רואה קרי רח"ל ורמז לזה בפסוק והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך גם מפסוק כעס בחיק כסילים ינוח ופ"א אמר שהמכשול של רואה קרי בא מגיאות. עצה לכעס דאיתא בגמ' כל הכועס בידוע שעונותיו מרובים מזכיותיו לכן תיכף כשאדם רואה שמתחיל לכעוס יחשוב בלבו כיון שאני כועס מוכח זה שעונותי מרובין וכנ"ל ואיך יש לי פנאי לכעוס הלא אני צריך לחזור בתשובה על עונותי וחוזר ומהרהר בתשובה וממילא נפטר מהכעס כי מיד כשחוזר בתשובה הוי זכיותיו מרובים וא"א לבוא לידי כעס עוד:

**צריך** למסור נפשו שלא לדבר דיבורים שלא לצורך ובשם הרב כל מה שאדם ממעט בדיבור הוא ביותר מקורב אל הקדושה עיין בכתבים אפי' לדבר מצוה ע"ש. בשם הרב כשאדם ח"ו בצער יקבל את הצער באהבה וממילא נפטר מהצער עי"ז כי הצער בא מחמת שרגליה יורדות וכו' וכשמקבל אותו באהבה אז יש מחמת זה עליית השכינה לכן נפטר ממילא מהצער וסיים בזה אך שלא לחשוב בזה ולא יכוין לזה בשעה שמקבל הצער באהבה:

**בשם** הרב שהקפיד מאוד שלא ילך אדם בחכמות ושמע ממנו הרבה בענין זה איך חכמות נעמט דעם מענטשין אווען פון דעם אייבירשטין ופ"א שאל ממנו בזה הלשון רבי מהו חכמות והשיב בזה הלשון מען זאגט דאס און מען מיינט דאס וזה שאמר באלקי נצור ושפתי מדבר מרמה שתרגום של מרמה הוא חכמה ואמר הרב זינט דיא חכמים זענין אויף גישטאנין איז פון מיר אווען גינימין גיווארין דיא און דיא זאך ולפעמים היה אומר בזה הלשון מ"ו דער אין דער רוח הקודש בזה הזמן שנתפשט החכמות בעולם נלקח ממנו רוה"ק זה:

**בשם** הרב. פרום האב איך בעסיר ליב וויא קלוג אין איי פרום אין איי קלוג האב איך בעסיר ליב גוט כמו שהפסוק משבח את שמואל שהיה טוב עם אלהים ועם אנשים:

**בשם** הרב. שקר צריך להיות חמור כמו עריות וכשיהי' שקר חמור כמו עריות יבוא משיח וביאר הוא נ"י ע"ד דאיתא בתנא דבי אליהו ואמר נ"י שודאי פגם של עריות למעלה משקר אבל הטעם לדברי הרב ע"פ תנא דבי אליהו שכל העושה עצמו לדבר וכו' והעושה עצמו לכחש ולשקר מוסרין לו מלאך שמכחש ומשקר רח"ל שאומר לו על מצות עבירות ועבירות מצות ואיך יוכל לעשות תשובה וכי משוגע הוא להתחרט ולעשות תשובה על מצות ובכן יכול להיות ח"ו שימות בלא תשובה ובתשובה דוקא נגאלים משא"כ בעריות לא שייך זה לכן צריך להיות שקר חמור כמו עריות ויכול לבוא לתשובה ועכ"פ על כל עבירות אשר עשה לכן יבוא משיח כי בתשובה נגאלים ופ"א סיפר בשם הבעש"ט שאמר להנלוים אליו בזה"ל קינדר איר דארפט מיין ניט נאר איר זאלט זיך זייער הוטין פון ליגין וועט אויס אייך זיין לייט ובשם הרב שאמר בזה הלשון אליו אז דוא וועסט גיין מיט אמת וועט דיך דיא נשמה לערנין כמ"ש נשמת אלהים תלמדנו ונשמת שדי תבינם:

**בשם** הרב שאמר בזה"ל קיין זאך איז מיר ניט אזוי שווער גיווען וויא ליגין עס האט גידאוירט י"ג יאר און עס האט מיר גיבראכן איטליכס גליד אוג איטליכס ביינדיל אבער איך בין ארויס דער פון איין מאל זאל ניט זיין קיין ליגין ובענין הכעס סיפר מהרב בזה"ל כעס האב איך גיבראכין האלט איך עס אין קעשינע אז איך דארף נעם איך עס ארויס:

**סיפר** מה שסיפר לו ר' מאיר חמעלנקיר שהיה מקורב להרב שפעם אחד אמר לו הרב אם יספר לך אדם שהיה מתפלל כ"כ בכח ובעבודה גדולה וואס ער האט אזוי שארף גידאווינט אז ציין זענין גיפלוגין פון זיין מויל וועסטו ניט וועלין גלייבין זאלסטו וויסין דאס בין איך גיווועזין אבער דענצמהל איז נאך ניט גיווועזין אמת היינט איז דער אמת:

**עיקר** תוכחת מוסר שלו היה בעולם שיראו לצאת ממדות רעות ואמר שהתחלתן של מדות הן גיאות ושקר והתחלתן דהתחלתן הוא שקר ואמר שרגיל לצות לאותן שמתקרבין אליו בתחלת קרבתן על שני דברים אחד להתמיד בלימוד ושלא לדבר שקר ואם תצייתו ותקיימו ב' דברים אלו אח"כ אומר לכם מכאן ואילך ואמר דאם לא יצא משקר לא ידע באיזהו מעמד הוא עומד כי יכול להיות שיסבור שדבר זה שעושה הוא עבודת השם אבל באמת הוא בהיפך כדאיתא בתנא ד"א העושה עצמו לכחש וכנ"ל לכן התחלת עבודה שיראו לצאת ממדה של שקר ואחר כך יהיה לו בקל לצאת משאר מדות רעות:

**היה** רגיל תמיד להוכיח את העולם שלא ידברו שקר אפי' קטני קטנים היה מזהירן שלא יאמרו שקר והיה מסביר להם הדבר לפי דעתם והי' מחמיר מאוד בעיניהם הדבר זה והיה מרגיל אותם לומר בפיהם שאסור לדבר שקר כי הרגל נעשה טבע והיה מזכיר מה שכתוב בשל"ה שסיפר מחכם אחד האיך שהדריך בניו וצום שאפילו יארע שיעשה מעשה רע מאוד אך יודו על האמת ולא ישקרו לא יענשו על זה ועוד הי' נותן להם מעות ואם ישקרו וכו' ע"ש:

**היה** מרגלא בפומו בזה"ל דיא נשמה זאל אויס גיין און קיין ליגין זאל פון דעם מויל ניט ארוס גיין והיה מזכיר הרבה פעמים מה שכתוב בס' אלפא ביתא שאומרים העולם שהוא מר' מיכל זצ"ל אות א' אמת שלא יוציא מפיו שום שקר וע"ז צריך למסור נפשו כדי לדבק בקדושה דמלכא:

**אמר** שמרה שחורה נמשך מגיאות כי מחמת גאוה חושב בלבו וכי ראוי הוא שיהיה לו כך וכך אבל מי שהוא עניו סובל הכל באהבה:

**בשם** הרב שהיה מזהיר מאוד להתפלל על פרנסה גם כי פרנסה בגימ"ט נשמה גם היה אומר בשם הרב בשם הרמב"ם דתפלה הוא מדרבנן רק תפלה מדאורייתא הוא שכל מה שיחסר לו לאדם יתפלל להש"י ואפילו בלשון לע"ז:

**אמר** בהרב שוטים ריידין זיך איין צווחין ככלבים הב הב וכו'. ואין מתפללים בר"ה ויו"כ על פרנסה דאס האבין זיא ניט. או בזה הלשון פאר מאגין זייא ניט אונ דאס בעטין זייא ניט. גם היה מזכיר מה שכתוב בס' בן פורת יוסף שמעתי ממו"ר (בסוף הספר הנ"ל) שצריך להאמין שכיון שאדם מתפלל להש"י על איזה דבר בקשה מיד הוא נענה ואף שלא נעשה מבוקשו בפועל כי נעשה תיקון ע"י זה התפלה בעולמות עליונים גבוהות ז"ל מען דארף האבין דיא תפלה אין העכירע עולמות ובספר הנ"ל כתוב שנעשה בכללות העולם וע"ש:

**היה** מזהיר מאוד שלא יהיה קפדן בביתו היה מזהיר מאוד על הכעס ואפי' על הקפדה שקורין פאנטאזיע היה מזהיר מאוד שלא יהי' קפדן בביתו והיה מזכיר דברי הזהר פ' ואתחנן ודברת בם ותדבר בם וכו' שהוא משמע לשון דבור מה שאינו כן תיבת ודברת משמע לשון הנהגה לאנהגא גרמיה ביה וכו' בשבתך בביתך לאנהגא גרמיה בביתאה באורח מישור ובאורח תיקונא דלהון אורחייהו מיניה ב"ב וכו' וכל עובדין וכו' והיה מקפיד אפי' על הניגון של דיבור אפי' בדרך שצריך לצוות לבני ביתו למחות בידם על איזה דבר שלא לומר בדרך כעס והקפדה רק בלשון רכה ובנחת והיה מזכיר מה שכתוב באגרת הרמב"ן לדבר בנחת כל דבריך לבני אדם ובכל עת ואגרת הזאת היה יקר מאוד

וחשיב אצלו מאוד וראיתי בזמן אחד שהיה נושא ס' קטן שהיה נדפס בתוכו אגרת הנ"ל עמו לביהמ"ד בהליכתו להתפלל היה נושא אותו בכל יום וכמה ימים היה קורא בו קודם התפלה והיה אומר שהרמב"ן ז"ל הבטיח שבאותו יום שיקרא האדם האגרת הנ"ל יענוהו מן השמים בכל מה שישאל כמ"ש בסוף האגרת הנ"ל ומ"מ היה מלמד לאנשים שלפעמים צריך להטיל אימה על ב"ב כשרואה שאין משגיחין בו ואין נשמעים לדבריו צריך לומר שארפע דיבורים ובלבד שיזהר שלא יבוא שום כעס והקפדה בלבו ופעם אחד שמעתי שאמר כמדומה לר' משה שו"ב כשרוצה אדם להדריך בני ביתו בדרך הישר איך יכעיס עליהם שעי"ז ידריכם לטובה כיון שע"י הכעס הוא בעצמו מטמא א"ע וח"ו הוא מכניס עוד אותה טומאה בהם והיה אומר שכעס נמשך מגיאות כפירש"י על פסוק והאיש משה עניו מאוד וכו' שפל וסבלן שמכח שהיה עניו היה סובל את הכל שאירע לו. גם היה רגיל להזכיר מה שפירש"י על ויקצוף משה כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות וגם היה רגיל להזכיר ס' הזהר פ' תצוה חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו דמי שהוא בכעס הוא בר נש דמריד במאריה ואסור לאתקרבא וכו' ודא איקרי טורף נפשו וכו' ולפעמים היה מזכיר פי' הראשית חכמה שעושה נפשו טריפה עיין שם בזהר והיה מסביר וכי אין הכעס דומה לשאר עבירה שאין מטמא אלא מלבר אבל הכעס מטמא מלגאו ומלבר דהאי אל זר שרי בגויה וצריך תחלה לחטט את הכל יפה מתוכו וכנ"ל ולבתר להשתדל וכו' ע"ש באורך גם היה רגיל להזכיר מה שכתוב בס' של הר' נחום בשם הר' חיים קאסיוור על מה דאיתא בגמ' רגזן לא עלה בידו אלא רגזנותו מהו בידו דאיתא בספרים כשהנשמה עולה למעלה בשעת שינה כותבת ביד כל העבירות שעשה ביום ע"כ וזה כשלא היה בכעס באותו יום אבל אם היה בכעס אין צריך לכתוב שאר העבירות רק עון הכעס ומדהא איתא בו וכו' וזה לא עלתה בידו לכתוב אלא רגזנותו שכעס וממילא כיון דהא ביה וכנ"ל גם היה מזכיר לשון ספר הישר לר' תם בענין הענוה וראיתי נעימותי' דאם זיסקייט דער פון ע"ש:

**היה** אומר אם לא היה סיוע מהש"י ביודישקייט היו ח"ו כופרים רוב העול' לאדם לא ניתן רק הבחיר' כמ"ש ובחרת ומיד כשבוחר בטוב הש"י עוזרו עד אין שיעור וערך כמ"ש בגמרא אלמלא עוזרו וכו' גם אמר מה דאך הש"י עוזר לאדם בפרנסה מכש"כ שיעזור לאדם ביודישקייט והיה אומר בזה הלשון איז שוין א כש"כ אז ער וועט זיך העלפין כביכול:

**אמר** מה דאיתא בספרים שבעון גאוה מתגלגל בדבורה הטעם שבעל גאוה אומר בלבו איך בין א שרייביר איך בין א זינגיר איך בין א לערניר וכו' ורשעים אפי' על פתחה

של גיהנם אינם חוזרין בתשובה כנ"ל לכך אפי' אחר המיתה העונש שמתגלגל בדבורה בריה פחותה רועשת וצועקת ואומרת איך בין שדבורה נקרא בלשון אשכנז בין:

## פרק ח

**כל** עבירות שאדם עושה צריך איזה סיבה לדבר או ע"י אדם או ע"י דבר אחר אבל גיאות אין צריך לשום סיבה רק יכול להיות ששוכב על התנור ובביתו קור גדול והוא מתכסה בפעלץ קרוע ומחשב בלבו איך בין גרויס איך בין גרויס לכן צריך ליזהר מאוד מגיאות משום דשכיחא הזיקא טובא:

**הי'** מוכיח ומזהיר מאוד שיהי' האדם טוב ונוח הן בביתו לאשתו ובני ביתו והן לכל אדם והי' מזכיר לשון הזהר בנחת ובחודו וכנ"ל גם לשון רמב"ן וכו' ע"ש בשם הרב שאמר בזה הלשון אין איטליכין איז דא טייערס וואש אין קיינים איז ניט דא והי' מסיים לכן אל תהי בז לכל אדם וזהו פי' הגמ' כמדומה בשם הרב כל צדיק וצדיק נכוה מחופתו של חבירו חופתו לשון מכוסה ומחופה ר"ל שכל אחד נכוה מדבר יקר שהי' אצל חבירו מכוסה בהצנע מכל אדם פון זיין באהלטין קייט וואם איטליכר האט גיהאט מה שלא הי' בחבירו:

**עיקר** הוא אמונה להאמין שכל הנהגותיו ומאורעותיו הכל בא מאתו י"ת בהשגחה פרטית והי' מזכיר מה שכתוב בגמ' בא חבקוק והעמידו על אחת וצדיק באמונתו יחי' וכדומה שאמר מה לשון והעמיד' דאיתא שקר אין לו רגלים ואנו אומרים אמת ואמונה כי מי שמדבר אמת יש לו רגלים ויש לו אמונה בהש"י משא"כ מי שאומר שקר כמו שכתב הרב השקרנים הגדולים יש להם הרהורי ע"ז לכן אמר הגמ' והעמיד' שמי שיש לו אמונה בודאי אומר אמת לכן יש לו העמדה על רגליו:

**גם** אמר הרב שצריך להתפלל על אמונה ואמר הרב על עצמו אני אומר באלהי נצור ותן בלבי האמונה והכנעה וענוה עיין לעיל על פסוק מרשת רגלי וכו' ועיקר הרשת הוא גיאות ושקר שבזה היצה"ר צד את האדם והראי' שאמר לשון רגל כי שקר אין לו רגלים גם גיאות נמשך משקר שסובר שהוא אדם חשוב לכן מתגאה אבל הוא שקר ודוד המלך ע"ה אמר שהש"י יעזור לו בזה נגד היצה"ר:

**מי** שרגיל בשקר קשה לו לעשות תשובה כי שקר פוגם באימא שהוא בינה שהוא תשובה. בשם הרב אורח הוא המתקת דינים שמע בשם ר' נחום והי' חביב אצלו הדבר מאוד מהו תורה לשמה ר"ל כדי לקיימה כמו ששמע תורה שהוא מורה דרך כמדומה לו שבשם חסד לאברהם שכל מה שאדם רואה דברי תורה בס' הוא בחינ' נשמה והי'

מספר בשם הרב בזה הלשון שפעם אחד ב"ק טראסטינעץ שבתי יחד והפציר בו מאוד שידבר בשבת זה הרבה מחומר השקר ואמר לו כי בפניכם איני צריך לדבר בענין זה מן הסתם אתם זהירים מאוד משקר וגם מזהירים עוד לאחרים וא"ל גם אני צריך לשמוע מאוד דברים אלו ואמר לו כשצריך לזכור חומר השקר יש עצה לפתוח ראשית חכמה שמאריך בזה והשיב בזה הלשון הערין פין א מויל איז טייעיר והי' מסיים כנ"ל שהוא בחי' נשמה:

(**בשם הרב**) **שהי'** מצפה להגיע לד' פרשיות ואמר איך וואלט שוין געהרין עם זאל קומין דיא ד' פרשיות איך זאל מיך זעהן מיט דעם אייברשטין:

(**בשם הרב**) **בענין** אבן עזרא שקורא תגר על הקליר אמר הרב אני אוהב ללמוד זכות על אבן עזרא כי פעם אחת חלם לי שעליתי לתורה ואמרו לי הס"ת של אבן עזרא ואמר שיש ללמוד זכות עליו ע"ד משל מי שהולך במקום חשך ורואה מרחוק אור גדול או אבוקה יש אחד שיש לו עינים חזקים ויכול לראות ולהשתמש לאותו אור אף מרחוק ויש אדם אחר שיש לו רגלים חזקים ויכול לרוץ עד סמוך לאותו אור ויראה לאורו כן התנאים ואמוראים היו סמוכין לחרבן ביהמ"ק והי' עדיין מאיר מאור שנסתלקו בקרוב והצדיקים האחרונים בדורות הללו סמוכים לאור של משיח ע"כ אין חידוש עליהם שהם משיגים האמת ואמר בזה הלשון סיידין מען זאל זיין בלינד אז מען זאל ניט זעהין דעם אור פין משיחין אבל האבן עזרא הי' באמצע שהי' רחוק מאור החורבן וגם רחוק מאור משיח לכן לא השיג מעלת הקליר:

(בשם הרב) **יש** בידי בקל להתיר הגלות כמשחל ביניתא מחלבא אזוי וויא דיא שטרוי אויף צי הייבין רק שיש לו נאמנות. פ"א ירדו גשמים בליל א' דסוכות ועשה הרב כדין הש"ע ועש' קידוש בסוכה ואכלו כזית ואח"כ אכלו בבית ואח"כ פסקו הגשמים ואמר הייתי יודע שיפסקו הגשמים ולא רציתי להמתין עם האכילה שלא יאמרו שאני נביא. הי' מקפיד שלא להדליק נר של חלב בסוכה וגם שלא יכנס ערל וכשהיו צריכים להסיר המנורה בשבת היו נושאים השלחן לבית ושם הסירו ונ"ל קרוב לודאי שזה מנהג הרב:

**סיפר** שהרב עשה נשואין והי' עולם גדול על הנשואין ולא היה שום היזק אפי' צלוחית קטן לא נשבר והי' חידוש גדול אצל העולם ואמר הרב זה חידוש אצליכם שהיו מתים שומרים, זה אני שמעתי שהי' זה על החתונה של חמותי ואמר בשעת טאנצין מתים איר האט ניט צו טאהן היט עם זאל ניט זיין קיין שאדין:

**בשם** הבעש"ט שאמר שעם ביאת המשיח לא יהי' הריגות ח"ו. איש אחד מ"ק סיפר לר' ישעי' הנ"ל שהיו מתים אצלו כמה בנים ושלח להרב פדיון וצוה הרב שיאמר מעמדות

וכן עשה והועיל לו שנתקיימו בניו ואחר פטירתו כמה שנים שכח הדבר ופסק לומר מעמדות ומתו לו שנים רח"ל:

**סיפר** להרב בעד ר' דוד כהן שמתו לו כמה בנים ואמר הרב איר האט זיך גימיזט נעמין שוועסטיר קינדר וכן הי' [שייך לעיל לסי' ל"ב] אני שמעתי זה בשם ר' נחום ז"ל שאמר בזה הלשון מיר האבין ג'אסר'ת דיא שחיטה והסברה נותנת שהוא בשם ר' נחום ז"ל. (שאמר בזה הלשון) כי היתה ההריגה בק' אומן בשנת תקפ"ח אחר פטירת הבעש"ט כי נפטר שנת תק"ך:

**מפי** ר' שמחה נ"י שאמר בשם ר' יאקיל בן מוה' נ"י טעם למה כל מין מאכל לפעמים קץ בו אדם ונמאס עליו משא"כ לחם אין אדם קץ בו לעולם, כי כל מאכל יש בו חיות ונמשך מאיזהו טבע פרטיות וכפי שיש לו לאדם שורש וחיות באותו זמן שצריך להוליך באותו הספירה אז המאכל הנמשך מאותו הס' חביב וערב עליו משא"כ אח"כ כשצריך להוליך בדרך אחרת, לכך המאכל הראשון נמאס עליו משא"כ בלחם שיש לו חיות מכל היוד ספירות כמבואר בש"ע שיאחז בשעת המוציא הפת ביוד אצבעות כי יש בברכת המוציא יו"ד תיבות וכן בפסוק מצמיח חציר וכו' להוציא לחם וכו' ועוד פ' ע"ש לכך באיזה ספי' שמהלך אדם יש לו חיות מהלחם לכן הוא חביב וערב עליו תמיד והבן:

**מפי** ר' נתן נאמן ד"ק ששמע מפי ר' שלמה שאמר להרב ר' יעקב שמעון בן הרב על הפטרת שלח וישלח יהושע וכו' חרש וכו' אשה זונה וכו' ויגד למלך וכו' דקשה איך ידעו תיכף בלילה שבאו לרגל הלא באו בשתיקה כמו קדרין כמו שפירש"י ותירץ דאיתא באותה הפטרה ולא קמה עוד רוח באיש ופירש"י אפי' לשכב עם אשה ע"ש נמצא שבטל מהם התאוה לגמרי וכיון ששמע שבאו איזה אנשים לבית הזונה אמרו בלבם מי הוא זה שאין לו פחד כלל ויש לו עוד תאוה ע"כ הם מבני ישראל ולרגל באו ודו"ק ואמר לי הר' יעקב שמעון שגם הוא שמע דבר זה מאביו זצלה"ה:

**דבר** זה שמעתי מהרב דק' אפטא ואח"כ בא הר' ישראל בן צבי סיקליאר מארץ הקדושה וסיפר לנו שאמר דבר זה לרב"ז הנ"ל בשם הרב ושאמר ר' דוד בנו שהיה זוכר זה מכבר בהרב טעם שאין פיוט בפורים על ברכת את צמח כי בפורים הוא יום של שאול המלך שבו ניתקן מה שקלקל ע"י מלחמת אגג לכך אין לדבר בדוד כי אין מלכות נוגעת בחברתה ולכן בהושענא שהוא יום של דוד המלך אין מזכירים זכות שאול בהושענות אף ששם מזכירים אפי' נח ואפי' גדעון וכנ"ל והבן:

**אמר** לי ר' נתן הנ"ל ור' שמחה בשם מוה' ני"ו וכמדומה לי שבשם הבעש"ט שבמקום שיש שריפה רח"ל נשרפים כל הקליפות שהיו שורין שם במקום ההוא ולכך חתיכת עץ שנאחז בו האש אין לתת אח"כ בבנין:

## פרק ט

**מפי** ר' מרדכי נ"י נכד רב"ד ששמע בשם החסיד ר' זאב מזבאריש מהו תשובה דאיתא שיהיו כל ימיו בתשובה הא תשובה הוא רק מצוה אחת מתרי"ג מצות אלא הענין דתשוב הוא ר"ת תמים תהי' וכו' שויתי ה' לנגדי וכו' ואהבת לרעך וכו' בכל דרכיך דעהו. הצנע לכת וכו':

**שמעתי** מר' ישראל בן ר' שלמה שדודי הרב ר' יוסף מגיד דפולנאה הי' ישן פ"א שינת צהרים וראה מראה גדול ושאל לשמחה מה זו עושה ואמרו לו שהרב ר' זוסיא אמר דיבורים אלו ואמרו לו הדיבורים שאמר ומזה נעשה כך שמחה גדולה וזה לך האות כי המראה שראית היא אמתי שתיכף בהקיצך משנתך יבא הר' זוסיא לעיר וכן הי' שתיכף בהקיצו משנתו נעשה רעש שבא ר' זוסיא ולא יכול ר' יוסף להתאפק ונכנס עם הר' זוסיא לדבר לפנים מחדר וסיפר לו המראה הגדול הזה ומיד התחיל ר' זוסיא לבכות בכיה גדולה ואמר הלא זה אפשר לאבד ברגע א':

**שמעתי** מר' משה מלמד מגראניב שהיה לו זקן ארוך בשם הר' שלמה פי' הגמרא הא דמצי לצעורי נפשיה אחר התענית שלא להרבות באכילה יותר מפעם אחר וכנ"ל והעיד אחד מחברינו ששמע בשם הרב ג"כ כשהרגיש שהוא אוכל אחר התענית יותר מפעם אחר פסק מלהתענות:

**שמעתי** שר' הירשקי מטראסטינעץ בהרב פ"א למד עם בנו רש"י מפרשת חוקת ואמר שעתה נתיישב לי מה שהר' קשה לו זמן רב במה שפירש"י בגדי כהונה הלבישו לאהרן והפשיט וכדי להלביש אלעזר בפניו וכי שייך שבתוך כך נשאר אהרן ערום וכמדומה שאמר בשם הרב שהיה לו צער גדול מזה ועתה נתיישב לו כי בגדי כהונה לבן שוים הם לכהן הדיוט ולכ"ג ואלעזר היה לבוש בלא"ה ד' בגדי לבן ולא הוצרך להפשיט מאהרן רק בגדי הזהב אבל לא בגדי הלבן:

**שמעתי** מר' חיים מלמד מסטראסטינעץ שהיה מקורב מאוד לרב"ז הנ"ל ששמע מפי' בשם הרב ראש השנה הוא הראש של השנה בסוד עולם שנה נפש וכיון שהוא ראש צריך אדם להיות אצל ראש הדור לכן המנהג לנסוע אל רבו על ר"ה:

**עוד** מר' חיים הנ"ל בשם הנ"ל בשם הרב ברש"י ויחי בחרבי ובקשתי הוא חכמתי ותפלתי והניח מהרש"א דברי רש"י בצ"ע שהוא דלא כב"ר ולא כתלמוד דידן ע"ש והוא ז"ל אמר שדברי רש"י מיוסדים על דברי הזהר פ' חוקת בסוף אר"ש וכו' אילין דלא ידעו וכו' אלא סדורא בעלמא וכו' משכין עלייהו וכו' זכאה חולקיהן וכו' עד כי ידע שמי ע"ש נמצא שעיקר התפלה כשהיא בחכמה וכנ"ל והבן:

**עוד** ר' חיים הנ"ל הזכיר לי דיוק ששמעתי גם אני מפי מו"ר שניתקן מאנשי כנסת הגדולה והוא ג"כ יקר מאוד עד שראה בתרגום ירושלמי כשאמרו בני יעקב שמע ישראל קודם פטירתו ענה הוא יהא שמיה רבא א"כ שיעקב תקנו בודאי הניח בו איזה דבר האט ער דאך עפיס דרינין אריין גלייגט:

**וסיפר** עוד הנ"ל בשם הנ"ל רפואה לשינים לישן הרבה כי לשון שינה מלשון שינים וכנ"ל. עוד מהנ"ל בשם הנ"ל שפעם אחד ראה הרב בספר יוסיפון התפלה שהתפלל יוסף בן גורין בעת החורבן והיה מתאנח ע"ז הרב ואמר שהוא בושה גדולה איש גדול שהיה משוח מלחמה יתפלל תפלה כזאת ואיזה דבר הניח שהכניס בה וואס האט ער דרינין אריין גלייגט ובדבר זה היו יכולים לדעת שהגלות יהי' כאשר הוא בעוה"ר:

(**שייך לעיל**) ע"ד הדפוס ואמר דבר זה לר' רפאל נ"י ואמר לי זה תורה הקדושה דבור זה שמעתי מר' ישראל הנ"ל שאמר לפני מו"ה נ"י ששמע מר' זאב ז"ל בשם הרב כלה נבואתך וצא וכו' דהוא תמוה לומר כן לנביא וביאר דנביאים יונקים מנצח והוד וכנ"ל וחכם עדיף מנביא שיניקתו מס' חכמה שהוא מג' ראשונות וחכמה נקרא אבא והוא מקבל הארה מכתר ושם לית דינין כלל וזה כלה נבואתך שהוא בחינ' תחתונה לגבי דרגא דידי כי אני מבחינ' חכם ומקבל הארה מאבי אבא שם ששם רחמים גמורים לכך אפילו חרב חדה וכו' אל ימנע את עצמו מן הרחמים והבן:

**גם** זה שמעתי מהנ"ל בשם ר' חיים קראסניר שפעם אחד רצה בנו להשאיל ספר אחד לאיש אחד עני להשכיל וחיפש איזה ספר שאין לומדים בו תדיר ורצה ליתן מורה נבוכים ושאל את אביו ולא רצה להשאיל הספר הנ"ל ואמר לו אביו ספרים של הרמב"ם כשהם בבית מביאים יראת ד' לאדם:

**מפוי** הנ"ל בשם הנ"ל שפעם אחד בא אצל הרב והראה לי ספרי עשרים וד' דפוס זולצבאך ואמר לו דפוס אמשטרדם איז צו ווייל און דפוס זאלקאווע איז כמדומה צו גימיין אבל דפוס הנ"ל הוא מדה בינונית. גם אמר לי הנ"ל בשם הנ"ל שדפוס אמשטרדם לא היה חשוב אלצו גם דפוס פאריצק לא היה יכול לסבול כלל רק דפוס ווילסמיר

דארף הי' חשוב אצלו גם מהנ"ל בהנ"ל בשם הרב דרך דרש וכולם לדרוש אפי' רק איזו תיבות אפי' לא ישלים הפסוק לפי זה זכר לדבר דרש דרש חצי תורה והבן:

## פרק י

בעה"י ארשום קצת נוסחאות בתפלה ומנהגים טובים ממה שקלט הזכרון ממה ששמעתי מרבותינו הקדושים נבג"מ הרב ר' בנימין זאב הלוי זצללה"ה והרב ר' רפאל זצללה"ה הן מפיהם הקדושים הן נאמנים שהעידו בשמם ואחר הנשכחות יצילו א' משגיאות:

**יגדל** היה אומר הרז"ל רק בשבת ולא בחול ומפי מורי הררבז"ה זצללה"ה שמעתי שבביהמ"ד של הרז"ל מאנשים הגדולים היו נוהגים כן אבל האנשים הקטנים היו אומרים גם בחול והוא מו"ה היה נוהג כאנשים הקטנים כ"ש מפיו אבל על מוהר"ר זצללה"ה העידו ששמע בקהילתינו את ר' ליב בורליווקר שהתפלל לפני העמוד בחול ואמר יגדל ושלח אליו שלא לאמר בחול:

**אלקי** נשמה שמעתי ממו"ר הר"ר ז"ל שאמרו סמוך לאשר יצר:

**גם** כמדומה לי שאמר בחתימת א"י רופא חולי כל בשר:

**גם** כמדומה לי שאמר בנוסח ברה"ת אקב"ו על דברי תורה:

**בברכת** המעביר שינה שמעתי ממנו ותנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואיני לעבודתיך:

**פ'** העקדה א' הרז"ל גם בשבת ולא עוד אלא שבחול אמר לפעמים הרבש"ע רק עד והארץ אזכור ובשבת אמר תמיד עד גמירא כ"ש ממו"ר הרבז"ה זצ"ל וממו"ה שמחה שמעתי בשם מוהר"ר וצלל"ה שפ"א הזכיר לפניו מ"ש בסידור האר"י ז"ל שלא לאמר פ' העקדה בשבת והשיבו וכי בשבת אין לו מחשבות (משמע שפ' עקידה מועלת למ"ז):

**תיקון** חצות הזהיר לנו כ"פ לומר תיקון רחל (בהרז"ל כי כשהאדם הוא במקום שהמלך שרוי הוא נשמר מכל ד"ר לכך צריך להשתתף כביכול בצער השכינ') דהיינו על נהרות בבל ומזמור לאסף וזכור והבט ופזמון בהיכלך ואח"כ התנערי ומ"ו הר"ר בזה זצלל"ה אמר שאין אומרים התנערי ואם אין פנאי כ"כ יאמר עכ"פ על נהרות וזכור ובהיכלך ואם לאו גם ענ"ב לא יאמר ואם לא עכ"פ יאמר בהכלך וכ"ז אפי' קודם השינה אם הוא אחר חצות לילה צ"ל:

**גם** נהג להזהיר בלימוד הזוהר אחר חצות לילה אפילו קודם השינה:

**דקדוקי** מצות שלו המתוקים בענין ציצית היה משתדל ומטריח להמציא ציצית כשרים להעולם שיהיו ג"כ מנופץ לשמה שקורין טשוחרין לומר בפה לשם מ"צ ושיהיו ארוכין כשיעור י"ב גודלין והשמש ארוך לעשות בו כל הכריכות:

**בענין** נוטף על הכנף היו עושה תחבולות שלא יוסבו הציצית לרוח השני בתחילה הי' עושה פוטעלקא אצל הכנפ' ותוחב הד' חוטין מן הציצית מן הנקב לתוך הפוטעלקא קודם עשיית הקשרים והכריכות למען לא תוכל לזוז ממקומה ואח"כ חזר ואמר שנראה כב' נקבים וטלית גדול' צ"ל רק נקב אחד והיה בתחילה גומר עשיית הציצית עם הקשרים והכריכות תחב אותה בתוך הפוטעלקא:

**והיה** מדקדק מאוד שלא יהי' מקורב לקצת הכנף פחות מקשר אגודל ולא יותר מג' אצבעות בלי נדנוד שום ספק והסטראקיס היוצאין מן הטלית צוה לחתוך ברוחב ג"א כמבואר במ"א ב' המרדכי דהוי ספק ע"ש והי' מקפיד מאוד שיהי' דווקא ג"א בלא סטראקיס שהוא שיעור בגד:

**בענין** עשיית קשירת הציצית הי' מקפיד שיהי' בלא הפסק דיבור ולמנות בפה הכריכות א"ב ג"ד עד יו"ד ואח"כ אב"ג עד ה"א ושוב עד וא"ו ושוב עד ה"א ואח"כ א' ואח"כ אב"ג עד חי"ת ואח"כ עד דלת כאותיות ד' אחד ולומר מקודם הריני עושה לשם מצות ציצית:

**בענין** הקשרים שעושין בסוף כל חוט הי' אומר בהרז"ל שהוא חיוב גמור עפ"י סוד כדי שיעלו במספר ע"ב קשרים עם הקשרים העליונים ואמר בשם הבעש"ט זצ"ל שלא לעשות הקשרים התחתונים ה' ביום עשיית הציצית אך ביום שלאחריו כדי לחוש לדברי המ"א שלא יהי' כמוסיף על הקשרים ומפי מו"ר הר"ר בז"ה זצ"ל שמעתי פ"א שעשיתי לו ציצית וצונו לעשות מיד הקשרים ואמר שכן צוה לו הרז"ל בשעה שעשה לו ציצית:

**הטלית** שלו הי' בלי שום עטרה ואפי' כנפות של משי לא צוה לעשות בטלית שלו כנראה שלא רצה לערב שום מין רק כולו של צמר וכן בט"ק:

**בענין** עשיית חוליות הציצית ידוע בינינו:

**בענין** נוטף על הכנף בציצית שלפניו היו כמה חילופי מנהגים שבתחילה זכורני שצוה לתלותם לצד החלק בלי סטראקיס ואח"כ החליף המנהג כמדומה ע"פ מ"ו הררבז"ה וצוה לתלותם לצד הסטראקוס (וכ"נ מוה"ר בז"ה זצ"ל וכמדומה שהעיד שעשה כן ציצית להרז"ל) ואח"כ איזה זמן קרוב לפטירתו שוב הנהיג כמנהג הראשון ע"פ עדות בני הרב ר' יצחק נ"י שהוא היה עוש' כן ציצית להרז"ל:

# פרק יא

הנהגות טובות מכתבי הר' שמואל וואלציס:

להרגיל א"ע תיכף בהקיצו משנתו לומר מודה אני וכו' רבש"ע אני מאמין בך ובי"ג עיקרים ואני מקבל עלי עול מלכות שלימה שלא אחטא ושאעשה רצונך ואתה ברחמיך הרבים עזרנו ע"ד כבוד שמך. והצלני מיצה"ר וזכינו לעבדך באמת בלי שום מניעה ואל תביאני לידי נסיון:

**שלא** להתעצל ליטול הידים תיכף בהקיצו משנתו:

**שלא** להשהות נקבי' כלל:

**להרגיל** א"ע לחשוב חשבונות בבית הכסא או לצייר לעצמו בנינים כדי להנצל מהרהורי תורה:

**קודם** התחלת הברכות לומר רבש"ע יה"ר מלפניך שתזכני לכוין דעתי בכל הדיבורים שאומר לפניך ובפרט בהזכרת שמותיך הקדושים והצילני מכל מכשול ועון ובפרט מחנופה:

**בשעת** הלימוד או התפלה מתוך הסידור שלא להפסיק כלל בדיבור ולא להסתכל חוץ מהספר אם לא לצורך גדול:

**להתוודות** קוד' התפל' ולזכור גריעותו ולהתפלל תפל' קצר' לשוב בתשוב' שלימה:

**לחזק** א"ע לכוין פירוש המלות בכל הדברים ואם ח"ו ילכו כמה דיבורים בלא כוונת פיר' המלות אם אפשר לחזור אותם במחשבה טוב לעשות כן:

**קודם** הנחת תפילין להתפלל רבש"ע זכני שלא אסיח דעתי מתפי' ולזהר למשמש בהם כל פעם ולהרגיל א"ע לכוין בכל פעם שהתיבות של התפלה עולות דרך תפילין:

**שלא** להתעצל לחזור בכל פעם על זמן ק"ש ולזרז א"ע להתפלל בעונתה:

**לחשוב** קודם ק"ש הנני מכוין לקיים מצות ק"ש:

**ליזהר** בעניית אמן כדינו:

**למעט** בדיבור כל מה דאפשר ובעת הצורך לדבר להיות תמיד מוטל על עצמו לזכור ולהתרחק מאבק לשון הרע ומשקר ומהתגלות שבחי':

**לחזק** א"ע להסיר העצבות מלב הן ע"י מלתא דבדיחותא הן ע"י נגינה או להחיות א"ע בדיבורי' של התפל' ותור' ולהתפלל בכל פעם רבוש"ע זכני לעבדך בהכנעה ושמח' והצילני מהפכה:

**להרגיל** א"ע בלב ובפה להזכיר שפלותו לבוא למידת והוי שפל רוח וכנ"ל ואפי' לפני התלמידי' ולדבר בלשון רכה כדי להנצל מגאוה וכעס. אך כשצריך לזרוק מרה בתלמידי'

או להכותם יהי' בישוב הדעת שלא לכעוס בלב. ואם יכשל בזה ח"ו אזי יפסיק אפי' באמצע הלימוד ויתודה ע"ז ויתפלל רבוש"ע הצילני מכל מיני כעס והקפדה:
**להרגיל** א"ע לאחוז בידו הכנף עם הציצית בכל פעם בעת הלימוד:
**להתוודות** בכל פעם קודם אכילה ולומר רבש"ע זכינו שתהי' אכילתי בקדוש' ותהי' כוונתי לש"ש ותצילני מאכיל' ושתי' ותורה (שלא לשמה):
**להפסיק** באמצע אכילה ושתיה ב' או ג' פעמים להסתכל בספר או לחשוב ממה ששמע וכנ"ל בענין זה ולהתפלל בכל פעם במחשבתו רבוש"ע למדנו לעשות רצונך והצילנו מיצה"ר:
**בקש** שלום ורדפהו ובפרט עם בני ביתו:
**לעצום** עינים כשמתפלל בלא סידור אפילו בקטורת ואשרי:
**להתחזק** וללמוד עם התלמידים באמונה ולהתפלל בכל פעם רבוש"ע הצליחני בלימוד זה ובכל מה שאני לומד לבוא לפשט האמת בתחילת העיון ותן לי לב חריף ונבון לחדד את תלמידי ולהעמידם על כן האמת וזכני להכניס בלבם יראתך ועול תורתך שיהיו כל ימיהם עוסקים בתורה לשמה ובמעשים טובים ואל יצא ממני תלמיד שאינו הגון ותן לנו זכירה טובה וקיימת ולב טוב והערב דברי תורה בפינו והצליחנו לבוא לתכלית הגון להיות חכמים ונבונים בכל דברי תלמוד תורתך ונזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות דברי תורה ואותם שאין לומדין לשמה מאור תורתך החזירם למוטב א"ס:
**ליזהר** בק"ש שעל המטה לאומר' מתוך הסידור אם אפשר:
**לומר** הוידוי הגדול קודם השינה עכ"פ פעם א' בשבוע:
**אם** הגיע חצות לילה קודם השינה לומר עכ"פ על נהרות בבל וכו' ופזמון בהיכלך שמיר וכו' ואם אפשר גם זכור ואם אפשר מתוך הסידור מה טוב:
**להתחזק** לנדד שינה מעיניו עד גמר ק"ש וברכת המפיל:
**בליל** עונ' אם אפשר ללמוד מקודם בראשית חכמה או בשל"ה מה טוב ואם אי אפשר עכ"פ ליישב א"ע ולהתפלל לפני הש"י שיזכהו לעשות בקדוש' מיצה"ר ושיצא תכלית טוב מהמעש' ולא ניגע לריק ח"ו וכנ"ל:
**לבדוק** נקבי' גדולי' קוד' השינה:
**לישן** מתוך הבכיה אם אפשר:
**להתפלל** קודם השינה בדיבור או במחשבה רבוש"ע הצילני בלילה זאת מכל רע אותי ואת כל בני ביתי ואת כל אוהבי וחברי בכלל וכל עמך בנ"י ואשכים ואמצא לבבי ליראה שמך:

**להסתכל** בכל יום בכתב זה עכ"פ קודם השינה בכלו או במקצתו אם יהיה שום מניעה ואם יהי' נמצא לא קיים איזהו דבר ביום זה להתוודות ע"ז ולהתפלל על העתיד:
**ללמוד** בכ"י ספרי מוסר ולא יעבור אם לא באונס גדול: תם ונשלם ברוך הנותן ליעף כח וברוך ד' לעולם אמן ואמן סלה ועד:
תם ונשלם

## גבעת פנחס

### הקדמה

בשם ה' ובעזרתו ית"ש.
**ח"ת** מהרב הגאון הקדוש ונורא, ציסו"ע, מופת דורו, איש אלקים, רבן ומאורן של ישראל וכו' ש"ב רבינו פנחס מקארץ זצוקלה"ה, שנדפסו לפני מאה שנה בראש ספר "וצוה הכהן" מש"ב הגה"ק מוהר"ר אהרן שמואל הכהן זצוקלה"ה אבד"ק סטעפאן, אוסטרהא, יאמפלי, בעהמ"ח שו"ת אבן הראשה.
**העתקתים** תלי"ש ביומא דתעניתא שנקבע בכל תפוצת ישראל, על ההריגה והשחיטה, האבדון והחורבן שנעשה בימים הללו על אחב"י בארה"ק רמ"ל הי"ד, היום ד' שופטים ער"ח אלול שנת תרפ"ט, בישבי פה ביער מיכאלין.
צבי יחזקאל מיכלזאהן בועד הרבנים דעיר ווארשא.
וזה לשון הספר הישן הנ"ל שבעתק אות באות.בשם הרב החסיד המנוח המפורסים לרבים איש אלקי מו"ה פנחס זללה"ה מקארץ אשר שמעתי מפיו זכותו יגן עלינו, כי בהיותי מצוי אצלו תדיר, אמרתי להעלות על הכתב ויהי' נחת רוח לנשמתו הטהורה:

### פרק א

**בפרשת** בראשית, בפסוק ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים, ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכולם כו' ונבלה שם שפתם, ודקדק חדא דהוי כפל הענין במלות שונות, דהיינו שפה אחת היינו דברים אחדים, ועוד דפתח בתרתי וסיים בחדא, הן שפה אחת לכולם נבלה שפתם ולא הזכיר דברים אחדים, ופי' הרב החסיד הנ"ל זכרונו לברכה על פי דיש להבין איך אפשר זה שיעלה דבר חדש כזה שיהי' חלוקים האומות בלשונם ברגע אחת ויסכימו כל אומה ללשון מיוחד ברגע אחת לפי מה שיבינו כפשוטו דבאותו זמן נחלקו כל אומה ללשונה זהו דבר שאין הדעת סובל, וגם יותר יוקשה הא למעלה מענין זה כתיב ומשם יתפרדו לארצותם וללשונותם בגוייהם הרי דאף קודם דור הפלגה הי' לכל אומה לשון מיוחד, לכן יש לומר דבאמת הי' לכל אומה אף קודם דור הפלגה לשון

מיוחד' וכמ"ש הכתוב הנ"ל ומשם יתפרדו כו', אלא שכולם היו יודעים לשון הקודש ואם כן כשהיו בונין המגדל היו מדברים זה עם זה בלשון הקודש שהיו הכל יודעים בו מה עשה הקב"ה נטל מהם הלשון הקודש שלא יבינו וזה יכול להיות אף ברגע אחת שהיא העדר דבר וממילא נשארו כל אומה כלשונה ולא הבינו זה את זה, וזה פירוש הכתוב, ויהי כל הארץ שפה אחת היינו לשון הקודש שידעו וגם דברים אחדים שהיה להם לשונות שכל אומה נתייחדה בה לכל אחד בפני עצמו, ולכך אמר שפיר הן שפה אחת לכולם דהדברים אחדים אינו מזיק שלא יבינו א' לחבירו אלא השפה האחת זה גורם להם שיבנו המגדל לכך דייק נבלה שם שפתם, (וסמך לזה רש"י פירש שפה אחת לשון הקודש) ודפח"ח ושיד"ב והוא קרוב לאמת וכן מצאתי להדיא בירושלמי מגילה:

## פרק ב

**בגמ'** דמגילה, שלחה אסתר לחכמים כתבוני לדורות, שלחו לה כתיב הלא כתבתי לך שלשים ולא רבעים, פרש"י דמלחמת עמלק כבר כתובה שלשה פעמים, בתורה ובמשנה תורה ובנביאים עד שמצאו להמקרא כתוב מן התורה, כתוב זאת זכרון בספר, כתוב זאת זה שבתורה ושבמשנה תורה זכרון בנביאים בספר זה מגילה, והתמיה מפורסמת, ממה נפשך אם יש לפרש לחשוב תורה ומשנה תורה כחד א"כ מה השיבו לה מתחילה הלא כתבתי לך שלשים, הא עדיין לא נכתב רק שני פעמים היינו בתורה ומשנה תורה נחשב לאחד והשני בנביאים, ואם נחשב תורה ומשנה תורה לשנים מה סמך מצאו אחר זה מקרא דכתוב זאת, וכבר נדפס על זה בשם הגאון מו"ה צבי אב"ד דק"ק הלברשטאט, ותירץ הרב החסיד הנ"ל באופן זה, דהלא בפסוק כתיב כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע אין לו הבנה כלל דנראה שיאמר לו באזניו והסתר דבר ולמה יעשה כן, אך י"ל דהכוונה היא כך, הנה בודאי מסברא יש לומר דתורה ומשנה תורה נחשבים לשנים, אבל באמת אינו כן ונחשבו לאחד, דהרי באמת כתבו מגילת אסתר וזה שצוה השי"ת למשה שיגלה בהסתר ליהושע, דכתוב זאת נכלל תורה ומשנה תורה יחד דהמה לאחד, ואין לומר למה צוה לו להסתיר הדבר, זה אינו דאם יגלה בפירסום דבכתוב זאת נכללו תורה ומשנה תורה, וזכרון יהיה מורה על נביאים, ובספר יהיה מורה על המגילה שוב לא יהי' המגילה כלל שלא יהא כלל נחשב לנס דהכל ידעו שיהי' הצלה ליהודים ויופר מחשבת המן, ולכך צוה לו להסתיר הדבר רק לשים זה באזני יהושע אבל כל העולם לא ידעו מזה ובשעה שגזרו הגזירה לא ידעו מההצלה והי' שפיר נס ושייך לכתבו במגילה: **והנה** קודם ימי מרדכי ואסתר היה מוחלט בעיני כל כפי הסברא הפשוטה דתורה ומשנה תורה נחשבים לשנים ופירוש פסוק דושים באזני יהושע באמת לא ידעו, וכי יעלה על

הדעת לפרש כן שתורה ומשנה תורה הוא אחד ובספר מורה על מגילה מאחר שלא ידעו כלל מגזירת המן, ולכך על פי מושכל ראשון כששלחה אסתר לחכמים כתבוני, השיבו החכמים דאי אפשר, דכתיב הלא כתבתי שלשים וכבר נכתב ג' פעמים כפי הסברא שהי' עד עתה, אך אחר זה כשראו שאסתר שלחה שיכתבו המגילה נתיישבו בדבר ואמרו הלא עד עתה לא ידענו פירוש הפסוק דושים באזני יהושע, ועתה שאסתר שלחה שיכתבו הבינו דכוונת הכתוב שיהא נמנה תורה ומשנה תורה לאחד וזהו שצוה לשים באזני יהושע ושפיר מצאו מקרא מן התורה דיש לכתוב המגילה, כי כתוב זאת היא בתורה ומשנה תורה וכו', ועל כרחך הפירוש הוא כן מחמת הכתוב דושים באזני יהושע ודוק ודפח"ח ושידב"ק:

## פרק ג

**בגמרא** דבבא מציעא, כי הוי מקלע ר' ישמעאל בר' יוסי ור' אלעזר בר' שמעון בהדי הדדי הוי עייל בקרא דתורא בינייהו ולא נגעה בהו, אמרה להם ההיא מטרוניתא בניכם אינם שלכם, אמרו לה ושלהן גדול משלנו (ופירש רש"י של נשותיהן), אמרה להם ואלא כל שכן, אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר, הקושיא מפורסמת למה אמרו לה תחלה שלהן גדול ולהגדיל הקושיא וכמו שאמרה באמת אלא כל שכן, ואחר זה השיבו לה, היה להם תיכף להשיב לה אהבה דוחקת כו', ואמר הרב הנ"ל על פי פשוטו דלא קשה מידי דלא רצו תחלה בכיוון להשיב לה התירוץ הנ"ל דאולי תכחיש סברא זו ותחזיק עצמה באוולתה דבניהם אינם שלהם, ולכך התחכמו ואמרו לה דשלהן גדול ואם כן אף לפי דבריה שח"ו בניהם אינם שלהם על כרחך צריכה להודות לסברא זו דאהבה דוחקת, ולכך אחר זה שאמרה ואלא כל שכן, שפיר השיבו לה תירוץ הנ"ל וק"ל:

## פרק ד

**בגמרא** דיומא, ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש וכי בתשעה מתענין והלא בעשירי מתענין אלא כל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי, וכבר צווחו בו קמאי דקמאי מאחר דהא דאמרינן כל האוכל הוי כאלו התענה היא מחמת ההכרח דקשה וכי בתשעה מתענין אם כן מנא לן לומר דהוי כאלו התענה תשיעי ועשירי נימא דהוי רק כאלו התענה יום אחד, ואמר הרב הנ"ל על פי פשוטו דלא קשה מידי דהא זה ודאי מה שגלתה התורה לנו דמצוה לאכול אין כוונת התורה בעצם וראשונה שיהיה להאדם תענוג הגשמי מהאכילה, אלא כוונת התורה לגלות שזה מצוה ויהיה לו שכר בעולם הבא בעד זו האכילה, ואם כן לפי זה על כרחך מוכרח דאכילת תשיעי נחשב כתענית שני ימים, דאי כאלו התענה יום אחד קשה לשתוק קרא מיניה הא על

כרחך יעשה א' משתים, או שיאכל או שיתענה ויהיה לו ממה נפשך או שכר אכילה שהיא כשכר תענית יום אחד או שכר התענית שיתענה ומה נפקא מינה לנו במה שגלתה התורה דשכר האכילה היא כשכר התענית, אלא ודאי דשכר האכילה היא כשכר תענית ואם כן גלתה התורה בכדי שיאכל דוקא וירויח שכר ב' ימים מה שאין כן אלו התענה דהי' לו רק שכר תענית יום אחד וק"ל:

## פרק ה

**בפרשת** פנחס, לכן אומר הנני נותן לו את בריתי שלום כתיב וי"ו קטיעא, אמר הרב הנ"ל דזה רמז לנו דמרגלא בפומייהו דאינשי דראשי תיבות תיק"ו "תשבי "יתרץ "קושיות "ואבעיות, והנה מבואר בכתובים דקושיא היא שבורה ואם כן כשמתרץ הקושיא הרי נעשה מנשבר שלם, וידוע דפנחס זה אליהו, ולכך כתיב וי"ו קטיעה להורות כאלו נכתב את בריתי שלם ור"ל שהנני נותן לו מתנה אשר את בריתי שלם שהוא יעשה התורה שנקרא ברית שלם לתרץ הקושיות וכאמור:

## פרק ו

**בגמרא** דסוטה, ונקתה ונזרעה זרע מלמד שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' ישמעאל, אמר לו ר"ע אם כן יסתתרו כל העקרות, אלא אם היתה יולדת בצער יולדת ברווח, והקשו התוספות לימא ליה ר"ע לנפשיה אם כן יסתתרו כל היולדות בצער, ואמר הרב החסיד הנ"ל לתרץ בפשיטות, דלכאורה קשה טובא אטו ברשיעי עסקינן שתסתתר בכזונה ותגרום למחיקת השם, אך מבואר בגמרא גבי הא דכרה דוד שיתין קפא תהומא כו' למד אחיתופל קל וחומר, מה לעשות שלום בין איש לאשתו מותר למחוק את השם כו' פירש"י בכדי שתהא מותרת לבעלה ולא יהא צריך לגרשה:

**והנה** ידוע דשהתה עשר שנים ולא ילדה מצוה לגרשה, ואם כן שפיר יש היתר לעקרה שתסתתר ואף שעל ידי זה ימחק השם מכל מקום כיון דעל ידי זה תהא נפקדת ותדור עם בעלה וזולת זה תתגרש, כהאי גוונא התירה התורה מחיקת השם, ואם כן זה שייך רק גבי עקרה אם היא נפקדת אבל לענין יולדת בצער כו' לא תסתתר בכוונה בכדי שלא תגרום מחיקת השם וק"ל:

## פרק ז

**דקדק** הרב כו' על שינוי הלשון בפסוק, דגבי אברהם אמר לא יקרא עוד שמך אברם כי אם אברהם יהיה שמך, ובשרה אמר שרי אשתך לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה, ואמאי לא אמר גם כן כלשון הנ"ל כי אם שרה יהיה שמה, ואני השבתי לו על זה תוך כדי דיבור על פי מה שמבואר במפרשים שמהיו"ד של שרי נלקח ה' לאברהם ונשאר

אצלה רק ה' מהיו"ד ושמה שרה, ואם כן שפיר גבי אברהם שניתוסף לו ה' אמר כי אם אברהם יהיה שמך לשון להבא, אבל גבי שרה שניטל מהיו"ד שלה ה' וזה היה בעת קריאת שם אברהם וזה היה קודם לכך שפיר אמר כי שרה שמה, ר"ל מכבר מעת שניתנה ה' לאברהם, והוטב בעיני הרב זכרונו לברכה וקילסו בעזרת השם יתברך, והוא זכרונו לברכה אמר גם כן כעין זה על פי גמרא דברכות, אברהם תחלה אב לארץ ולבסוף נעשה אב לכל העולם, מתחלה שרי לאומתה ולבסוף שרה לכל העולם, והנה על פי הדין היא עולה עמו ואינה יורדת ואם כן כשנתחדש שמו אברהם אב לכל העולם ממילא גם היא עולה עמו ונעשית שרה לכל העולם ולכך אמר לשון עבר כי שרה שמה ר"ל מעת שעלה אברהם לגדולתו עלתה היא ממילא וגם זה נכון ושידב"ק:

## פרק ח

**דקדק** הרב הנ"ל בפסוק מדוע במעשה דאבימלך אמר השי"ת עתה השב אשת האיש כי נביא הוא ובמעשה דפרעה לא אמר כן, ופירש הרב הנ"ל על פי פשוטו למאי דפירש רש"י ושאר מפרשים השב כו' כי נביא הוא ר"ל ויודע שלא נגעת בה, אך לכאורה הוא אך למותר דאף אם ח"ו נגע בה הוי אנוסה ומותרת לבעלה, אך יש לומר על פי מה דמבואר במדרשים דזה שכתוב גבי עובדא דמלכי צדק והוא כהן לאל עליון קאי על אברהם שניטלה הכהונה ממלכי צדק וניתנה לאברהם ואם כן כיון דהוי כהן שפיר הוכרח לומר כי נביא הוא כי אנוסה אסורה לכהן, ואם כן זה שייך דוקא בעובדא דאבימלך שהיה אחר מעשה דמלכי צדק וכבר היה כהן אבל במעשה דפרעה שהיה קודם ולא היה עדיין כהן לא הוצרך כלל לומר כי נביא הוא, וק"ל ושידב"ק:

## פרק ט

**בגמרא** דפסחים, לעולם ילמד אדם בלשון נקיה שהרי הכתוב עיקם שמונה אותיות שלא להוציא דבר מגונה, שנאמר מן הבהמה אשר איננה טהורה ולא אמר טמאה ויש כאן עיקום שמונה אותיות, ודקדק הוא ז"ל דקדוק נפלא, (גם מהרש"א שם בשם חזקוני תמה כן, וכן בעל הצל"ח ופני יהושע) מה שלא דקדקו שום אחד מהמפרשים, דזה הפסוק אשר איננה טהורה הוא כתוב בפסוק ח' ויבא נח כו' והלא קודם זה בפסוק כתיב ויאמר ה' כו' ומכל הבהמה אשר לא טהורה היא תקח כו' הרי גם כן יש עיקום שמונה אותיות כמו שם דהעיקום הוא אשר איננה שמונה אותיות כמו כן כאן היא העיקום אשר לא היא דהל"ל טמאה והוי גם כן עיקום שמונה אותיות ואם כן אמאי לא הביא הגמרא מפסוק הקודם והוא דקדוק נפלא, ואמר הוא זכרונו לברכה תירוץ נכון ופשוט על זה קרוב לאמת על פי מה שפירש רש"י והוא מהמדרשים מה שאמר לו השם יתברך לאברהם

קח נא את בנך כו' את יצחק ולא אמר לו להדיא קח את יצחק כדי ליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור וכן גבי לך לך כו' אל הארץ אשר אראך, ואם כן מתורץ שפיר, דפסוק הקודם נאמר גבי הציווי שהשי"ת אמר לו שיקח מבהמה טהורה שבעה שבעה ומבהמה אשר לא טהורה היא שנים שנים ואם כן מהא ליכא לאוכוחי שעיקם הכתוב בכדי שלא להזכיר דבר מגונה, אלא אפשר לומר שהקב"ה האריך בדיבור כדי ליתן לו שכר על כל דיבור ודיבור, אבל זה הפסוק דאשר איננה כו' כתיב גבי ביאת נח אל התיבה והוא לשון הכתוב ואינו דיבור השי"ת לנח, בזה שפיר מוכיח הש"ס שהעיקום הוא כדי שלא להוציא דבר מגונה, והוא נכון מאוד ודפח"ח:

## פרק י

**פעם** אחת באתי לבית הרב החסיד הנ"ל בתענית אסתר בהיותו דר בק"ק אוסטרהא להשתעשע עמו לאפכוחי צערא דתעניתא ומצאתיו לומד הלכות מגילה והראה לי זכרונו לברכה דברי הש"ע או"ח הלכות מגילה סימן תרפ"ח ס"ב דכתב וכן הכפרים הנראין עמהם אפילו אינם סמוכים כגון שיושבים בהר או סמוכים אף על פי שאינם נראים כגון שיושבים בעמק כו', ודקדק הוא ז"ל הא לפי הנראה לכאורה בגמרא דאמר כרך וכל הסמוך לו כו' נראה אעפ"י שאינו סמוך דקאמר הש"ס כגון שיושבת בהר קאי על הכרך שהכרך יושב בהר, וכן למאי דמשני כגון שיושבת בעמק היינו שהכרך יושב בעמק ואם כן אמאי תפס הש"ע הענין בהיפוך שהכפרים הם יושבים בהר או בעמק, הן אמת דלענין דינא אין חילוק אבל על כל זה טעמא בעי למה תפס הענין כך, ואמר הוא זכרונו לברכה על פי מה דכבר צווחו בי' קמאי דקמאי וזה הט"ז הקשה כן על הש"ס דמקשה בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך משכחת לה כגון שיושבת בהר אלא סמוך אף על פי שאינו נראה היכי משכחת לה, ומשני כגון שיושבת בבקעה, ואמאי המקשן ידע מזה שיושב בהר ולא ידע מזה שיושב בעמק עד שהתרצן הוכרח לו לחדש זה, ואמר הוא זכרונו לברכה על פי פשוטו ודרך הטבע לתרץ זה, דהנה כרך הוא מוקף חומה והחומה הוא בכדי שלא יוכל השונא לכובשה ואם כן מצד השכל אין לעשות זה הכרך במקום עמק דאם כן מאי מועיל החומה הלא יעמוד השונא במקום הגבוה ויורה חיצים ובליסטראות לתוך העיר, ולכך אין עושין את הכרך אלא בהר במקום גבוה ולכל הפחות בארץ מישור וכן הוא באמת למראה עינינו שאין שום עיר מבצר בעולם בעמק, וזהו שהקשה המקשן בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך כגון שהכרך יושבת בהר, אלא סמוך אף על פי שאינו נראה היכי משכחת לה דכיון דעל כל פנים יושבת לכל הפחות בארץ מישור ולא בעמק כו' אם כן כיון שהוא סמוך אמאי אינו נראה, וחידש לו התרצן כגון שיושבת

בעמק, ר"ל שהכפרים יושבים בעמק ואם כן אפילו הכרך יושב בהר אינו נראה, ומכל שכן כשיושב בארץ מישור, ואם כן לפי זה על כרחך גם הרישא דמיירי שיושב בהר גם כן איירי שהכפרים יושבים בהר דודאי רישא וסיפא מיירי בענין אחד ואם כן שפיר תפס הש"ע הענין כפי המסקנא:

## פרק יא

**בפסוק** למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן, ויוקשה הלא לא מצינו במקרא ששב המלאך אל אברהם בעת לידת שרה את יצחק, ואמר הוא זכרונו לברכה על פי מה דאיתא בזוהר שהשלשה אנשים שנגלו לאברהם היו השלשה נשמות מאברהם יצחק יעקב וזה המלאך המבשר לידת יצחק זה היה הנשמה של יצחק, וזה שאמר המלאך לאברהם עתה אני מלאך אבל למועד אשוב אליך ואהיה לשרה בן, ודפח"ח:

## פרק יב

**בפרשת** עקב בפסוק שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה, פירש רש"י שמלתך לפי שענני כבוד היו מגהצים כסותם, ויש לדקדק אמאי לא פירשו טעם על רגלך לא בצקה, ואם היה על פי נס ורצון הבורא יתברך אם כן גם על שמלתך אין צריך טעם, ואמר הוא זללה"ה דתרווייהו חדא טעמא הוא דאית להו, והוא על פי מה דמבואר בגמרא (וכן מצאתי במדרש שיר השירים בפסוק שני שדיך) שלשה פרנסים טובים נתן השם יתברך לישראל ואלו הן, משה אהרן ומרים, המן בזכות משה, הבאר בזכות מרים, ענני כבוד בזכות אהרן, ויש לדקדק בזה, בשלמא באר ומן מאחר שהיו בזכות משה ומרים שפיר יש לכנותם בשם פרנסים, אבל אהרן שבזכותו היו ענני כבוד מה ענין זה לכנותו בשם פרנס, אך יש לומר על פי מה דמבואר בגמרא ופוסקים במחייב לזון את חבירו אינו מחוייב אלא להאכילו אבל לא להלבישו, אבל אם מחייב את עצמו לפרנסו צריך להלבישו גם כן דבכלל פרנסה הוי מלבושים גם כן, ואם כן למאי דמבואר במדרש ופירוש רש"י הנ"ל דעל ידי העננים נתקיימו מלבושיהם (וכן מצאתי גם כן במדרש שיר השירים בפסוק נופת תטופנה) אם כן שפיר הוי אהרן פרנס שעל ידו וזכותו היה להם לבושים שהוא בכלל פרנסה, אך להבין דלמה על ידי העננים נתקיימו מלבושיהם ואף שפירש רש"י שהיו מגהצים, מה זה ענין הגיהוץ, אך יש לומר על פי מה דאיתא בגמרא דהענן היה מקבל החיצים ובליסטראות שזרקו המצרים בישראל, ויש לפרש ענין זה הקיבול, כי מבואר בזוהר ובמדרש, והנה מצרים נוסע אחריהם שהשר של מצרים ירד עם המצרים והיה זורק חצים ובליסטראות היינו כחות הטומאה להזיק לישראל ומחמת קדושת ענני כבוד נתבטלו ולא יכלו לידבק בישראל, והנה אמרנן בגמרא דברכות הני מאני דרבנן

דבלו מחופיא דידהו ואם כן כשהענן ביטל מהם כחות הטומאה שלא ידבק בהם שפיר נתקיימו מלבושיהם וזהו הגיהוץ, והנה אמרינן גם כן התם הני ברכי דשלהי מנייהו הוי ואם כן גם כן מחמת הענן שביטל מהם כחות הטומאה לא נגפו רגליהם, ואם כן מה שאמר שמלתך לא בלתה ורגלך לא בצקה טעם אחד לשניהם שהוא מצד הענני כבוד וכנ"ל ודפח"ח ושידב"ק:

## פרק יג

**בזמר** לש"ק כל מקדש שביעי וכו' המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לבא, ולכאו' למה הקדים המאוחר מהמוקדם הלא קודם מכניסין את השבת ואח"כ מוציאים, אכן נודע גמ' (תענית ד"ט.) ג' פרנסים טובים עמדו לישראל, משה אהרן ומרים, וג' מתנות טובות ניתנו על ידם, באר, ענן, והמן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, המן בזכות משה וכו' וכיון שמת אהרן ומרים נשאר משה וחזרו כולם בזכות משה, וא"כ כ"ז שמשה הי' קיים הי' עמוד הענן ולא היו צריכין להוסיף מחול על הקודש תוספת שבת, ונודע כי משרע"ה מת בשבת [עי' בש"ע או"ח סי' רצ"ב ואומרים צדקתך, ושם בטו"ז דבאותו שעה מת משה ע"כ אומרים צדוק הדין], וא"כ לפי"ז להכנסת שבת לא היו צריכין להקדים יען כי הי' עמוד הענן, וממילא מובן כי המאחרים לצאת מן השבת הי' מוקדם וממהרים לבא הי' בשבת הבאה כי אז היו צריכים לתוספות שבת. [כ"כ בס' שמועות טובות בשם קדשו, ועי' בס' תפלה לדוד, ובס' עונג חיים לשבת דל"ה]

## פרק יד

**כ**' בס' עשר אורות די"ח: שפ"א באו זקיניי האחים הקדושים הרר"ש מנ"ש, ובעל הפלאה ז"ל על שבת להה"ק ר"פ מקארץ, כי עלה ברעיונם שרוצים לטעום טעם שבת באמת, והגיעו בעש"ק בעת שעמד הרר"פ בבישול הדגים לכבוד השבת, ותיכף פתח ואמר: כה אמר ה' לסריסים [שאין טועמין כ"כ טעם שבת] אשר ישמרו את שבתותי ויטעמו טעם שבת:

## פרק טו

**ובס**' שמן הטוב דל"א כ' שזקיני הרבי ר' שמעלקא הופיע בכבודו בבית הרר"פ מקארץ, ומדי היותו אצלו לא נתן לו לשבות אצלו, אף אחר הפצרות רבות, וכששאלו את הרר"פ מדוע איננו נותן לו לשבות פה, השיב להם, כי איננו יכול לשאת אדם גדול כמוהו ביום הש"ק, הידעתם גודל ערכו, בשמים דנים את מי שאינו קורא לו בשם הרבי ר' שמעלקא, היינו מי שאינו מזכיר את מלת רבי, ואומר אך ר' שמעלקא, דנים אותו כמו שדנים על שאר ענינים, או הפוגעים בכבוד חכמים:

## פרק טז

**כ**' בס' דברי דוד דכ"ז, על מי שיש לו פחד מהרעמים אמר הה"ק מטשארטקוב זצ"ל סגולה לזכור את הבעש"ט הק' בשם אמי שרה, ואת הה"ק ר' פנחס קארצר זי"ע בשם אמו הנקראת שרה רחל שיינדיל עכ"ל:

## פרק יז

**בכל** חנוכה בשעת הדלקת הנרות מתגלה האור הגנוז והוא אורו של מלך המשיח. (בס' בני יששכר מ' חודש כסלו מ"ב בשמו):

## פרק יח

**כ**' בס' באה"מ ד"כ פ"א בא לפני הרה"ק ר"פ איש צעיר לימים אשר חלה חולי הריאה ר"ל, ובא לשחפת המסוכנת, וכבר הי' אצל הרבה צדיקים וק' ולא באה לו הרפואה, והרר"פ בירך אותו שיחזור לאיתנו וכן הי', ואמר הרר"פ אל תדמו כי אני מחזיק א"ע על כל הצה"ק אשר החולה הי' אצלם ולא הועילה תפלתם, אך דעו כי אנכי עשיתי כאיש גונב במחתרת, כי נסיתי לילך לשער הרפואה וסגרו הדלתות לפני, כי לא הסכימו עמי מהשמים, וחתרתי חתירה להשער של פרנסה, וחזרתי עתה להשער הרפואה, והי' בפי טענה חזקה אשר לא יכלו לדחות אותי, כי תמכתי יסודותי על מאמרם ז"ל [במס' ר"ה די"ח] מזוני למאן יהיב לחיי הוא דיהיב, והי' ההכרח להסכים עמי גם בשער הרפואה.
**אמר** המעתיק למש"כ לעיל באות ו' נ"ב עיין בס' אור יקרות ובס' כלי חמדה לש"ב הגאבד"ק סטאנסלב פ' נשא, ובשו"ת מנחת שי סי' ל"ה, ובאפריון נשא, ובפנים יפות תולדות כ"ה כ"ב. ולאות י"ב נ"ב לכאורה יש לתרץ עפ"י דאיתא במדרש רבה תבא פ"ז מה לא בלו וכו' מעליכם וכו' אבל מה שהיה להן בתוך התיבות נתבלו, אבל עדיין יקשה דכאן כתי' גם ונעלך ולא כמו בפ' עקב ורגלך והבן.
**למש"כ** במדרש פנחס אות ג' נ"ב עיין בס' צמח דוד (מדינוב) בח"ת לפורים בפי' הדבר יצא מפי המלך ופני המן חפו דפח"ח. ולאות נ', נ"ב עיין בס' תולדות יצחק בח"ת לחג השבועות. לאות נ"ד, נ"ב עי' בס' אהל תורה תשא. לאות י"ח נ"ב עי' בס' ילקוט הגרשוני תהלים קל"ז.
**ראיתי** כתב יד מאת הרה"ק מ' יוסף יהודא מק' באלטא [אביו של הרה"ק רבי פישלי מסטריקאוו זצ"ל], והובא שם הספד על צדיקי דורו, ובראש ההספד כתוב לאמור בדף קפ"א בזה"ל: נפטרו בעוה"ר מקרב הרב ר' מענדיל מטבריא, ר' פנחס מקארץ, ר' משה ראטינר מטמשפאל, ר' יוסל מאוסטרהא, הרב ר"מ משם המחבר כמה ספרים, הרב ר' עוזיאל שהי' בריטשוואל, ר' נטע מפרשדבורז, ר' ליב סארקיס, הר' אלימלך, הר"ר מיכל,

הר' אייזק מקארץ, הר' ישעי' מייאנוב, הרב נפתלי הירץ המקום יגן עלינו קרובי אם אפסו אתה נשארת ואמרתי בבכי לכו נא קדושי הגברים, תמליצו על הנשארים, ואם נאבדו כלי גבורים יגינו על הנותרים, שיאריכו שנותיהם לדור דורים, והי' בתוכם ר' משה מפשווארסק הר' חיים קראסניר הר' יחזקאל מפראג: